

**ROALD DAHL'IN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE MİZAH
UNSURLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF CANAN KILIÇ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MERSİN
AĞUSTOS-2019**

**ROALD DAHL'IN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE MİZAH
UNSURLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF CANAN KILIÇ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**Danışman
Doç. Dr. ESMA DUMANLI KADIZADE**

**MERSİN
AĞUSTOS-2019**

ÖZET

ROALD DAHL'IN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE MİZAH UNSURLARI

“Roald Dahl’ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Mizah Unsurları” adlı bu yüksek lisans tezi dünya çocuk edebiyatı alanında verdiği eserlerle akla ilk gelen isimlerden biri olan Roald Dahl’ın kurgularında mizah unsurlarını nasıl kullandığını incelemek amacıyla ortaya konmuştur.

İngiliz çocuk edebiyatı yazarı olan Roald Dahl, özellikle karakterlerini tasvir ederken ve benzetmelerinde mizahı ön planda tutan güçlü üsluba sahip bir yazardır. Yazarın Türkçeye çevrilen çocuk edebiyatı alanında toplam on altı çocuk kitabı: “Dünya Şampiyonu Danny”, “Cadılar”, “Matilda”, “Dev Şeftali”, “Charlie’nin Çikolata Fabrikası”, “Yaman Tilki”, “Kaplumbağa”, “Koca Sevimli Dev”, “Bay ve Bayan Kıl”, “Büyülü Parmak”, “Charlie’nin Büyük Cam Asansörü”, “George’un Harika İlacı”, “İrikıyım Timsah”, “Zürafa, Peli ve Ben” ve iki otobiyografik eseri “Küçük Adam Büyürken”, “Tek Başına” vardır.

Yaşamı neşeli bir tavırda geçirme olanağı sağlayan mizah, insana birçok özellik kazandırmada da yardımcı olur. Eleştirel bakış açısının yanında en kötü anlarda bile olumlu bir tutum sergilemek mizah anlayışının içerisinde yer alır. Bu tavrı insana henüz çocukken kazandırabilmek ise çok önemlidir. Bu sebeple eğitim içerisinde mizahı kullanmak hem çocukların dikkatini çekebilmek için; hem de çocuğa kişisel ve düşünsel gelişiminde önemli katkılar sağlayacağı düşünüldüğünden mizahın çocuk yazınında kullanılmasının önemli olduğu varsayılmaktadır.

Bu tezde öncelikle Roald Dahl’ın çocuk edebiyatı eserlerindeki mizah unsurlarının edebi kurguda nasıl kullanıldığı araştırılmıştır. Bu kapsamda tezin ilk bölümünde araştırmanın amacı ve problem durumu ortaya konmuştur. İkinci kısımda ise; çocuk edebiyatının tanımı yapılarak genel edebiyat tanımından ayrılan yönleri belirlenmiş ve mizah ile ilgili kavramsal açıklamalar yapılmıştır; ardından da eserleri incelenen yazarın hayatına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırmanın örnekleme seçilen Roald Dahl’ın çocuk edebiyatı eserlerindeki mizah unsurları incelenmiştir. Dördüncü bölümde bulgulara, araştırmanın son bölümünde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mizah, Çocuk Edebiyatı, Roald Dahl.

Danışman: Doç. Dr. Esmâ DUMANLI KADIZADE, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/ Türkçe Eğitimi Bölümü, Mersin.

ABSTRACT

HUMOUR ELEMENTS IN ROALD DAHL'S CHILDREN LITERATURE WORKS

This master's thesis titled "Humour Elements in Roald Dahl's Children Literature Works " was published in order to examine humorous elements in the texts of children literature in the works of Roald Dahl who is a prominent figure due to his works in the field of world children literature.

Roald Dahl -who is a writer of World Children Literature- has unique wording which gives particular importance to humour, especially in depiction of his characters and imagery.

Writer has sixteen books in the field of Children Literature: "Danny the Champion of the World", " The Witches", "Matilda", "James and the Giant Peach", "Charlie and the Chocolate Factory", "Fantastic Mr.Fox", "The BFG", "The Twits", "The Magic Finger", "Charlie and the Great Glass Elevator", "George's Marvellous Medicine", "The Enourmous Crocodile", "The Giraffee and the Pelly and Me") and has two autobiographical books: "Going Solo", "The Boy".

Humour, which allows to spend life in a cheerful attitude, also helps people to gain many skills. In addition to gaining a critical point of view through humour, even under the worst circumstances acting in a positive manner is the part of sense of humour. It is very important to gain this attitude during childhood. Considering the using humour in education makes a major contributions to both draw children's attention and improve intellectual development of the children, importance of using humour in Children Literature leaps to the eye.

This master's thesis accord priority treatment to examine using humorous elements in the texts of children literature in the works of Roald Dahl. Within this framework, first chapter focused on "Purpose of Thesis" and "Problem Statement". In second chapter, Children Literature was described, specified its difference form the Literature and made conceptual explanations of humour, also was touched on biography of Dahl. In third chapter, humorous elements in children literature books of Roald Dahl who is selected paradigm of thesis was studied. In fourth chapter was included the results and in the final of thesis, given place for conclusion and submissions.

Keywords: Humour, Children Literature, Roald Dahl.

Supervisor: Assoc. Prof. Esmâ DUMANLI KADIZADE, Mersin University, Faculty of Education/ Turkish Language Department, Mersin.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca özverili bir şekilde bana yol gösterdiği için öncelikle tez danışmanım saygıdeğer hocam Sayın Doç. Dr. Esmâ DUMANLI KADIZADE'ye; hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Yiğit GÜZEL'e, Başay Ecem POLAT'a, Remziye GÜZEL DEMİR'e ve Çağla KURT ÇAY'a, teyzem Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Narin AKBIYIK'a ayrıca Kaan AKBIYIK'a ve Dr. Öğretim Üyesi Fatma KILIÇ DOKAN'a her anlamda yaptıkları fedakârlıkları için annem Şirin KILIÇ'a, babam Muzaffer KILIÇ'a ve ağabeyim İsmail Önder KILIÇ'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
KISALTMALAR ve SİMGELER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	3
1.5. Araştırmanın Kapsam Sınırlılıkları	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI	5
2.1. Çocuk Edebiyatı ve Mizah	5
2.2. Mizah ve Gülme Kavramı	9
2.3. Mizah Teorileri	13
2.3.1. Üstünlük Teorisi	14
2.3.2. Uyuşmazlık Teorisi	15
2.3.3. Rahatlama Teorisi	17
2.4. Mizah Teorilerine Çağdaş Yaklaşımlar	19
2.5. Roald Dahl'ın Hayatı	20
3. YÖNTEM	25
3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	25
3.3. Veri Toplama Yöntemi	25
3.4. Verilerin Analiz Edilmesi	25
4. BULGULAR	27
4.1. Roald Dahl'ın Çocuk Edebiyatı Eserleri ve Mizah	27
4.1.1. Charlie'nin Çikolata Fabrikası	28
4.1.1.1. Eserin Künyesi ve Konusu	28
4.1.1.2. Eserin Özeti	28
4.1.1.3. Charlie'nin Çikolata Fabrikası Adlı Eserde Mizah Unsurları	31
4.1.2. Bay ve Bayan Kıl	35
4.1.2.1. Eserin Künyesi ve Konusu	35
4.1.2.2. Eserin Özeti	36
4.1.2.3. Bay ve Bayan Kıl Adlı Eserde Mizah Unsurları	37
4.1.3. George'un Harika İlacı	40
4.1.3.1. Eserin Künyesi ve Konusu	40
4.1.3.2. Eserin Özeti	40
4.1.3.3. George'un Harika İlacı Adlı Eserde Mizah Unsurları	43
4.1.4. Koca Sevimli Dev	45
4.1.4.1. Eserin Künyesi ve Konusu	45

	Sayfa
4.1.4.2. Eserin Özeti	45
4.1.4.3. Koca Sevimli Dev Adlı Eserde Mizah Unsurları	47
4.1.5. Zürafa, Peli ve Ben	48
4.1.5.1. Eserin Künyesi ve Konusu	48
4.1.5.2. Eserin Özeti	48
4.1.5.3. Zürafa, Peli ve Ben Adlı Eserde Mizah Unsurları	49
4.1.6. Kaplumbağa	51
4.1.6.1. Eserin Künyesi ve Konusu	51
4.1.6.2. Eserin Özeti	51
4.1.6.3. Kaplumbağa Adlı Eserde Mizah Unsurları	54
4.1.7. Cadılar	55
4.1.7.1. Eserin Künyesi ve Konusu	55
4.1.7.2. Eserin Özeti	56
4.1.7.3. Cadılar Adlı Eserde Mizah Unsurları	63
4.1.8. Dünya Şampiyonu Danny	64
4.1.8.1. Eserin Künyesi ve Konusu	64
4.1.8.2. Eserin Özeti	65
4.1.8.3. Dünya Şampiyonu Danny Adlı Eserde Mizah Unsurları	68
4.1.9. Dev Şeftali	69
4.1.9.1. Eserin Künyesi ve Konusu	69
4.1.9.2. Eserin Özeti	69
4.1.9.3. Dev Şeftali Adlı Eserde Mizah Unsurları	70
4.1.10. Yaman Tilki	72
4.1.10.1. Eserin Künyesi ve Konusu	72
4.1.10.2. Eserin Özeti	72
4.1.10.3. Yaman Tilki Adlı Eserde Mizah Unsurları	75
4.1.11. Büyülü Parmak	76
4.1.11.1. Eserin Künyesi ve Konusu	76
4.1.11.2. Eserin Özeti	76
4.1.11.3. Büyülü Parmak Adlı Eserde Mizah Unsurları	77
4.1.12. İrikıyım Timsah	79
4.1.12.1. Eserin Künyesi ve Konusu	79
4.1.12.2. Eserin Özeti	79
4.1.12.3. İrikıyım Timsah Adlı Eserde Mizah Unsurları	82
4.1.13. Charlie'nin Büyük Cam Asansörü	83
4.1.13.1. Eserin Künyesi ve Konusu	83
4.1.13.2. Eserin Özeti	83
4.1.13.3. Charlie'nin Büyük Cam Asansörü Adlı Eserde Mizah Unsurları	86
4.1.14. Matilda	87
4.1.14.1. Eserin Künyesi ve Konusu	87
4.1.14.2. Eserin Özeti	88
4.1.14.3. Matilda Adlı Eserde Mizah Unsurları	88
5. TARTIŞMA	92
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	98
KAYNAKLAR	100
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 5.1. Roald Dahl'ın çocuk kitaplarında Yer Alan Mizah Unsurlarının Üstünlük Teorisine Göre Frekans Değeri ve Sayfa Numaraları	93
Tablo 5.2. Roald Dahl'ın çocuk kitaplarında Yer Alan Mizah Unsurlarının Uyuşmazlık Teorisine Göre Frekans Değeri Ve Sayfa Numaraları	94
Tablo 5.3. Roald Dahl'ın çocuk kitaplarında Yer Alan Mizah Unsurlarının Rahatlama Teorisine Göre Frekans Değeri Ve Sayfa Numaraları	95
Tablo 5.4. Roald Dahl'ın Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizah Unsurlarının Gülme Teorilerine Göre Frekans Değerleri	96

GRAFİKLER DİZİNİ

	Sayfa
Grafik 4.1.1.3.1. Charlienin çikolata fabriyası adlı eserdeki gülme unsurlarının Dağılımı	35
Grafik 4.1.2.3.1. Bay ve Bayan Kıl adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	40
Grafik 4.1.3.3.1. George'un Harika İlacı adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	44
Grafik 4.1.4.3.1 Koca Sevimli Dev adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	48
Grafik 4.1.5.3.1. Zürafa, Peli ve Ben adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	51
Grafik 4.1.6.3.1. Kaplumbağa adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	55
Grafik 4.1.7.3.1. Cadılar adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	64
Grafik 4.1.8.3.1. Dünya Şampiyonu Danny adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	69
Grafik 4.1.9.3.1. Dev Şeftali adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	71
Grafik 4.1.10.3.1. Yaman Tilki adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	76
Grafik 4.1.11.3.1. Büyülü Parmak adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	79
Grafik 4.1.12.3.1. İrikıyım Timsah adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	83
Grafik 4.1.13.3.1. Charlie'nin Büyük Cam Asansörü adlı eserdeki gülme unsurlarının Dağılımı	87
Grafik 4.1.14.3.1. Matilda adlı eserdeki gülme unsurlarının dağılımı	91
Grafik 5.1. Roald Dahl'ın Kullandığı Toplam Mizah Unsurlarının Kitaplara Göre Dağılımı	97

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
CÇF	Charlie'nin Çikolata Fabrikası
BBK	Bay ve Bayan Kıl
GHİ	George'un Harika İlacı
KSD	Koca Sevimli Dev
ZPB	Zürafa, Peli ve Ben
KAP	Kaplumbağa
CAD	Cadılar
DŞD	Dünya Şampiyonu Danny
DŞ	Dev Şeftali
YT	Yaman Tilki
BP	Büyülü Parmak
İT	İrikıyım Timsah
CCA	Charlie'nin Büyük Cam Asansörü
MAT	Matilda
Akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör

1.GİRİŞ

Yazarlar yaşadığı, gördüğü, hissettiği her şeyi edebi anlamda değer taşıyan ürün haline getirir. Yaratıcı yetenek olarak tanımlanan insanın var olanı şekillendirebilme yetisini Binyazar (2010), şu şekilde betimler “ Toprağı düşünün; üzerine bir şey ekilip dikilmedikçe durup bekler. Tohumu da görünce var eder, onu sonsuzluğa erdirir. Dünyanın edilgenliği böyle bir edilgenlik; yaratıcılarını bekleyen üretime hazır bir dev bir rahim” (Binyazar, 2010, s. 21). Sanat, içerisinde somut anlamda her şeyi barındırır ve insan, soyutlama yeteneğini yaratma gücüyle birleştirip ortaya çıkardığında içerisinde his barındıran ürünler oluşur. Edebi ürünlerin yaratıcısı olan yazarlar da bu süreci yetenekleri ölçüsünde tamamlar.

Sanatın bir kolu olan edebiyatın da konusu her şey olabilirken ortaya çıkan yapıtın edebi değer taşıması beraberinde ürüne birçok özellik kazandırır. Bu bağlamda üretilen her ürün sanat eseri olamayacağından dolayı yazı olarak karşımıza çıkan her metin de edebi değer taşımamaktadır. Sanat kaygısı güdülen üretilen edebi eserler okurda yeni bir duygu durumu meydana getirmelidir. Buradan yola çıkarak “ Edebi eserlerin yöneldiği kitle kimdir?” sorusu akla gelebilir. Sartre (2012), bu soruyu şu şekilde yanıtlar: “ İlk bakışta, kuşkuyla yer yok: Evrensel okuyucu için yazıyoruz; gerçekten de, daha önce gördüğümüz gibi, yazarın bekleyişi ilke olarak bütün insanlara yönelmiştir” (Sartre, 2012, s. 71). Her yazar şüphesiz öncelikle kimseyi düşünmeden kendi içerisinde yazarlık tutkusunuyla metinlerini oluşturur fakat Sartre’ında ifade ettiği gibi seslendiği kitle evrensel anlamda herkes olmalıdır. Ancak edebiyatın kapsamında yer alan çocuk edebiyatı özel bir alandır. Çocuğun gelişim sürecinin tanımlanmasıyla beraber kendisine has özelliklerle edebiyat kavramına yakın ancak kapsamlı edebiyat tanımından farklı olarak yer bulmuştur. Çocuk edebiyatının, edebiyattan farklı olarak kendisine has özellikleri, edebi eserleri ve okuyucu kitlesi vardır. Bir çocuk edebiyatı yazarı da bunların farkında olup evrensel çocuk okuyucuya seslenerek ürünlerini ortaya koymalıdır.

Anadili edinimiyle başlayan ve öğrenme öğretme süresince kullanılan en etkili ve önemli araçlardan birisi çocuk edebiyatı yapıtlarıdır. “ Çocuk edebiyatı, edebiyatın bir parçasıdır ve çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk edebiyatı anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine; düşünerek, duyumsayarak karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir. Bu nedenle dilin ve resmin anlatım olanaklarıyla çocuklara ulaşabilecek yetkinlikteki sanatçıların, çocuk edebiyatı adına çocuklar için sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir.” (Sever, 2010, s. 24). Okul öncesi dönemden başlayarak çocuğun dilsel, duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişimini destekleyen çocuk edebiyatı yapıtlarıyla çocuğun karşılaşması birçok yönden gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle çocuk edebiyatı eserleri sanat eseri olarak görülmeli ve bu şekilde değerlendirilmelidir. Ancak edebi eserlerin yorumu açık yazım şekilleri, eleştiriye de beraberinde getirmektedir.

Sanatın her insan için farklı şey ifade etmesi sanatın doğasında olandır ve aksi

düşündürücü bir durumdur. Ayrıca sanatın sınırı çizilemeyeceğinden üretilen eserlerin içeriklerinin yelpazesi de çok geniştir. Modern dönemde ise bu anlayış daha da dikkate değer bir hal almıştır ve eserler sonsuz sayıda ileti içermektedir. Bu sebeple sanat eserlerinin incelenmesi belli bir plan, program ve anlayış gerektirir. “ Sanat değerlendirmede tarihsel süreçte oluşan farklı görüşler, çok değişik değerlendirme ilkelerine göre düzenlenebilir ama genellikle dört temel başlık altında toplanabilir: Sanatçı, yapıt, alımlayıcı ve toplum merkezli yaklaşım biçimleri. Bütün görüşler sanata açıklamak için bu dört ögeden birine yönelirler” (Ötgün, 2009). Ayrıca bağlamdan ve zamandan bağımsız olarak üretilen evrensel sanatın yapıtları incelenirken birçok açıdan ele almak gerekir; yani eserleri incelerken göz önünde bulundurulması gereken bir yaklaşımın ve bakış açısının olması gerekir. Bu bağlamda eleştiri, her ne kadar öznel bir eylem gibi görünse de bilimsel temellendirmelerle son derece nesnel bir hal alabilir.

Somut olarak insanların sanatla tanıştığı ilk ürünler çocuk edebiyatının dahilinde yer alır. İnsanın çocukluktan yetişkin bir bireye uzanan yaşam sürecini şekillendirmesinde çocuk edebiyatı eserleri etkin bir roledir. Çocukların kitap okuma sevgisi kazanıp bu edini mi bir alışkanlığa dönüştürmesi açısından, çocuk kitaplarının çocuğa göre ilkelerle oluşturulması çok önemlidir. Bu yüzden çocuğun hayal dünyasına hitap eden, merak duygusunu besleyen ve çocuğa keyif veren eserler çocuk edebiyatında kendisine yer edinir. Bu söylem, çocuk kitaplarının özelliklerinin çocuğu cezbedici ve çocuğun gelişimini destekleyici niteliklerde olması demektir. Bu durumları içinde barındıran çocuk kitaplarının cezbedici özelliğine dahil olan mizah olgusu da aynı derece de önem taşır. Çünkü çocuğa hem keyif veren hem de düşünmesini sağlayan bu öge, çocuğun gelişimini olumlu anlamda destekler. Ayrıca, “ Metin odaklı yapıt çözümlemelerinde bir üslup özelliği olarak görülen mizah unsuru, okur odaklı bir yaklaşımla okurun üzerinde bıraktığı etkiler açısından da değerlendirilebilir. Nitekim mizah; güldürme, eğlendirme, eleştirme işlevlerini taşıyan yazınsal bir biçim olmanın yanında çocukların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimleri açısından da önemli işlevlere sahiptir.” (Hamzadayı ve Çetinkaya, 2013, s. 491). Çocuk edebiyatı eserlerinde mizahi unsurların yer alması eseri, belirtildiği gibi öncelikle hem çocuğa göre kılar hem de kitap okuma alışkanlığını daha kolay kazandıran ürün haline getirir. Bu çalışmada eserleri ele alınacak olan Roald Dahl ise mizahı kullanabilme yetisiyle dünyada adı akla ilk gelen çocuk edebiyatı yazarlarından biridir. “Dahl'ın temaları çeşitli ve sürükleyicidir; ancak kurgusunu çerçeveleyen bir üçgen etrafında dönüp dolaşır, bunlar: şiddet, mizah ve absürtlüktür” (Jaber, 2016, s. 1170). Bu açıdan bakıldığında Dahl'ın üslubu onu diğer yazarlardan ayıran noktalardan biridir. Bu konuda Klugova (2007) ise şunları dile getirir: “ Dahl'ın, ironik ve alaycı hiciv yaklaşımı, yazılarını tanımlayan özelliklerden sadece birkaçıdır ve Dahl'ın tarzı onu bir yazar olarak ayırt eden şeydir” (Klugova, 2007, s. 50), Dahl'ın çocuk edebiyatı eserlerini oluştururken kullandığı mizah unsurları ve seçtiği konulara yaklaşım tarzı ona farklı bir üslup kazandırmıştır. Beth Pearson ise bu konuda:

Dahl özel bir vakadır ve özgünlüğü, yaratıcılığı ve yaramazlık duygusu, ona sonsuz

gençlik havası vermek için her zaman bir araya gelir. Dahl seçtiği konularda hem karanlığı mizahla besleme şekiliyle hem de insan davranışının tuhaf ve sadist yönlerini göstermesi yönünden sıradışıdır. Dahl'ın bu zorlayıcı formülü onun kurgusunu tanımlar ve onu diğer yazarlardan farklı kılar (Jaber, 2016, s. 1171).

Bu tanımlamalar ile Dahl'ın temalarında mizahla beraber uç noktaları kullandığı ve ne kadar keskin bir yazar olduğu görülmektedir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; literatür taraması yapılarak mizah unsurlarının çocuk edebiyatındaki yerini belirlemek; Roald Dahl'ın çocuk edebiyatı eserlerindeki mizahi unsurları incelemek ve elde edilen verilerden yola çıkarak önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

1.2.Problem Cümlesi

- Çocuk edebiyatı eserlerinde mizah dilini özgün bir şekilde kullanan Roald Dahl'ın eserlerindeki kurgu ve kurgularındaki mizah kullanımını nasıldır?
- Roald Dahl'ın çocuk kitaplarındaki mizahi unsurların teorik alt yapısı nasıldır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada Raold Dahl'ın Çocuk edebiyatı eserlerinde mizahi unsurların nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmesi amaçlanmıştır ve bu kapsamdaki kitaplar ele alınmıştır. Ancak araştırmada Dahl'ın bütün eserleri doğrudan değil, Türkçeye çevrilen eserleri seçilmiştir. Bu çalışmada ayrıca mizahi unsurların çocuk eserlerinde nasıl yer edindiği ve bunun önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma, çocuk edebiyatı eserlerinin farklı bakış açılarıyla incelenerek, çocuk eserlerindeki mizahi tavrın öneminin fark edilmesinde katkı sağlayabilecektir. Ayrıca araştırmanın Türkiye'de okunan yabancı bir yazarın eserlerinin nasıl dikkat çekici bulunduğunu görmek açısından yararlı olacaktır.

1.4.Sayıtlar

1. Mizah insan hayatı, özellikle de çocuk gelişimi için gereklidir.
2. Roald Dahl, çocuk yazını eserlerini çocuğa göre yazan iyi bir mizah yazarıdır.

1.5.Araştırmanın Kapsam Sınırlılıkları

Bu tez;

1. Roald Dahl'ın Türkçeye çevrilen çocuk kitapları içerisinde mizah unsurları açısından uygun görülmüş eserleri,
2. Amaçlar açısından belirtilen problem durumu ve hipotezle sınırlıdır.

2.KAYNAK ARAŞTIRMALARI

2.1.Çocuk Edebiyatı ve Mizah

Çocukluk dönemindeki insanların hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri akla getiren çocuk edebiyatı alanına dair literatürdeki bazı çocuk edebiyatı ifadelerine değindiğimizde, bu alanın öncelikle çocuğun fikir ve sanat eğitimine yarayacak tekniği ve ilkeleri olan ayrı bir edebiyat alanı olduğu karşımıza çıkar. Çocuk edebiyatı genel anlamıyla, çocuğu tanıyan, anlayan ve çocukla iletişim kurup bu iletişimi yazılı ya da sözlü olarak aktardığı söylenebilir. Bu yüzden, çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarların toplumu şekillendirdiklerinin farkında olmaları gerekir. Çocuk edebiyatı yazarlarının eserleri çocuğa göre ve çocukların duygu, düşünce ve hayallerini geliştirici olmalı; ayrıca bu eserler çocuğun düşün dünyasına da uygun olmalıdır. Ayrıca Sever'e (2010) göre; " Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır" (Sever, 2010, s. 17).

Bir geçiş dönemi edebiyatı olan çocuk edebiyatını Sever (2008) şu şekilde dile getirmiştir: "Bir geçiş edebiyatı olan çocuk edebiyatı, okulöncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır" (Sever, 2008, s. 12). Çocuğa yönelik yazmanın ayrı bir amaç olduğunu vurgulayan Oğuzkan (2000), ise çocuk edebiyatını, "Usta yazarlarca özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan yapıtlardan oluşan edebiyat" olarak tanımlar (Oğuzkan, 2000, s. 3). Bu anlayışla çocuk edebiyatının aynı zamanda bir zorunluluk olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Literatürdeki çocuk yazını tanımlamalarından sonra çocuğa göre bir yazın oluşturma gereksinimi şu şekilde dile getirilir, Dilidüzgün (1996), çocuk kitaplarında çocuk gerçeğinin ele alınması ve onun dünyasına koşut bir dünya kurgulanması gerektiğini söyler. Ona göre çocuk kitapları, çocuğa sanat eğitimi veren, onlara ilk sanatsal deneyimleri kazandıran birer araç olmak zorundadır. Ayrıca, çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa uygun olmalı ve çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine, okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikler taşımalıdır (Dilidüzgün, 1996, s. 22). Bütün bunların yanı sıra eleştirel ve sorgulayıcı bakış açısı insana sonradan değil henüz çocukken kazandırılması gereken bir özellik olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple, çocuklara eleştirel düşünme becerisi kazandırmada da çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi oldukça fazladır.

Ayrıca çocukların okudukları eserlerden edindikleri değer yargıları, yaşamları boyunca onlara rehberlik edecek nitelikte olmalı ve çocuğu hayata hazırlama özelliği taşımalıdır.

Mizahi metinlerin genellikle karmaşık hiciv, ironi ve parodi unsurları içerdiğini ve okurların bir olayı veya karakteri diğerleriyle ilişkilendirmek için düşünmelerini ve hayal

güçlerini kullanmalarını gerektirdiğini hatırlamak gerekir. İlk önce basit, eğlenceli bir kitap gibi görünen şey, aslında okuyucuların daha karmaşık ve çok yönlü düşüncelerini gerektirebilir (Serafini, 2015, s. 636).

Edebiyatın basit gibi görünen çocuk edebiyatı eserlerinin aslında henüz çocuk okura karmaşık ve düşünme devinimi sağlayan sanat eserleri olduğu fark edilmelidir. Düşünme eylemi esnasında Serafini'nin bahsettiği gibi olay ve karakterler ile mizahi unsurların ilişkilendirilmesi, mizah unsurunun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Eroğlu (2008) bu konuda şöyle söyler;

Edebiyat tarihine bakarsak yetişkinlere dönük birçok eser yazılmasına karşın, çocuklara yönelik yazılan eserlerin sayısının oldukça az olduğunu görürüz. Gerek ülkemizde gerekse dünyada çocuğun, kendine has dünyası olan ayrı bir birey olarak kabul edilip çocuğa göre eserler yazılmasının geçmişi yüz yıllık bir süreci kapsar (Eroğlu, 2008, s. 1).

Her yetişkinin çocukluk döneminden geçtiğini düşünürsek aslında çocuklara verilecek eğitimin ne denli önemli olduğunu fark etmiş oluruz. Her yetişkinin hayatının ilk ve en önemli dönemlerinden biri olan çocukluk çağı, önceleri önem arzatsa bile zamanla her kesim tarafından farkedilmiştir.

Zaman içinde çocuk, ideolojik anlayışların önemli bir parçası olarak ele alınmış ve bu doğrultuda eğitime yoluna gidilmiştir. Jolibert, çocuk üzerinden üretilen politikaların gerekçesini şöyle açıklamaktadır: Eğer çocukluk gitgide ilginç oluyorsa bunun nedeni, çocukluğun, geleceğin toplumuna ideolojik olarak egemen olmak amacıyla yapılan bir iktidar savaşımının yeri olarak görülmeye başlamasıdır (Jolibert, akt. Tan, 1993, s. 18).

Bebeklikten çocukluğa, çocukluktan yetişkinliğe evrilen insanoğlunun karşılaştığı ilk eserlerin yetişkinlik dönemi öncesinde yer aldığını düşündüğümüzde ise çocuk yazınının insan gelişimini etkileyen ilk sanat eserleri olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Bir insanın karakter özelliklerinin belirlenmesinde çok önemli olan çocukluk çağında olaylara ve durumlara karşı sergilediği tutum ve davranışlar eğitim yolu ile çocukluk döneminde belirlenmeye çalışılmaktadır. Genel anlamda bir insanın seçimlerini yetişkinlik döneminde tamamlamış olduğu düşünüldüğünde çocukluk dönemi eserleri seçmede daha farklı bir boyuttadır. Okuma çağındaki bir çocuğun Eroğlu (2008), "Yetişkin bir bireyden daha seçici" olduğunu dile getirir. Bu açıdan bakıldığında çocuk yazınında dikkat çeken eserlerin üslup olarak mizahi olması önem kazanır. Diğer bir yandan "Mizahın temelinde eğlence ve hoşgörü yer alır ve yeryüzünde hemen bütün alanları içine alan mizah, eğlence ve hoşgörü boyutlarıyla da ele alınmıştır" (Öngören, 1983, s. 11). Çocuk yazını eserlerinin değerli olabilmesi için gelişimi olumlu yönde etkileyen özellikler taşınmalıdır. Bu sebeple çocuk kitaplarının gayesi güldürmekten öte

düşündürmek de olmalıdır. Hayata karşı olumlu bir tutum sergileyen, düşünen, araştıran, hayal dünyası ile gelişime açık ve faydalı bir bireyin yetişmesinde bu yüzden çocuk kitaplarının konu ve üslupları da ayrıca önem taşır. “Mizahi bir üslupla yazılan çocuk kitaplarını çocukların ahlak ve sosyal gelişmelerini etkiler. Üslup konusu çocuk edebiyatı açısından düşünüldüğünde yapıtta ortaya konan sorunlar, çatışmalardan çok bunların nasıl bir yaklaşımla çözüme kavuşturulduğu daha büyük bir önem taşımaktadır” (Hamzadayı ve Çetinkaya, s. 2013, s. 491). Eğitimin önem arz eden bir amacının da insanın bireye olan evriminde insanı hayata hazırlamak olduğunu bilinmektedir, bu bakımdan eğitimde gülme unsurlarının yeri ve önemi daha iyi anlaşılır.

Anlatılanları göz önünde bulundurarak çocuklara yönelik mizah gelişimini inceleyen McGhee, mizah gelişim dönemini çocuklar için beş evreye ayırır:

1. Evre: Bağlanılan figüre gülme (6 ay- 12 /15 ay)
2. Evre: Nesnelere karşı tutarsız davranışlar(12/15ay-3,4,5 yaş)
3. Evre: Nesnelere, olayların, insanların tutarsız olarak adlandırılması(2-3-4 yaş)
4. Evre: Kavramsal tutarsızlık(3-5 yaş)
5. Evre: Çoklu anlamlar ve yetişkin türü mizahın başlaması (espriler ve bilmeceler) (6/7 yaş ve sonrası) (McGhee, akt. Koçer, Eskidemir, Özbek ve Özel, 2012, s. 83-84).

Bakıldığında yetişkin düzeyinde mizahi tutumun başlangıcı 7 yaştır. Diğer dört dönemin tamamlanması ile beraber çocuklar 6-7 yaştan itibaren mizahi kavramının ilk adımını atarlar.

“Düzeğe uygun mizah unsurları, çocukların birlikte gülerken, eğlenerek zaman geçirmelerini sağlayarak onların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle, kendini geliştirici ve katılımcı mizah uyarıcılarıyla karşılaşan çocuklar bu mizah unsurlarını gündelik yaşamlarına taşıyacak, mizahın sağladığı ayrıcalıklarla yaşam kalitelerini artıracaklardır.” (Hamzadayı ve Çetinkaya, 2013, s. 493). Çocukların mizahla tanışması görüldüğü gibi hem sosyalleşmelerini hem de zihinsel gelişimini destekleyerek yaşam kalitelerini arttırmaktadır. “Çocuklar bilmecelerden, dergilerden, sitkomlardan, çizgi filmlerden veya resimli kitaplardan mizah oluştururken zihinsel olarak deneyimlerinden bilgileri işler, sunulan fikirleri düşünür ve sonra bu yeni deneyimlerin hangi yönlerinin eğlenceli veya ciddi olduğuna karar verir” (Serafini, 2015, s. 637). Bu yüzden çocuklar kendi düzeylerine uygun gülmeye yönelik mizahi unsurlarla karşılaştıkları durumlarda seçmeye çalışır ya da seçmesi için yönlendirilmelidir. Çocuk karşılaştığı mizahi öğeler barındıran bu durumlar sonrasında daha önemlisi mizahi bir tutum oluşturmaya başlayacaktır.

Bütün bu anlatılanlardan dolayı en önemli eğitim araçlarının başında gelen çocuk yazını eserlerinde gülme unsurlarının belli bir ölçüde yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir. Fakat geçmişte olduğu gibi günümüzde de mizah, trajedilerin arkasında kalmaktadır. Özellikle geçmişte insanlar tarafından mizah hoş karşılanmamıştır. Bu sebepten dolayı da mizah çocuk

kitaplarında sıklıkla karşımıza çıkan bir edebi tür olamamıştır. Bu yanılgıdan bahseden Eroğlu (2008), bunun en önemli sebebinin “alay” ile “mizah” kavramlarının birbirleri ile karıştırılması olduğunu ortaya koymuştur. “Oysa alay, karşısındakini küçük düşürücü davranışta bulunmak; mizah ise hoşgörü ve esneklik içeren bir kavramdır. Mizahta empati kurmak ve gerçek olan ile yüzleşme vardır, tüm bunlardan öte eğlenme ve gülme vardır.” (Eroğlu, 2008, s. 3). Bu yargılar, toplum içerisinde yaşayan insanların birbirlerini anlamasına ve sosyalleşmesine dikkat çekmekte olduğu görülmektedir. İnsanların anlaşması ve ortak kültürel değerler oluşturmak adına belirtmek gerekir ki, İngiliz çocuk edebiyatı yazarı olan Roald Dahl’ın eserlerini incelerken çevirmenin etkisi ise son derece önemlidir.

Çeviride karşılaşılan en büyük problem diğer dilde olmayan bir sözcük ya da söylemle karşılaşılmasıdır. Bu bağlamda çevirmenin her iki dile ve kültüre hakim olması gerekir. “Çevirmenin görevi, yazınsal kaynak metindeki şiirselliği, yazınsal öğeleri, kendi dilinin ve yazın geleneğinin olanakları elverdiğince tomurcuklandırmaktır. Özgün metinle çeviri metin arasında tomurcuklanma sözcüğüyle açıklamaya çalıştığım canlı bir ilişkiyi sağlamak olmalıdır.” (Aksoy, 2001, s. 3). Çeviri metinlerde çevirmenin rolü böylelikle ortaya konmaktadır. Mizahın ise kültürden kültüre ve zamana göre değişen bir olgu olduğu düşünüldüğünde çevirmenin rolünün mizah unsurlarında yansiyabileceği unutulmamalıdır.

Açıkgöz ve Özdoğru (2016) yılında mizah ve kültür ilişkisi üzerine yaptıkları çalışmalarında mizah üretimini kültürlerin şekillendirdiğini ortaya koymuşlardır. “Çalışmanın bulgularına göre karikatürlerin mizah seviyelerinin değerlendirilmesinde cinsiyet ve yaş farkı gözlenmezken karikatürlerin kaynak kültürlerinin değerlendirmede etkili olduğu görülmüştür. Bulgular mizahın üretilmesi ve yorumlanmasında kültürün şekillendirici bir etkisi olduğu gerçeğini teyit etmektedir.” (Açıkgöz ve Özdoğru, 2016, s. 1). Yapılan araştırmalarda mizahın etkisinin toplumların kültürel öğeleriyle ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Ancak farklı kültürlerin birbirlerini etkilediği ve evrensel kültüründe varlığı bilinmektedir. Bu sebeple insan karakterini olumlu bir şekilde etkileyen mizah, yerel ve evrensel özellikler taşıyabilir. Yerel anlamda toplumlarda mizah, ortak bir kültürel öğe olarak da değerlendirilebilir.

Toplumda yer alan her türlü olaylar ve bu olaylardan doğan zıtlıklar birlikte yer alırken çocuk edebiyatında bu anlamda mizahın gücünden faydalanmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca güldürü unsurları ile ilgili Bilge (2008) “Mizahın içerisinde yer alan güldürü öğelerinden her birinin toplum içerisinde ayrı ayrı işlevleri vardır. Mizah, toplumsal yapıya ışık tutması sebebi ile içerisinde toplumun beğenilerini, isteklerini, hayal kırıklıklarını, manevi değerlerini ve kültür içerisindeki kodlarını taşıdığını söylemektedir.” (Bilge, 2008, s. 17). Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğa öncelikle iyi ve kötüyü ayırt edebilme becerisi kazandırması, paylaşımcılığı vurgulayan iletilere yer vermesi, bireysel yaşamında kendisini gerçekleştirebilme adınabireyselliğini farkına vardırarak durumları göstermesi, ayrıca yardımseverlik ve dayanışma

gibi konulardan bahsetmesi son derece önemlidir. Ayrıca çocuğun toplumun bir parçası olduğu unutulmadan toplumsal değerlerin vurgulanması ve bu değerlerin ölçüsü-anlatılma şekli çocuk edebiyatı eserlerinde çocuğa görelilik ilkesinden yola çıkarak anlatılması çocuğun yararına olacağı düşünülmektedir. Mizah kavramı odağında Roald Dalh'ın çocuk incelenecektir.

2.2.Mizah ve Gülme Kavramı

İnsanoğlunun ilk ne zaman gülme eylemini gerçekleştirdiği tam olarak bilinemese de gülme eylemi insanı diğer canlılardan ayıran bir başka özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Şentürk (2016, s. 16), Aristoteles incelemeleriyle ünlü Notker Laboeden şöyle aktarır: "İnsan akıllı (konuşabilen) ölümlü ve gülmeye muktedir bir hayvandır." Bu söylem ile beraber insana özgü özellikler arasında gülmenin de olduğu görülmektedir. Yine bu konu da Bergson (1945, s. 7), " Pek çok filozofun, insanı gülen bir hayvan olarak tarif etmesi, gülmenin insana özgü bir özellik olduğunun ifadesi olarak kabul edilebilir" söylemini kullanmıştır. İnsanı diğer canlılardan ayıran özellikleri akıllı olması, konuşabilen ve alet yapabilme özelliğine sahip olması ön plana çıkmıştır fakat insana özgü bir özellik olarak tanımlanan gülme eylemine yeterince değinilmemiştir.

Aristoteles'ten itibaren düşünürler gülmeye değinse bile teorik açıklamalar yeterli olmadığı görülmektedir. " Yüzyıllardır felsefe, psikoloji, edebiyat ve teoloji başta olmak üzere pek çok alanın inceleme konusu olan mizah ve gülmeye ilişkin açıklamalar, İsa'dan sonra birinci yüzyıldan bu yana devam etmektedir" (Morreall, 1997 s. 3 akt. Akgöl, 2018, s.1). Görüldüğü gibi yüzlerce yıldır düşünürler ve araştırmacılar mizah ve gülme kavramları üzerine düşüncelerine karşın mizahın ortak bir tanımını yapamamışlardır. Eroğlu (2008, s. 23), " Toplumların sosyal, siyasal ve ekonomik yapılarıyla birebir etkileşim halinde olan mizahın bu yapılara göre zaman içinde sürekli güncellenmesi tanımlanmasını zorlaştırmaktadır." Bu söylem mizahın evrilen bir kavram olduğunu ayrıca toplumlarla beraber sürekli olarak değişen ve gelişen bir yapısının olduğunu göstermektedir.

Bizim dilimize Arapçadan geçmiş olan mizahın sözcük olarak karşılığını ise Devellioğlu (2010, s. 732) şaka, latife yapma anlamında ifade edilmiştir. "Arapçada ise mizahın karşılığı, olayların gülünç yönleriyle beraber alışılmadık, çelişkili yönlerini yansıtan anlamlarını taşımaktadır. Öz Türkçeye bakıldığında ise bazı imlâ farklılıklarıyla beraber Türk dilinin en eski ve ortak sözcüklerinden olan 'kül- ~ gül-/ gülmek' sözcüğü hakkında kesin ve üzerinde ittifak sağlanmış bir etimoloji açıklaması bulunmamaktadır." (Aydemir, 2014). Türkçe sözlükte ise mizah, "gülmece" ve "güldürü" olarak tanımlanır; gülmece ise "eğlendirme, güldürme ve bir kimsenin davranışına incitmeden takılma amacını güden ince alay, mizah" (TDK, 1998) olarak ele alınmıştır. Oxford sözlükteyse mizahın İngilizce karşılığı "Olayların gülünç yönünü görme yeteneği, nüktedanlık, nüktencilik, gülünçlük, komiklik; gülmece, mizah, güldürü." şeklinde

tanımlanmıştır (Simpson,1989, s. 486 akt. Eroğlu, 2008, s. 5). Olayların gülünç yönünü görme durumu ise kişiye bir olaya farklı bakış açısı kazanımı sağlayacaktır.

Batı dillerinde mizahın karşılığı olarak kullanılan humour, “Elizabeth Döneminde yaşayan insanların, insanın karakterini belirlediğini düşündüğü dört ana salgıya verilen addır. Bu salgılara göre insanların psikolojik durumlarının oluştuğuna, gülmeyi ise bu salgılar arasındaki dengenin değişmesine bağlamışlardır” (Özünlü, 1999, s. 18). Bu tanımda ise; mizahın değişen durumlardan ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Ayrıca Şentürk (2016), mizah ile ilgili “gülünen şeyin de durumu, ortamı kendini ifade biçimi, zemini ve düzeyi gerçeklik ve şuurla ilişkisinin çok farklı olabilmesinden kaynaklanmaktadır” söylemini kullanarak; ifade edilen ile algılanan durum arasındaki farklılığın mizahı yarattığını göstermektedir (Şentürk, 2016, s. 15).

Latince de ise “humere” olan mizah sözcüğünün ise; akıcı ve ıslaklık anlamında olan Yunancada “hygros” kelimesinden türemiştir” denilmektedir (Cavanaugh, 2002, s. 14 akt. Yardımcı, 2010, s.2). “Mizah, genel olarak komik bir dürtüyle başlayan, gülümseme veya gülme gibi bir tavırla biten, genelde hoşnutluk veren bir deneyim olarak görülmektedir” (Susa, 2002, s. 45). Görüldüğü gibi araştırmacılar mizahı, eylem boyutunun yanı sıra insanda yarattığı his açısından da ele almışlardır.

Gülmenin insandaki fiziki yansımasının ise iki şekilde olabileceği söylenmiştir:

Nietzsche'nin tabiriyle, gülmenin “itibarsızlığına düşmek”, gürültü tarihinin yüz ekşitme tarihiyle bulunduğu noktaya demirlemiştir, Bu noktada, gülerken gürültülü, çarpık bir biçime giren çehre, yavaş yavaş düzeliyor, sakin, sessiz bir gülümseyiş biçimine kavuşur; bu gülümseyiş, bir dizi katışık, incelikli, yumuşak, toplumsal duygunun belirtisi olarak tahayyül edilir (Parvulescu, 2017, s. 26).

Görüldüğü gibi gülmenin fiziki yansıması çok farklı şekillerde yorumlanabilmektedir.

Diyalekt olarak düşünüldüğünde ise gülme, görüldüğü gibi ciddiyet zemininin karşısında da kendisine yer bulabilir. Nar (1999), “Mizahî olan ciddi olanın zıddıdır ve ciddi üslubu aşan her türlü anlatım, mizahın içinde yer alır “ der (Nar, 1999, s. 9). Ancak mizahın ciddiyetin karşısı olabileceği gibi, hiciv özelliğinin de olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

İnsana özgü olan gülme yetisini Tozar (2001, s. 70), “insan ruhunun mucizeleri” şeklinde tanımlarken, mizahı inceleyen araştırmacıların çoğu ise, bir şeyin mizahi olup olmadığını belirlerken ciddiyetin zıttı olmasından ziyade, “Bir metin, resim veya kitaptaki uyumsuzluk algısının (yerinde olmama, beklenmedik olayları tanıma veya şaşırtıcı olayı göz önünde bulundurma) önemli olduğu konusunda hemfikirdir” (Weems, 2014; Wyer ve Collins, 1992 akt. Akıncı, 2015). Komik olan şey burada görüldüğü gibi ise şaşırtıcı, sıradışı veya birinin beklentilerinden farklıdır. Mizahın fiziki etkisi bir yana bırakıldığında tanımlamalarda genel

anlamda iki özelliği göze çarpmaktadır:

- Ciddiyetin karşıtı
- Eleştiri boyutu

Ayrıca, “diğer insanların başına gelen ve kendimiz hakkında daha iyi hissetmemizi sağlayan olaylar da genellikle mizahi sayılır” (Serafini, 2015, s. 637). Buradan hareketle ise mizah ciddiyetin karşısında olarak değerlendirilmemiş, beklentilerle ölçülenmiştir. Yani mizahın yukarıda bahsedilen şaşırtıcı durumunun yanı sıra, kişinin kendisini üstün hissetme durumundan kaynaklı olarak da ortaya çıkabileceği söylenmiştir.

İnsanın bütün gelişim dönemlerini etkileyen mizah Martin (2007, s. 23)’ e göre, “bilişsel, duyuşsal, davranışsal, psikolojik, sosyal yönlerle ilgili karmaşık bir olgudur.” Bu tanım ise mizahı insana dair bir çok noktadan ele almak gerektiğini sezinletir. Toraman ise (2009) mizahı; “Hayatın her alanını kapsayan, saçma ve uyumsuz düşünce, olay ve durumların zihin tarafından keşfedildiği ve kişinin hoşça vakit geçirmesine katkıda bulunan her şey” olarak tanımlanmaktadır (Toraman, 2009). İnsanın hoş vakit geçirmesinin, kişinin hayata karşı tutumuyla ilişkilendirilmesi mizahın kişideki karakter özellikleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Hayatı kapsayan bir tutum olarak değerlendirmenin dışında bazı araştırmacılar, mizahın fiziki etkilerini de incelemiştir. “Mizah, gerçeğin bazı görüşlerinin gülünç özelliklerini vurgulayan sanat türüdür. Eylemsel olarak mizah kaynaklı gülme sırasında da vücudun sarsılmasından diyaframın sorumlu olduğunu düşünen Aristoteles, diyaframı yani karın zarını, bedeninin hayvani kısımları ile düşünsel kısımların ayıran bir duvar ya da çit sayıyordu. Diyaframın sarsılması anlamına gelen gülme, bedeninin alt ve üst kısımları arasındaki bu çitte, bu ikisinin karıştığı ara bölgede patladığı dile getirilmiştir” (Aristoteles, De Partibus Animalium, III: 10 akt. Parvulescu, 2017, s. 30). Ayrıca insanda gelişen mizahın yarattığı bu fiziki durumu Parvulescu (2017, s. 22) şu şekilde yorumlar: “Ağzı açıp gültüyle, tutkuyla gülmek, ciddiyete karşı bir isyandır. Eğer gülüşe tasarı dersek, derin, ağır, baskıcı ciddiyete karşı bir tasarıdır.” Bu bağlamda gülmenin bir tutuma, bir davranışa ya da bir görüşe aykırı bir durum olduğu görülmektedir. Mualif boyutu gülmeye isyan özelliği katmıştır.

Bazı araştırmacılar ise mizaha sosyal açıdan yaklaşmış ve “Sosyal anlamda ise mizahın kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesinde ve uzlaşmaya varılmasında ve bu uzlaşmanın sürdürülmesinde önemli bir rol oynadığını öne sürmüşlerdir” (Shiota, Campos, Keltner ve Hertenstein, 2004 akt. Akıncı, 2015). Toplumun ögesi olan insanoğlunun, toplumsal yaşamı adına mizahı uzlaşmada kullanabilmesinin de son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca bazı yazarlar ise mizah ile gülmeyi birbirlerinden ayırmamıştır. “Nesin, mizahın sonucunda gülmenin ortaya çıktığını ve mizah ile gülmenin birbirinden ayrı olamayacağını ifade etmektedir. Ona göre gülme, mizah kapsamına giren durumların algılanmasıyla insanda ortaya çıkan bir psikofizyolojik olaydır derken; Cevat Ulunay mizah ise için şöyle der : “Mizah nüktedir,

zarafettir, hicivdir. Muhatabı sinirlendirir; ama hoşça gider. Mevzu seçilmez, kendisini seçtirir. Mizahi çerçeveden bakıldığı zaman, siyaset, sosyal hadiseler hep birer mevzudur.” (Yücebaş, 2004, s. 16). Modern psikologlardan biri olan Adams’a göre ise; “komik veya eğlendiren hareket, ifade, kişinin hoşça vakit geçirmesine katkıda bulunan her şey, gülmeyi oluşturan nesne, yapılan mizah tanımlamalarındandır” (Yardımcı, 2010, s. 4). Mizahi olanın gülme ile sonuçlanması bu araştırmacılara göre iki kavramın ayrı ayrı düşünülmeğe görüşünü ortaya koymaktadır.

Bazı araştırmacılar ise, Mizahın tüm bu tanımlamalara rağmen hâlâ bazı kavramlarla karıştırıldığı, birbirinin yerine kullanıldığını ileri sürmektedir. Örneğin; Oral (1997), “gülmece” ile “güldürü” sözcüklerinin birbiriyle karıştırıldığını söyler ve ayrıca mizah ve eğlencenin birbirinden ayrı amaca hizmet ettiklerini savunur. “Mizah, tenkit ederken güldüren, aynı zamanda düşündüren, kıvrak bir zekâ gerektiren önemli bir gülmedir” (Bilge, 2008, s. 17). Ancak mizahın net bir tanımının olmadığından kaynaklı olarak bu kavramların karıştırıldığı düşünülmektedir. Çünkü, mizah’ın bir çok boyutu vardır ve mizahın sonucunda oluşan gülmenin ise farklı etki ve şekilleri mevcuttur. Mizahın sonucunda beklenmedik bir tepkiyle gülme oluşur. Ayrıca bazı araştırmacılar mizaha hiciv ile aynı şekilde yaklaşmış ve şöyle tanımlamalar yapmıştır: “Herkesin aynı havadan çaldığı ülke orkestrasında mizah, arada bir ayağa kalkan ve aykırı bir ses çıkaran solist gibidir” (Oral, 1997, s. 52). Mizahın eleştirel boyutuyla karşılaştığımız bu yaklaşımlar da ise mizahi olana yine muhalif bir tavır yüklemektedir.

Mizah kavramına ve mizahi olan bir durumun ya da söylemin özelliklerine baktıktan sonra; mizah ve gülmenin birbirinden ayrılamayan noktalarına değindik. Gülme tanımlamalarına bakacak olursak: “Gülme, esnasında çok kısa bir süre içinde bedensel bir patlama yaşanır, beyin tek bir görüntü ya da söze kilitlenir. “Gülüp geçmek” tabiriyle gülmenin kendisi “gülünenden” soyutlanmış ve gülme hafife alınmıştır” (Şahinalp, 2010, s. 7). Ancak araştırmalarda gülme, sadece insana has bir özellik olarak belirtilirken; yine tanımlanmasında zorluk çekilen kavramlardan birisi olmuştur.

Mizahi bir durumu, mizah öncesi, mizah ve mizah sonrası diye incelersek gülme; kendisine mizah sonrasında yer bulacaktır. “Gülmece kapsamına giren olguların algılanmasıyla insanda beliren bir psikolojik olay olarak tanımlanan gülme; insanın, kendi toplumsal ortamındaki bir nedenin etkisiyle herhangi bir haz duyumu alması sonucu, bunun dışavurumu, gülme denilen psikofizyolojik belirtidir” (Nesin, 2001, s. 22). Ancak burada da görüldüğü gibi gülme, sadece mizahtan değil; dış etkenlerden kaynaklanarak da ortaya çıkabilmektedir.

Gülme için Usta (2005) ise, şunları dile getirir: “İnsana imtiyaz olarak bahsedilen gülme; kişiyi ruhen rahatlatan, yalnızca toplumsal yaşamda ortaya çıktığı için onu sosyalleştiren, cemiyeti kenetleyen ve sosyal yaşamda yanlış olanı göstererek düzeltilmesini sağlayan, kötü düzeni yıkıcı, bu nedenle de iktidarın susturmaya çalıştığı bir güçtür.” (Usta, 2005, s. 11). Gülme ile ilgili bu tanımlamada ise gülmenin en göze çarpan özelliği olan sadece insana dair olama durumu akla

gelmektedir. Ayrıca mizah gibi gülmede de merkezde olanın karşıtı olma hali söz konusudur.

Sonuç olarak, mizah kelimesiyle ilgili açıklamalar, gülme ile ilişkili olsa da her gülme mizahı ilgilendirmediği gibi her mizah ürünü de güldürmemektedir (Öngören, 1983, s. 12). Beattie'nin hayvansal gülme ve duygusal gülme (Morreall, 1997, s. 28) ve Moreall'in mizahî gülme ve mizah dışı gülme olarak sınıflandırdığı gülme çeşitlerinden bahsedilirse mizah ve gülme arasındaki ilişki daha net bir şekilde ortaya konmuş olur. Bu konu da Usta (2005), "Gülmenin, tek bir görünüşü yoktur. Aksine, hafifçe gülümsemeden gürültülü bir kahkahaya kadar uzanan pek çok şekli vardır. Bu çeşitlilik, gülen kişinin ve mensup olduğu sınıfın özellikleri ve gülmeye neden olan etkilerin türlü türlü olmasıyla açıklanabilir" (Usta, 2005, s. 22). Gülme, "en temel haliyle, ağzın ritmik şekilde açılmasıdır" bu tanımlamayı bir adım ileri götüren Parvulescu gülme için "nefestir, yani bedende yolculuk eden sesli bir hava sütunudur; ancak ortaya çıkışı için görsel bir nokta tayin etmek imkânsız görünür." (Parvulescu, 2017, s. 29). Mizahın gülme ile sonuçlandığı durumlarda gülmenin de çeşitlendiği görülmektedir.

Gülmenin mizahi boyutu olduğu gibi mizahi olmayan boyutu da vardır: "Beattie'nin dünyadaki hiçbir şeyi kavrayamayan bebeklerin gülmesi olarak tanımladığı hayvansal gülmeyi, Moreall, mizahî olmayan gülme durumları, başlığını ise gıdıklanma gibi dışarıdan fiziki bir temasa maruz kalma olarak ifade etmiştir" (Yardımcı, 2010, s. 6). Bu sebeple gülenen her duruma mizahi olarak değerlendirmemek yerinde olacaktır.

Sonuç olarak, mizah ya da gülmenin birçok fonksiyonu olsa da "İnsanların neden güldüğünü" araştıran birçok çalışma vardır. Gülmenin nedenlerini tek bir nedenle sınırlamak doğru değildir. Kierkegaard gibi kimi düşünörlere göre, iki düşünce arasındaki zıtlık gülmenin sebebidir. Baudelaire (1997) gülmenin şeytansı, hınzırca bir şey ve alabildiğince insani olduğunu söyler. Çağdaş kuramcı olarak değerlendirilen Bergson ise, gülmenin daha çok toplumsal ve insanın gelişimsel süreçlerini şünerek ele alır. "Gülmek, toplumsal yaşamda gelişen ve onunla birlikte oluşan bir psikolojik yaklaşımdır." (Bergson, 2006) Mizahın gülmeye; gülmenin ise birden fazla duyusuna hitap ettiği Parvulescu tarafından dile getirilir. "Gülmede görme işitme koklama duyulan; dolayısıyla, şimdilik yüzdeki unsurları saymakla yetinirsek, gözler, kulaklar, ağız ve burun yer alır. Her ne kadar ağza benzese de gülme, salt göze temas etmekle yetinmez" (Parvulescu, 2017, s. 31-32). Sonuç olarak yapılan araştırmalara bakıldığında mizah ve gülmenin iç içe olduğu görülmektedir. Ayrıca bir söylemin ya da tavrın mizah kapsamında değerlendirilebilmesi için düşünsel ve toplumsal öğeler barındırmalıdır denilebilir.

2.3.Mizah Teorileri

Gülme üzerine yapılan çalışmalar genel anlamda da üç temel kuramı ortaya koymuştur. " Bu kuramlar "üstünlük, rahatlama ve uyumsuzluk" ile son yüzyılda, geleneksel kuramları birleştirerek konuya daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşma eğiliminde olan çağdaş yaklaşımlardır"

(Usta, 2005, s. 69). Bu konuda Cross;

Çocukların günlük yaşamları boyunca çeşitli ortamlarda birçok mizah türüyle karşılaştığını söyler. Şakalar, bilmeceler, komik hikayeler duyarlar, televizyonda çizgi film izlerler ve komik olaylar ve durumlar içeren kitaplar okurlar. Birçok küçük çocuk komik fıkralara ve anekdotlara maruz kalsa da, nadiren olayların neden komik olduğuna dair düşündüğünü belirtmiştir ve mizah teorilerini üç kategoriye ayırır:

- Kahkaha değerinin açıklamalarını sunan işlevsel veya rahatlama teorisi,
- Şaşırtıcı olayları ve durumları komikleştiren unsurları anlama konusundaki uyumsuzlukları inceleyen teori,
- İnsanların yanıtlarını analiz eden; insanların komik olaylar ve fenomenleri neden komik bulduğunu açıklamaya çalışan üstünlük teorisi (Cross akt. Serafini, 2015: 636).

2.3.1.Üstünlük Teorisi

Üstünlük teorisi en eski teoridir ve Platon ile Aristoteles dönemine kadar dayanmaktadır. “Üstünlük kuramını Aristo tarafından önerilmiş ve Hobbes tarafından geliştirilmiştir” (Özünü, 1999). Üstünlük teorisi mizaha kişinin çevresindeki statüsüyle ilişkili olarak değerlendirilir. Üstünlük teorisinin özü, Aristoteles’ in yazdıklarına dayanmaktadır.

Bu görüş; gülmenin temelini meydana gelen komik bir durumun ardından birinin diğerine olan zaferinde görmektedir. Bir başka deyişle; insanlar birinin düştüğü komik duruma gülerken, kendilerini o durumun dışında tutarak üstünlük duygusuyla hareket ederler. Aristoteles, gülmenin güçsüz ve çirkinlere karşılık doğduğunu söyler. Kişi kendi üstünlüğü ile karşıdakinin bedensel ve zihinsel kusurlarını karşılaştırır. Etnik, ırkçı, karşı cinsin zayıflığını ortaya koymaya çalışan şakalar bu kategoridedir (Coughlin, Konning ve Weiss, 2002 akt. Yardımcı, 2010).

Üstünlük kuramı ile ilgili en görüş öne sürüp değerlendirmelerinin ardından bu kuramı ortaya atan isim ise Thomas Hobbes’tur. “Ona göre kendimizi karşıımızdakinden üstün gördüğümüzde bunu bir zafer olarak algılayıp karşıımızdakine gülmeye başlarız. Aslında kendi kendimizi yüceltirken karşıımızdakini küçümseriz. Kemal Sunal filmlerindeki “Şaban” karakteri bu kuram için iyi bir örnektir. Şaban’ın saflığı karşısında kendimizi ondan üstün görürüz ve bu durum ona gülmemizi sağlar” (Arık, 2002a: 114-116, akt. Karahisar, 2015, s. 77). Bu durumlara göre bir gülmenin üstünlük teorisine göre değerlendirilebilmesi için bir kıyaslama olması da gerekmektedir.

Üstünlük kuramına göre gülme, “Rakibi saf dışı bırakmaktan duyulan hazzın, çirkinlik ve bedensel kusurların kendisinde olmamasından dolayı duyulan mutluluğun sonucunda oluşmaktadır” (Öğüt Eker, 2009). Bir kimsenin kendisinden yola çıkarak bir başka durumu

değerlendirmesi ve bu değerlendirmenin gülmeye yol açması üstünlük teorisine aittir.

“ Üstünlük çok yaygın kullanımıyla beraber, kendini çok beğenme, mutluluğunu artırma veya sağlama anlamlarında kullanılmaktadır. Üstünlük duygusu ve mizah arasında sıkı bir bağ vardır. Pek çok mizah durumunda yalnızca gülmeye ve hoş vakit geçirme amacıyla değil, karşısındakinden bir adım öteye geçme amacıyla da yapılmaktadır” (Vandaele ve Cetra, 2002, s. 223, akt. Yardımcı, 2010). Bu kurama göre, “herhangi bir gülmece ya da fıkrayı okuyan, ya da duyan, ya da seyreden bir kimse, olay kahramanının yaptığı yanlışlığı kendisinin yapmayacağından emin olarak, kendisini gülmece kahramanından daha üstün hisseder, bir rahatlama duyar, bu durumu hoşuna gider ve güler” (Özünü, 1999, s. 21). Üstünlük duygusunun rahatlama ile beraber gülümseme yaratması görüldüğü gibi üstünlük teorisi kapsamında değerlendirilir.

Daha önce bize ait olan zayıflıklarımızla karşılaştığımızda, birdenbire içimizi bir yücelik duygusu kaplar ve gülmeye oluşur. İşte bu gülmeye, kendi kendini kutlama durumudur; insanın bütün her şeye olan karşı tavrı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gülmenin bir başka boyutu olan “kendi kendine gülmeyi” de üstünlük kuramı şu şekilde açıklar: Üstünlük kuramının bir diğer savunucusu olan Rapp, kendi kendimize güldüğümüzde, üstünlük duygusunu hâlâ taşımakta olduğumuzu söyler; alay ettiğimiz şey, “kendi kendimizin belli bir kötü durumundaki resmidir.” Kendinize güldüğünüzde, gülen tarafınız kendisini gülünen tarafınızdan koparmıştır (Morreall, 1997, s. 14). Sonuçta insanın kendisini bir başkasından ya da daha önceki durumumuzdan daha iyi görme duygusu yükseldiğinde gülmeye oluşur, denilebilir.

2.3.2. Uyuşmazlık Teorisi

Uyuşmazlık gülmeye teorisini ilk olarak Aristoteles sunmuş, ancak net bir çerçeve çizemediğinden başarılı olamamıştır. Teorinin ayrıntıları 18.yy sonlarıyla 19.yy. başlarında ortaya konulmuştur. “Aykırılıkların kişileri güldürdüğüne değinen ilk kişi, Aristo’dur. Rhetoric’inde, dinleyiciler arasında belli bir beklenti yaratıp sonra da onları beklenmedik bir şeyle vurmanın, bir konuşmacı için iyi bir güldürme yolu olduğuna dikkati çeker” (Usta, 2005, s. 74). En çok bilinen teoristleri ise, Emmanuel Kant ve Arthur Schopenhauer’dur. Bu yargıyı şu söylemi ile Özünü (1999) de dile getirmiştir: “Uyuşmazlık kuramının öncüleri Kant ve Henry Bergson, Arthur Schopenhauer gibi filozoflardır” (Özünü, 1999). Görüldüğü gibi birçok filozof ve bilim insanı bu teoriye ilişkin araştırma yapmıştır.

Uyuşmazlığın temelinde beklenmedik ilişkilendirme yatmaktadır. Ancak az sayıda insan, bu uygunsuzluk içinde eğlenir ve güler. “Bunun yerine cinsiyet farklılıklarının ön plana çıkması, saldırganlık, abartma ve yineleme gibi öğeler, komikliği en üst düzeye çıkarmaktadır. Birçok araştırmacı uygunsuzluğun önemi konusunda tartışmakta, uygunsuzluğun mizahla olan reaksiyonunun tutarsız olabileceğini savunmaktadır. Kargaşa, korku, kaygı, ilgi ve merak gibi hisler bunu engellemektedir. Başka bir deyişle uygunsuzluk mizahın önemli bir halidir, fakat

yeterli değildir” (Susa, 2002, s. 57). Mizahın olabilmesi için mizhtan önce bir uyumsuzluğun olması bu teoriye ilişkin koşul olup yeterli olamadığı bu şekilde dile getirilmiştir.

Bu kurama göre, kişilerin zihninde olay, kavram ve durumlara ilişkin düşünceler zaten vardır. Ancak bu kişinin zihninde var olan olay, kavram ve durumlara ilişkin düşüncelerin aksine bir durum söz konusu olduğunda, kişi şaşırır ve bu şaşkınlık gülmeye yol açar. “Yani kişinin zihnindeki kavramla, karşılaştığı kavram birbirinden farklı ise gülme oluşur. Uyuşmazlık teorisi kişilerin mantıksız, münasebetsiz yadabeklenmedik bir durumla karşılaştığında ortaya çıkan komik durumu açıklamaktadır. Kurallara veya beklentilere uymayan bir durumla karşılaşıldığında mizah ortaya çıkmaktadır” (Manning, 2002, s. 17). Bu teoride iki durum arasındaki uyumsuzluğun yanı sıra beklenen durumun gerçekleşmemesinin de şaşkınlık yaratması gerekmektedir.

Uyuşmazlık teorisine ait gülme üstünlük teorisine ait gülmenin aksine insanlar arasında farklılık gözetmeden ortaya çıkmaktadır. “Bu teoriye göre, sosyal ve statü vb. farklılıklar gözetilmeden mizah oluşturulur” (Berger, 1987, s. 8). Uyumsuzluk bazı kesimler tarafından aykırılık kuramı olarak da ifade edilen bu kuramla ilgili Paulos şunları söyler:

Kişinin beklemediği uyumsuz bir sonuçla karşılaşması; ancak bu uyumsuz sonucun başka bir mantık düzeyinde uyumlu olması veya kişinin karşılaştığı durumların belirli kalıplara göre oluşturduğu dünyasına aykırı olması sonucu güldüğünü varsayar. Uyuşmazlık kuramında, gülmenin gerçekleşmesi için önerilen bazı koşullar vardır. Bunlardan biri, iki ya da daha çok tutarsız, uygunsuz, bağdaşmaz, aykırı kısım ve koşulun karmaşık bir nesne ya da toplam oluşturuyormuş gibi düşünülmesi ya da zihnin onları kendine özgü bir şekilde, bir tür karşılıklı ilişki içinde görmesidir (Paulos, 1996, s. 8 akt. Bilge, 2008, s. 17).

Görüldüğü gibi iki farklı durumu mizahi yönlerle kıyaslama durumu bu teoriye ait bir eylemdir. Birbirinden farklı iki fikir, düşünce ya da durumun sürpriz bir şekilde bir araya getirilmesiyle mizah meydana gelmektedir. Eğer ortada korkulacak bir durum yoksa bu teoriye göre mizahın oluşmasına ortam sağlanabilir. Bu teori idrak edebilme yetisine önem vermektedir. Kişi, farklılığı kavramadan önce olayın normal seyrine hâkim olmalı ve akli yeteneği değerlendirme yapabilecek kadar yeterli olmalıdır (Meyer, 2000, s. 313). Anlaşıldığı gibi düşünme yetisiyle beraber uyuşmazlık teorisine ait gülme gerçekleşir.

Uyumsuzluğun uyuşmazlık teorisine ait bir durum olmasının dışında uyuşmazlık teorisinde bir probleminde olması gerekmektedir. “Mizaha ilişkin çoğu kuram, bir kimsenin beklediği ve gerçekte karşılaşılan arasındaki bir çelişki olarak tanımlanan uyumsuzluğun her türlü mizah için gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Uyumsuzluk çocukların zihninde bir "problem" yaratır. Çocuklar bu problemi anladıklarında ve bilişsel süreçleri kullandıklarında, yaratılan mizahın keyfine varabilirler.” (Loizou, 2005, s. 83-84 akt. Koçer, Eskidemir ve Özbek Özel, 2012).

Uyuşmazlık teorisinin ortaya koyduğu problemi çocukların bilişsel süreçlerini kullanarak anlamlandırması ise son derece önemlidir.

“Uyuşmazlıkta herhangi bir gülmece metninde olayların akışında, dinleyici ya da okuyucuda, olayların nasıl sona ereceğine ilişkin bir beklenti vardır. Olaylar beklenilenin dışında geliştiği zaman, insanlar bir çeşit şoka uğrarlar. Umulanın tersi bulunduğu anda, o sonuç insanların gülmesine neden olur” (Özünü, 1999, s. 21). Uyumsuzluk kuramının ardındaki temel düşünceyi Moreall, “kalıplara uymayan herhangi bir şey başımıza geldiğinde güleriz şeklinde ” dile getirir (Morreall, 1997, s. 25). Schopenhauer Uyumsuzluk kuramını ise Moreall şu şekilde açıklar: “Her durumda gülmenin nedeni, bir kavramla, o kavram ilişkisi içinde düşünülen gerçek nesnel arasındaki uyumsuzluğun aniden algılanmasıdır ve gülmenin kendisi bu uyumsuzluktan başka bir şey değildir (Morreall, 1997, s. 28). Sonuç olarak uyumsuzluk gülme teorisi karşımıza karşıtlıklardan doğan iki durum neticesinde çıkmaktadır.

2.3.3.Rahatlama Teorisi

Rahatlama kuramında gülme, herhangi bir sebeple insanın içinde biriken sinirsel enerjinin boşaltılması sonucu oluşur. Rahatlama Kuramı, “Rahatlama Kuramına göre gülme, herhangi bir nedenle insanın içinde biriken sinirsel enerjinin boşaltılması sonucu oluşur. Gülme yoluyla gereksiz enerjiden kurtulan insan rahatlar. Sinirsel enerjinin birikmesine neden olan önemli hadise, kişinin bilincinin önemli şeylerden önemsiz şeylere, hazırlıksız olarak aktarılmasıdır” (Paulos, 1996, s. 9 akt. Bilge, 2008). Biriken enerjinin boşaltılması rahatlamaya ve ardından gülme yol açar. Bu teorisinin yaratıcıları Sigmund Freud ve Herbert Spencer’dir. (Arık, 2002a: 117, 119 akt. Karahisar 2015, s. 78).

Freud daha sonra rahatlama teorisini psikanalitik açıdan ele almış ve rahatlama teorisini başka bir yöne evirmiştir: “Psikanalitik kuramı filozof ve psikanalist Freud ortaya atmıştır. Kurama, Tezli Gülmece Kuramı da denilmektedir. Bu kurama göre, her insanda gizli kalmış bir saldırı isteği vardır. Bu istek zaman zaman davranışlar ve konuşmalar ile açığa çıkabilir. Bu niteliği gerçeklerle çakışınca da bir terslik doğar, bu terslik de insanları güldürür” (Özünü, 1999, s. 21). Freud gülmeyi ilk olarak rahatlama kuramı ile açıklamıştır.

Freud, gülmeyi üç türde ele alır: şakalar, komik durumlar ve mizah. Freud’un kuramının özü şudur: Tüm gülünecek durumlar için insanlar belli bir enerji ayırmışlardır, bu enerji belli bir ruhsal durumda harcanmak için ayrılmış ama gerekli olmamıştır, bu gereksiz enerji daha sonra gülme biçiminde kullanılır. Freud, şaka yaparken, bastırılmış ya da yasaklanmış duygu ve düşünceler için kullanılacak olan enerjiyi, komik durumlara tepki verirken düşünmek için kullandığımız fazla enerjiyi, mizah için ise, duygularımızca kullanılmayan enerjiyi harcadığımızı söyler (Morreall, 1997, s. 43).

Ancak Spencer ve Freud'un rahatlama kuramı kendi içerisinde de farklılık göstermektedir: "Spencer' in kuramında, enerji herhangi bir duygu için ortaya çıkmış ve aniden gereksiz hâle gelmiş bir enerji iken, Freud' un kuramında bu enerji duyguları bastırmak için kullanılan enerjidir" (Morreall, 1997, s. 46). Görüldüğü üzere, gülmek için birinde başka bir duygu için saklanmış bir enerji, diğesinde ise duyguları bastırmak için ayrılmış bir enerji kullanılmaktadır. Spencer'a göre " Gülmeye ile buhar borularındaki güvenlik tıpasını açma arasında benzerlikler vardır. Güvenlik tıpasının açılarak buharın boşaltılması sırasında en yüksek basınç tıpanın açıldığı anda boşalıyor ve sonra giderek azalıyor, gülmenin de seyri benzer şekildedir. Önce güçlü bir kahkaha atılır, daha sonrasında yumuşak kıkırdamaların ardından başka kahkaha gelmez" (Tok, 1998, s. 76). Eğer ki gülmeye bir enerji boşalmıyorsa birçok yasak da gülmeye yol açar. Rahatlama kuramı kapsamında gülmeye ele alan bir baka düşünür de John Dewey'dir. Dewey, gülmeye 'sinirlerin aniden boşalması' olarak tanımlamıştır. Ona göre gülmeye tüm nefes alma ve sele ilgili organlarda ortaya çıkar (Morreall, 1997, s. 38).

Enerjinin genelde kaygı ve gerginlikle açığa çıkması, gülmeye neden olmaktadır. Gerginliğin körüklenmesi, komediyi ortaya çıkarmaktadır ve gerginliğin artması da komedinin artmasına neden olur. Utanma ve korku gibi, gereksiz ve istenmeyen duygular gülmeye dağılır (Susa, 2002, s. 57). Rahatlama teorilerinin değişik versiyonları eski literatürde de varolmuştur. Bu teoriler mizaha stres ve gerginlik atmanın farklı bir boyutu olarak bakmaktadır. Gülmeye psikolojisi, önceki teorilerde Shoftesbury'e kadar yer almamaktaydı. Ona göre, yetenekli insanların özgür ruhları, kontrol altına alınmaya çalışılırsa, başkalarının zorlamalarına karşı koymak ve rahatlamak için çeşitli hareketler yaparlar. Bu hareketler komik veya gülünç olabilmektedir (Manning, 2004, s. 18).

Gülmenin rahatlama boyutunun oluşumu ise şu şekilde tarif edilmiştir:

Açık yürekli insanların doğal halleri kısıtlandığında ya da denetim altına alındığında, içinde buldukları sıkıntılı durumdan kurtulmak için başka hareket yolları arayacaktır; ister taşlamayla, öykünmeyle, ister soytarılıkla olsun, bu insanlar az ya da çok kendilerini gösterdikleri için bu durumdan hoşnut olup, üzerlerindeki baskılardan öç almış olacaklardır (Morreall, 1997, s. 32).

" Üstünlük kuramı gülmenin duygusal boyutunu; uyumsuzluk kuramı zihinsel boyutunu; rahatlama kuramı da biyolojik boyutunu ele alır"(Eroğlu, 2008). Sonuç olarak, Mizahın insan üzerindeki etkisini farklı gözlemlerle ele alan teoriler üretilmiştir. Bu teoriler gülmeye teorileri olarak karşımıza çıkmış ve edebi ürünlerde söz sanatlarıyla birlikte kurguya yerleştirilmiştir.

2.4. Mizah Teorilerine Çağdaş Yaklaşımlar

Gülmenin ve mizahın temelinin ne olması gerektiği ya da ne olduğu üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bunların sonucunda genel olarak karşıtlık, uyumsuzluk ya da üstünlük duygusu saptanmıştır. Ancak son dönemde Bergson, Morreall ve Paul E. McGhee gibi bilim insanları gülmeye gelenekselleşmiş teorilerin dışında bakış açıları geliştirmeye çalışmışlardır.

Bergson'un kuramını açıklamadan önce, şunu belirtmek gerekir ki: Bergson, " tümüyle insana özgü olanın dışında komik yoktur" diyerek, insan dışındaki hayvanlara ve nesnelere gülmemizi de "mutlaka onda bir insan davranışı ya da insana özgü bir yüz anlatımı" bulmamız ile açıklar. Bergson gülmenin gerçek nedenini " yaşamın makineleşmeye yönelmesi" olarak açıklar (Bergson, 2006, s. 25). Bergson, "Aristotelesçi önermeyi tersine çevirmemizi, insanın gülen hayvan değil, gülünç hayvan olduğunu söylememizi teklif eder. Bir manzarayı tanımlarken güzel, büyüleyici ya da önemsiz deriz ama gülünç demeyiz" demiştir (Bergson, 2006). Bergson'un gülme kuramında karşımıza çıkan kavramlar "mekanik-katılık", "gerginlik-esneklik"tir.

Usta (2005), Bergson'un kuramını şu ekilde özetler; ona göre, toplum bireyden, yeni durumları algılayabilecek bir dikkat yani gerginlik ve bunlara uyum salayacak bir esneklik beklemektedir. Bunu başaramayan kişi, mekanikleşir ve toplum yaşamına uyum sağlayamaz (Usta, 2005, s. 76). Toplum da, onu uyumlu hale getirmek için gülere cezalandırır. Yani gülme, mekanikleşen uyumsuz bireye, toplumun uyguladığı bir cezadır. Çünkü bu birey, önündeki engeli algılayacak kadar gergin değildir; yani dalgındır. O engelin yanından geçecek ya da üstünden atlayacak kadar esnek değildir. Bergson'un (2006, s. 33-36) mekanikleşme kavramının üzerinde biraz daha duracak olursak kişi, bir makine gibi aynı mekanik hareketlerini devam ettirmiş ve düşmüştür. O halde öz olarak "canlının üzerine kaplanmış mekanik" toplumu güldürür.

Bir başka çağdaş gülme teorisi yaklaşımı ise Morreall'a aittir ve " gülmenin biçim aldığı psikolojik durumlardaki değişimlerini (Morreall, 1997, s. 58) inceler. " Gülme ile ortaya konan duygunun adı nedir?" Bu sorunun cevabı henüz ortaya konmamıştır. Gülme, " Fiziki bir davranış mıdır?" yoksa "Eğlenti duygusu mu taşır?". Morreall (1997, s. 60), " Psikolojik değişimin aniliği ve bunun içerdiği zevk." (Morreall, 1997, s. 71). "Anilik, her türlü kanaatten gelen gülme kuramcılarının üzerinde hemfikir olması gereken bir gülme özelliğidir: Başka hiçbir konu üzerinde mutabık kalımlar bile, gülmenin " aniliği" ya da " doğaçlama oluşu" konusunda fikir birliğine varmaları gerekir." (Parvulescu, 2017, s. 82) "Eğer çözüm hemen bulunur ve fazla enerji gerektirmezse, bunun sonucunda gülmeyiz. Ama çözüme kolayca ulaşamayıp hayal kırıklığı ve gerginlik yaşarsak, çözümü bulduğumuz zaman, büyük bir olasılıkla duygusal değişim yaşarız. Çözüme henüz ulaşamadığımız an, tüm dikkatimiz ve çabamız bilmecenin üstünde toplanmıştır, büyük bir gerginlik içindeyizdir, ama sonuca ulaşıp bilmeceyi çözdüğümüz an, bu gerginlikten kurtuluruz. Bu değişim bize zevk verdiği için de güleriz." (Morreall, 1997, s. 69).

Paul E. McGhee ise (1974); "mizah gelişim kuramını Piaget'in bilişsel gelişim kuramına

dayandırarak açıklamaktadır. McGhee'ye göre mizahi tepkinin oluşabilmesi için çocuğun Piaget'nin bilişsel gelişim kuramındaki işlem öncesi evreye girmesi gerekmektedir. Mizahi tepki için tutarsızlığın ya da uyumsuzluğun algılanması bir ön koşuldur” (McGhee, 1974, akt. Koçer, Eskidemir, Özbek Özel, 2012, s. 83-84). Morreall (1997), ayrıca gülmeyi: “ Gülme, yalnızca memnun olmanın doğal bir ifadesi değil istekli bir kontrolle, bilinçaltı başa çıkma mekanizmasının kontrolü altında, memnun edici bir şey olmadan da ortaya çıkabilen bir şeydir” diyerek ifade eder.

Gülmenin kültürel arka planı düşünüldüğünde ise duygusal gülme ve mizahî olan gülmenin farklılıklarından bahsedilmektedir. Bu bağlamda gülme, insanın yaratılışından gelen ve gerçekleşmesiyle insana haz veren bir refleks, mizah ise haz veren bu refleksi ortaya çıkarma amacıyla yaratılmış, zamanla geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilen bir kültür unsuru olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak mizah ile gülme arasındaki ilişki; kültür unsuru olan mizahın kaliteli bir şekilde yaratıldığında alkış niyetine gülme ile ödüllendirilmesidir (Öngören, 1983, s. 12).

Mizaha ilişkin çoğu kuram, bir kimsenin beklediği ve gerçekte karşılaşılan arasındaki bir çelişki olarak tanımlanan uyumsuzluğun her türlü mizah için gerekli olduğunu ileri sürmektedir. “Uyumsuzluk çocukların zihninde bir “ problem” yaratır. Çocuklar bu problemi anladıklarında ve bilişsel süreçleri kullandıklarında, yaratılan mizahın keyfine varabilirler” (Loizou, 2005, Akt. Koçer, Eskidemir, Özbek, 2012, s. 83). Paul McGhee çocukların mizah gelişimi üzerine derin araştırmalar yapmıştır. “ McGhee oldukça kapsamlı bir mizah kavramı önermiştir. Bu kavramda, mizahbilişsel gelişimle ilgili değişmez bir evreler sırsı içinde gelişir.” (Eroğlu, 2018, s. 43). Mizah gelişimini tamamlarken bir çocuğun günlük yaşamında komik metinler ve şaşırtıcı olaylarla ilişkili keyifli duygular yaşaması, mizah bulmalarına yönelik güçlü bir motivasyon sağlar.

2.5.Roald Dahl'ın Hayatı

Roald Dahl, 13 Eylül 1926'da Galler'in Llandaff kentinde dünyaya geldiğinde anne ve babası ona Norveçli Kaşif Raold Amudsen'in ismini vermiştir. Roald Dahl, toplamda yedi kardeştir ancak kız kardeşlerinden Astin hastalıktan ölmüştür. Ayrıca aynı hastalığa 42 yıl aradan sonra kendi kızı da yakalanmış ve ölmüştür. Babasının çok sevdiğini söylediği Astin'in ölümünden sonra Harald Dahl hastalığa yakalanmış ve bir iki hafta içinde o da ölmüştür. Henüz çocukken yitirdiği kız kardeşi ve babası Roald Dahl'ın travmalarının da başlangıcı olmuştur.

Roald Dahl'ın babası Harald Dahl, Roald Dahl'ın tanımlamasıyla 'mantıklı bir tüccarın' oğludur. Harald Dahl 1863 yılında Oslo yakınlarındaki Sarpsborg kasabasında doğmuştur. Harald Dahl tıbbi imkanların günümüze oranla çok gelişmediği bir dönemde 1877 yılında geçirdiği talihsiz bir kaza sonucu sol kolunu kaybetmiştir. Dalh eserinde babasının çocukken başına gelen

bu durum için, 'kazanın tek iyi tarafı sağ değil de sol kolunun kesilmiş olmasıdır' der. Bu ifade Roald Dahl'ın hayata olumlu bakışının da bir göstergesidir. Gerçekten de Harald Dahl, bu durumdan müzdarip olmamış sağ kolunu ve parmaklarını iki kolu olan insanlara oranla fazlaca geliştirmiştir.

Harald Dahl, okulunu bitirdikten sonra gençlik döneminde son derece yakın olduğu kardeşi Oscar ile zengin olma hayaline kapılmıştır. Roald Dahl'ın mantıklı olarak nitelendirdiği bu hayali Roald Dahl'ın dedesi ise budalaca bulmuştur. Ancak hayallerinin peşinden giden iki genç, Norveç gibi küçük bir yerde asla zengin olamayacaklarını düşünerek Fransa'ya kaçmışlardır. İki kardeş birbirlerini etkilememek için Fransa'da yollarını ayırmış; Oscar Fransa'da kalırken Harald İngiltereye yerleşmiştir. Her iki kardeşte hayalini gerçekleştirmiş ve buldukları bölgenin en varlıklı insanları olmuştur.

Harald Dahl, zengin olduktan sonra ilk evliliğini Marie adında bir kadınla yapmıştır ancak ikinci yaptığı doğumdan sonra Marie ölmüştür. İkinci evliliğini ise bölgenin ileri gelen ailelerinden birinin kızı olan Sofie Magdalene Hesselberg ile yapmıştır.

Babası Harald Dahl'ın en çok istediği şey ise çocuklarının İngiliz okullarında eğitim almasıdır. Bu sebeple de Roald Dahl'ın annesi Sofie, Galler'den İngiltere'ye taşınmıştır. Dahl, 1932'de İngiltere'nin tanınmış özel okullarından birini bitirdikten sonra ise üniversiteye gitmek yerine bir serüvene çıkmayı tercih etmiştir ve Kanada'daki Newfoundland'e yapılan bir keşif yolculuğuna katılmıştır. Bu durum ise onun ne kadar meraklı ve maceracı bir insan olduğunu göstermektedir.

Sonrasında, Roald Dahl 1940' ların kaderi gereği o da, II. Dünya Savaşı' na katılmıştır. Savaş aynı zamanda Dahl' ın yazarlığı için de bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü II. Dünya Savaşı sırasında tanıştığı romancı C.S. Forester'ın desteğini almıştır ve orduda çalıştığı yıllarda başından geçen olayları yazmaya başlamıştır. Cephede başına aldığı darbe de ilk öyküsünün konusu olmuştur: "Shot Down Over Libya". Ayrıca ilk kitabı Walt Disney için yazdığı sonradan ise sinemaya da uyarlanan "Gremlins"tir.

Zekice yazılmış çocuk kitapları ve büyüklere yönelik korku öyküleriyle çok sevilen bir yazar olan Dahl, 23 Kasım 1990'da Oxford'da ölmüştür. 74 yaşında ölen yazarın ölüm nedeni myelodisplastik (bir tür kan hastalığı) sendromdur. Dahl çocukluk anılarını " Çocuk Adam Büyürken"; gençlik anılarını ise " Tek Adam" isimli kitaplarında kaleme almıştır. " Bu bölümde ilk işim nedeniyle Doğu Afrikaya gitmekteyim. Ama Afrika'da bile olsa hiçbir işin her anı büyüleyici olamayacağından elimden geldiğince seçici davrandım ve yalnızca unutulmaz saydığım olayları yazıya döktüm. Eserin, İkinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri (İKHK) mensubu olarak uçtuğum süreyi kapsayan ikinci bölümünde, olayların kimini seçmek, kimini dışarıda bırakmak gerekmiyordu çünkü bu dönemin her anı, en azından benim için tam anlamıyla büyüleyiciydi." (Küçük Adam Büyürken) Dahl, otobiyografik eserlerini bu şekilde tanımlamış ve

bölgümlere ayırmıştır.

Dahl, 1953 yılında ise oyuncu Patricia Neal ile evlenip beş çocuk sahibi olmuştur. 1983 yılında ise Petrica Neal'den boşanmış ve boşandığı yıl Felicity Ann d'Abreu Crosland ile evlenmiştir. Ölene kadar da Felicity Ann d'Abreu Crosland ile evli kalmıştır. Çocuklarını çok sevdiğini her fırsatta dile getiren Dahl, aynı zamanda evlat kaybı yaşamış bir babadır. Bu duruma yönelik bir röportajında: "Her gece onları uyutmak için bir öykü uydurdum. Onlar olmasaydı bu öyküler olmazdı." Çocukları sayesinde daha yaratıcı bir kişiliğe büründüğünü bu şekilde dile getirmiştir. Görüldüğü gibi kendi kaleme aldığı otobiyografisi olan " Küçük Adam Büyürken" adlı eserinde, Roald Dahl çocukluğunu anlatmaktadır. Bir başka kitabı, "Tek Başına" ise Dahl savaş içindeki anılarını ve deneyimlerini yazmıştır. "İnsanlar kendi yaşamlarını anlatmak için bir özyaşam öyküsü kitabı yazarlar. Bu tür kitapların içinde bir sürü sıkıcı ayrıntı olur. Ben hiç bir zaman yaşamımı anlatan bir kitap yazmak istemedim. Öte yandan çocukluğumda başımdan öyle şeyler geçti ki bunları hiç bir zaman unutmadım. Bazıları gülünç, bazıları acıklı, bazıları ise çirkin. Sanırım bu yüzden bunların hepsini bu kadar capcanlı anımsadım. Ayrıca hepsi de gerçekten yaşanmıştır." Dahl'ın hayatı acılarla dolu olsa da o her olayı gülünç yönleriyle ele alabilen ve olumsuzlamalar yapan bir insan olmaktan asla vazgeçmemiştir.

Roald Dahl çocukluğunda yaşadıklarını "Küçük Adam Büyürken" adlı kitabında "Çocukluğumda Yaşadıklarım" başlığı altında derlemiştir. Yazar kaleme aldığı otobiyografik eserinin başlangıcında öz yaşam öykülerini sıkıcı olarak değerlendirse de kendi yazdığı bu kitabı bir öz yaşam öyküsü olarak nitelendirmemiş, diğer otobiyografik eserlerden farklı bir yere konumlandırmıştır. Herhangi bir öz yaşam öyküsü yazmak istemese de yaşadıklarını unutmadığı için aktardığını ifade etmiştir. "Öte yandan her olay bende o kadar büyük izler bıraktı ki bunları asla aklımdan çıkaramadım. Her biri aradan elli, kimi zaman da altmış yıl geçmiş olsa bile belleğime kazınmıştır. Bunları bulup çıkarmak için hiç bir şey yapmadım. Bilincimin en üst tabakasından şöyle bir sıyrıp almam yetti de arttı bile. Sonra sıra yazmaya geldi." (Dahl, Küçük Adam Büyürken, s. 9).

1940'larda en çok satan yazarlar arasına giren Dahl'ın "Charlie'nin Çikolata Fabrikası" adlı eseri dört ödül kazanmıştır. Great Missenden'de bir Rolad Dahl müzesi ve öykü merkezi vardır. Evrensel yazar bir yazar olan Dahl'ın doğum günü ise 13 Eylül, dünyada Roald Dahl günü olarak kutlanmaktadır.

Roald Dahl'ın sınır tanımayan hayal gücü edebiyat dünyasında tartışılmaz bir gerçektir. Bu özelliğine ek olarak Dahl'ın çocuk kitaplarında maceradan maceraya atılan çocuk kahramanların serüvenleriyle karşılaşmaktadır. Eserlerinin henüz ilk satırlarında gerçek dünyanın kurallarını hiçe sayan tavrı, hem çocuklar hem de büyükler için yeni deneyimler yaşatmaktadır. Edebi haz noktasında okurlar, Roald Dahl'ın eserleriyle kendisini tatmin edebilirken, çoğu zaman da aklın sınırlarını zorlayan kurgularıyla yeni dünyaların kapılarını

aralayabilmektedirler. Dahl'ın yazarlığı üzerine eleştiriler çokça olsa da birleşilen nokta, onun ne kadar önemli bir yazar olduğudur. Eleştirilerde en çok üzerinde durulan nokta ise işlediği konular değil; konuları nasıl ele aldığıdır. Son olarak yazarın araştırmada adı geçen eserlerini şu şekilde sıralayabiliriz: “

- “Dünya Şampiyonu Danny”
- “Cadılar”
- “Matilda”
- “Dev Şeftali”
- “Charlie'nin Çikolata Fabrikası”
- “Yaman Tilki”
- “Kaplumbağa”
- “Koca Sevimli Dev”
- “Bay ve Bayan Kıl”
- “Büyülü Parmak”
- “Charlie'nin Büyük Cam Asansörü”
- “George'un Harika İlacı”
- “İrikıyım Timsah”
- “Zürafa, Peli ve Ben”
- “Küçük Adam Büyürken”
- “Tek Başına”

Alan yazını tarandığında mizah, gülme teorileri ve Roald Dahl ile ilgili bazı çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Usta (2005), “Mizah Dilinin Gizemi” adlı kitabında Mizahı derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır. Gülme ve mizahın tanımı yapılarak tarihine değinilmiştir. Daha sonra çeşitli metinlerden örneklerle mizah dili inceleme örnekleri sunulmuştur.

Morreall (1997), “Gülmeyi Ciddiye Almak”, adlı kitabında gülmenin kuramı olabileceğini sorgulamış sonrasında da üstünlük kuramını uyumsuzluk kuramını ve rahatlama kuramını ele almıştır. Bu kitapta çevirmen Aysevener Şenay Soyer, uyumsuzluk kuramını “uyumsuzluk” olarak çevirmiştir. Ayrıca Morreall, bu kitapta yeni bir kuram başlığı altında gülmeye çağdaş bir bakış açısı geliştirmeye çalışmıştır. Gülmenin sadece psikolojik durum değişikliğinden oluşmayacağını örneklerle kitabında belirtmiştir.

Şentürk (2016), “Gülme Teorileri” başlıklı bir kitap yazmıştır. Bu eserin amacı öncelikle gülmenin ne anlama geldiği sorusudur. Bu soruyu yazar “Kuşkusuz gülenin kim olduğu sorusuna verilecek cevaba bağlıdır” (Şentürk, 2016, s. 9) şeklinde yanıtlar. Diğer varlıklar arasında yalnızca

insanın gülmeye ve güldürmeye yönelik bir varlık olmasından yola çıkarak gülmenin tarihi tiyatrodan edebiyata çeşitli sanat dallarıyla beraber incelenmiş ve teoriler açıklanmıştır.

Bergson (2006), “Gülme” adlı kitabında şu sorulara yanıtlar aramıştır: “Gülme ne anlama gelir? Gülünçlüğün temelinde ne vardır? Bir soytarının surat asışında, bir sözcük oyununda, bir vodvildeki yanılmacada, ince güldürünün bir sahnesinde ortak ne olabilir? Bu denli çeşitli üründe aynı olup da kimine nahış kimine hoş bir koku bahşeden o esansı hangi damıtma yöntemi verebilir bize?”

Alan yazını tarandığında sonuç olarak, mizah kavramına ve gülme teorisine ilişkin çeşitli kuramsal çalışmalar vardır. Fakat, bu çalışmalar Türk edebiyatı alanında hiciv bağlamında yoğunlaşmaktadır. Türkçe eğitiminde ve çocuk edebiyatı alanlarında ise kuramsal çalışmaların azlığı dikkat çekicidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde araştırmanın amacı olan, Roald Dahl'ın çocuk kitaplarındaki mizah unsurlarının incelenmesi bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın oluşturulan problem durumuna uygun olarak seçilen araştırma modeli, evren ve örnekleme, araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları veri toplama yöntemi ve veri analizi ile ilgili bilgiler alt başlıklarla verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, " gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Nitel araştırma modelinin uygulaması ise doküman incelemesi yöntemiyle sağlanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu çalışmada nitel araştırma modeli uygun görülmüştür.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bir araştırma sürecinde, araştırma problemine uygun araştırma yönteminin belirlenmesinden sonra, araştırma evreninin belirlenmesi ve bu evrenden örneklemin seçilmesi aşaması gelir (Gül ve Özen, 2007, s. 395). Söz konusu araştırmada evren, dünyada çocuk edebiyatı alanında söz sahibi yazarlardan olan Roald Dahl'ın eserleridir ve onun Türkçeye çevrilen eserleri örneklem olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada veri toplama yöntemi doküman incelemesidir. " Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Roald Dahl'ın çocuk romanlarından doküman incelemesi yoluyla veri toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Bu araştırmada nitel araştırma veri analizi teknikleri içerisinde yer alan içerik analizi kullanılmıştır. " İçerik analizi bir metnin öğelerinin önceden saptanan kategorilere göre sınıflandırılmasına dayanmaktadır. Kelimeler, cümleler, paragraflar ya da tüm belgeler gibi" (Gökçe, 1995, s. 101). İçerik analizinde amaç, "toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde veriler daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analizle keşfedilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Roald Dahl'ın çocuk romanlarında veri toplanmadan önce mizah unsurlarının oluşumuna uygun bir düzen belirlenmiştir. Bu düzen mizah öncesi-mizah-mizah sonrası şeklindedir. Elde edilen veriler bu düzene uygun şekilde yorumlanmıştır. Ayrıca mizah unsurları belirlendikten sonra hangi teoriye yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada da Roald Dahl'ın on dört çocuk kitabında yer alan mizah unsurları şu teoriler bağlamında incelenmiştir:

1. Üstünlük Teorisi
2. Uyuşmazlık Teorisi
3. Rahatlama Teorisi

Belirlenen mizahi unsurlar ilişkilendirilen teorilere uygun olarak bulgular bölümünde yorumlanmıştır. Aynı zamanda mizahi unsurların kitaplarda yer almasına göre frekans değeri verilerek nitel veriler sayısallaştırılmıştır.

4.BULGULAR

4.1.Roald Dahl'ın Çocuk Edebiyatı Eserleri ve Mizah

Dünya Çocuk edebiyatında başarılı birçok eserin yazarı olan Roald Dahl'ın Çocuk Edebiyatı alanına kazandırdığı eserlerindeki mizah unsurlarının teorik alt yapısı ve mizah unsurlarının çocuk romanlarında da bulunmasının önemi bağlamında incelenmiştir. Bu doğrultuda romanların kurgusu mizah devinimi göz önünde bulundurularak ele alınmıştır.

Roald Dahl'ın eserlerinde genel anlamda çatışmalardan doğan kurgu mizahi dil ile geliştirilmiştir. Kurgunun sürecinde karşımızda yetiştirilmesi ya da büyütülmesi gereken ana kahramanlar vardır. Bu ana kahramanlar kimi zaman bir kız çocuğu, kimi zaman bir oğlan çocuğu, kimi zaman da bir hayvan olarak karşımıza çıkmıştır. Yetişkin kahramanların bu ana çocuk kahraman diyebileceğimiz kişilere olan davranışları her kitapta bir olay kurgulamanın temelini oluşturmuştur. Çatışmalardan doğan kurgunun anlatımı çocuğun dünyasına girip bu dünyayı geliştirmek ve genişletmek adına fantastik olup üslubu ise mizahi olduğu düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan Roald Dahl'ın Çocuk Edebiyatı eserleri genel anlamda 8 yaş ve üstüne yönelik yazdığı eserlerdir. Eserlerde ana kahramanların macera dolu olaylara girmesi ve bu durumun bulunduğu kötü durumdan bir kaçış olarak gösterilmesi bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığında merak ve heyecan duygusunun yoğun olarak verildiği Roald Dahl'ın eserlerinin fantastik kurgulu birer maceracı kitaplar arasında yer aldığını söyleyebiliriz. Bu tür kitapların seslendiği yaş aralığı ile ilgili olarak Şimşek, şöyle söyler: “ Bu yaş grubu çocukları aile ve okuldan birçok şey öğrenmiş olsa da her şeyi merak etmeye devam eder. Keşfetme ihtiyacı hayal gücüyle zenginleşir ve yeni türlere ilgi başlar” (Şimşek, 2012, s. 138). Hayal gücünün geniş olduğu bu dönemde çocukların ilgisini çekecek yeni türlere yönelmesinde ve okuma zevkinin oluşmasında çocuk kitabı yazarına düşen sorumluluklar vardır. Sever (2008), çocuk kitabı yazarının temel sorumluluklarını şu şekilde ifade etmektedir: “Merak duygusu uyandırarak çocuğu, belleğinde oluşan sorulara yanıt bulmaya yönlendirmektir. İyi kurgulanmış bir çocuk kitabında yazar, çocuklarla paylaşmak istediği duygu ve düşünceler (iletiler) için, çocukların da düşünmesine ve duyarlılıklarını devindirmesine gereksinim duyar. Yazar bu gereksinimi yaşama geçirebilmek için, çocukları metnin anlamına götürecek uygun ipuçları sunar. Anlam evrenine uygun bir yazınsal kurgu içinde sunulan ipuçlarıyla, çocuğun sanatçı duyarlılığını sezmesine, kitaplarına sevmesine olanak sağlar.” Yazar bu tür eserleri kurgularken çocuk okuru da düşünmeye sevk etmelidir. Bu sebepten dolayı da Dahl, eserlerinde en çok sürükleyici olsun diye macera ögesini kullanmış; ayrıca eğlendirici olması açısından da mizah unsurlarını kullandığı düşünülmektedir. Bu durumun ise çocukta okuma alışkanlığını geliştirici etkisi olduğu bilinmektedir.

Bütün bu kuramsal alt yapı göz önünde bulundurularak, Roald Dahl'ın Çocuk Edebiyatı eserlerindeki kurgusu, mizahı ifade eden cümleler doğrultusunda taranmış ve kodlamalarda olay

dizisi boyunca mizahın oluşumu teoriler bağlamında ele alınmıştır. Özetleride verilen romanlarda yer alan olaylar dizisindeki mizahi unsurların örnekleri aşağıda verilmiştir.

4.1.1.Charlie'nin Çikolata Fabrikası

4.1.1.1Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın Charlie'nin Çikolata Fabrikası adlı eserde Charlie adındaki karakterin Çikolata Fabrikasına girmesi ve girdikten sonraki macerası anlatılır.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası adlı eserin Can Çocuk tarafından basılan ilk baskısı 1989 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 205'tir. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2019 yılında çıkan son baskıya kadar eser, altmış altı baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı Celal Üster tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789755100982' dir.

Eser; Karşınızda Charlie,Bay Willy Wonka'nın Fabrikası, Bay Wonka ile Hint Prensi, Esrarengiz İşçiler, Altın Biletler, İlk İki Talihli, Charlie'nin Doğum Günü, İki Altın Bilet Daha Sahiplerini Buluyor, Joe Dede Kumar Oynuyor, Aile Bir Lokma Ekmeğe Muhtaç, Mucize, Altın Bilet'te Ne Yazıyordu?, Büyük Gün Geliyor, Bay Willy Wonka, Çikolata Odası, Umpa Lumpalar, Augustus Gloop Borunun içine Kaçıyor, Çikolata Irmağında, Buluş Odası ve Erimez Tükenmez Bonbonlar ve Kılıklı Karamelalar, Kocaman Çiklet Makinası, Elveda Violet, Geçitte, Yuvarlak Görünen Kare Şekerler, Veruca Ceviz Odasında, Büyük Cam Asansör, Tele- Çikolata Odası, Mike Teavee Televizyonla Gönderiliyor, Bir Tek Charlie Kalıyor, Öteki Çocuklar Evlerine Dönüyorlar ve Charlie'ninÇikolataFabrikası, adlı otuzbirbölümden oluşmaktadır.

4.1.1.2.Eserin Özeti

Yazar esere Charlie'yi tanıtmakla başlar. Charlie'nin anne ve babası Bay ve Bayan Bucket'tir. Charlie anne ve babasının yanında, Bay Bucket'in annesi Josephine Nine, babası Joe Dede, Bayan Bucket'in annesi Goergina Nine ve George Dede ile de birlikte yaşamaktadırlar. Altı yetişkin ve bir çocuklu bu büyük ailenin evleri çok iyi değildir. Derme çatma olan evleri iki odalı ve tek yataklıdır. Yatak daima güçsüz ve bitkin olan yaşlılara verilmişken, Charlie anne ve babasıyla yerde yatmaktadır. Bu büyük aile o kadar fakirdir ki, daha iyi bir eve geçmek şöyle dursun ikinci bir yatak alacak paraları bile yoktur. Bu nedenle hiç biri hiç bir zaman tam olarak doymamaktadır. Büyüme çağındaki Charlie'ye anne ve babası kendilerine düşen yemekten de verseler o hep açtır, doyurucu yemeklere özlem duymaktadır. Ancak Charlie'nin canının en çok istediği şey çikolatadır. Okula giderken dükkan vitrinlerinde gördüğü ve çocukların ceplerinden çıkarıp yediği çikolatalar ona işkenceden farksız gelmektedir. Charlie'ye ise çikolata yılda bir kez sadece doğumgününde alınmaktadır. Ancak Charlie'ye işkence gibi gelen, etrafında gördüğü çikolatalardan daha çok acı veren şey ise; oturdukları yerden görünen koskocaman bir çikolata fabrikasının olmasıdır. Bu fabrika dünyanın en büyük çikolata fabrikasıdır. Bay Willy Wonka'nın olan bu çikolata fabrikasına

Wonka'nın Fabrikası denir. Kocaman demir kapıları olan fabrika yüksek duvarlarla çevrilidir. Charlie her sabah ve her akşam okul yolundaki bu fabrikanın önünden geçmektedir. Fabrikanın önünden geçerken adımları yavaşlayan Charlie, fabrikadan çıkan çikolata kokusunu içine çeker ve bu fabrikanın içine girmeyi hep hayal etmektedir.

Tüm bunlara rağmen Charlie ona değer veren bir aileye sahip olduğu için mutludur. Örneğin Charlie her gece yatmadan önce dedeleriyle ninelerinin yanına uğrayıp onlara iyi geceler dilemektedir. Bu sırada da yaşlıların odası şenliğe dönüşmekte ve bütün yoksulluk unutulmaktadır. Charlie gelenekadarduruşukgözlerini açamayan ve durmadan uyuklayan yaşlılar, Charlie geldiğinde ise hepsi doğrulmaktadır. Charlie iyi geceler diledikten sonra yaşlılar ona, hikayeler anlatmaktadır.

Joe Dede Charlie'ye şu anda çikolata fabrikasına kimsenin girip çıkmadığını aslında Williy Wonka'nın da bir zamanlar işçileri olduğunu söyler ancak Joe dedenin anlattığına göre Williy Wonka bir gün bütün işçilerine bir daha gelmemelerini söyler. Bunun sebebi dünyanın dört bir yanından Bay Wonka'nın çikolatalarını kıskananlar vardır ve tarifleri çalması için Wonka'nın fabrikasına işçi kılığında casus göndermektedirler. Çünkü bir süre sonra Wonka fark eder ki kendi ürünleri başka çikolata fabrikası sahibi olan Bay Fickelgruber'in, Bay Prodnose ve Bay Slugworth'un fabrikalarında üretilmeye başlamıştır. Böyle olunca Bay Wonka fabrikasının kapanacağı için endişelenir ve çılgına döner. Ardından da bütün işçileri toplayıp gönüllerini aldıktan sonra herkesi evine gönderir ve fabrikayı kaptır, uzun bir süre kapısı zincirlenen fabrikadan dumanlar yükselmez. O günden sonra fabrikaya ne giren ne çıkan görünür hatta Williy Wonka bile ortalıkta görünmez. Ancak bu olayların ardından bir gün fabrikadan sabahın erken saatlerinde incecik dumanlar yükselir. Herkes şaşkına döner ve fabrikanın kapısına koşarlar, sanarlarki Bay Williy Wonka işçileriyle birlikte fabrika kapılarını açmıştır. Ancak fabrika kapıları sımsıkı kapalıdır ve Williy Wonka da ortalıkta görünmez.

Bir gün işten yeni dönen Bay Bucket elindeki gazeteyi heyecan içerisinde sallar ve haberi gördünüz mü diyerek gazeteyi havaya kaldırır. Başlıkta; Wonka'nın fabrikasının en sonunda birkaç tahlili için yeniden açılacağı müjdelenmektedir. Joe Dede fabrikaya girilebilecek mi yani diye hayrete düşer ve çabuk haberi okuması için Bay Bucket'e seslenir. Bay Bucket de heyecanla haberi okur. Akşam Postası'nda on yıldır kimsenin görmediği çikolata ustası Bay Williy Wonka'nın gazeteye duyuruyu gönderdiği yazar. Duyuruda, Williy Wonka kendisini tanıtır ve fabrikayı gezdirmek ve bütün sırları anlatmak için beş çocuk seçeceğini ve gezinin sonunda çocuklara ömürleri boyunca yetecek çikolata ve şeker armağan edeceğini söyler. Duyuruya altın biletleri bulanların kazanacağını söyleyerek devam eder dünyanın dört bir yanındaki satılan çikolatalarının beşine bu biletleri gizlediğini bulan kazanır der ve talihiniz bol olsun diye bitirir. Josephine Nine Bu adam salağın teki dese de Joe Dede çok akıllı olduğunu dünyanın dört bir yanında herkesin biletleri bulmak için Bay Wonka'nın çikolatalarından alacağını ve hiç satmadığı

kadar çikolta satacağını söyler. Charlie ise üzgün bir şekilde kendisinin hiç şansı olmadığını ve yılda bir kez çikolata alan birinin ne kadar şansı olabileceğini sorgular.

Ertesi gün ilk Altın Bilet bulunur. Bay Bucket'in aldığı akşam gazetesi ertesi gün ise kazanan Augustus Gloop'un resmini basmıştır. Augustus Gloop dokuz yaşındadır ve resme bakılırsa çok şişman bir çocuktur yaşadığı kentin halkı ise çok mutlu olmuştur. Bayram gibi okullar tatil edilmiş bu kahraman çocuk şerefine geçit töreni düzenlenmiştir. Bu sırada bütün dünyada herkes deli gibi kalan dört biletin peşine düşmüştür ve durmadan Bay Wonka'nın çikolatalarından almaktadır. Hatta kentin birinde ünlü bir gangster bir banka soyup bütün parayla çikolata almış polisler tutuklamak için evini bastığında dağ gibi çikolata yığınına gördüğünde çok şaşırılmıştır. Tüm bunlar olurken Charlie'nin doğumgününden bir gün önce ise gazete ikinci bileti bulanı da açıklar. Ertesi gün doğumgünü olan Charlie, üçüncü biletin kendisine çikolata alırsa ne kadar sevineceğini söyler Joe Dede'de Charlie'ye doğumgünü hediyesi olan Wonka Çikolatasını aldığı anda yanımıza gel, Çikolatayı nasıl açtığını hepimiz görelim, der. Ertesi sabah Charlie odaya elindeki doğumgünü hediyesi Wonka çikolatasıyla girdiğinde herkes hep bir ağızdan Doğumgünün kutlu olsun der. Bu esnada Charlie gülümsese de diken üstündedir. Herkes Charlie'nin çikolatayı açışını merakla izlese de bir yandan onu teselli ederler. Bir çikolatayla Charlie'nin şansının ne kadar az olduğunu bilen yetişkinler, bilet çıkmayabilir derler ama enfes bir çikolatan var diye eklerler. Charlie üzülmesin diye ellerinden geleni yaparlar. Ancak küçükükte olsa bir şansı olduğu için herkes gergindir. Charlie yavaşça çikolata paketini açar ancak altın bileten yoktur. Acı bir şekilde gülümseyen Charlie, çikolatasını evdekilerle paylaşmak ister ama kimse buna müsaade etmez. Bu sırada okula geç kalan Charlie'yi okula geç kalmaması için uyarır.

Akşam olduğunda gazetede iki altın bilet daha bulunduğu yazar. Tüm dünyada yalnızca bir bilet kalmıştır. Ertesi gün Charlie okuldan dönüşünde yaşlıların odasına girer. Sadece Joe dede uyumuyordur. Joe dede Charlie'yi sessizce yanına çağırır. Yastığının altından içinde bir tane gümüş para olan parakesesini çıkarır. Joe dede bu benim gizli hazinem bundan hiçbirinin haberi yok şu son bileti bulmak için şansımızı bir kez daha deneyeceğiz ama bana yardımcı olman gerekiyor der. Charlie dedesine önce bir kez daha düşün dese de Joe dede sen karışma der ve parayı Charlieye verir. Gördüğün ilk yerden Wonka çikolatası alıp gelmesini söyler. Joe dede'de en az Charlie kadar o bileti istemektedir. Charlie çikolatayı alıp gelir. Heycanla Charlie'ye ucundan yırt bakalım der. Charlie ise dedesine parasını sen verdin sen aç diyince yaşlı adam çikolata paketini eline alır. Eli tir tir titrerken bir yandan hiç umutlanmaması gerektiğini söyler. Sonra çikolatayı açar paketin içinde çikolatadan başka bir şey yoktur. Sonraki iki hafta hava soğuyuverir. Dışarı sıkı ve fırtına doludur. Charlie'lerin evinin ise dışarıdan farkı yoktur. Yaşlılar donmamak için yatağın içinden hiç çıkmazlar hatta ses bile etmezler. Herkes altın bilet telaşını çoktan unutmuştur.

Uzun bir aradan sonra Charlie yerden bulduğu parayla aldığı çikolatada altın bileti bulur. Charlie fabrikaya Joe Dedesiyle birlikte girmeyi tercih eder. Çünkü büyükbabası daha önce o

fabrikada çalışmıştır.

Charlie gibi dört çocuk daha gelir. Bu çocuklar: Veruca, Violet, Augustus ve Mike'dır. Bu çocuklar kendi şanslarıyla burada bulunmamaktadır. Charlie diğer çocuklara göre daha akıllı, sakin ve tokgözlüdür. Çocuklar fabrikayı dolaşırken Wonka onları Umpa-Lumpa'larıyla tanıştıran çikolata yemeyi çok seven Augustus açgözlülük yaparak çikolata gölüne gider ve göle düşer. Daha sonra Augustus bir makine tarafından çikolata süzme yerine gider. Sakız çiğnemeyi çok seven Violet ise Wonka'nın icadı olan doyurucu sakızı çiğner ve kemik yapısını kaybederek lastik bir insan olur. Hayvanları bir eğlence aracı olarak kullanan Veruca ise fındık kemiren çalışkan sincapları görerek onlardan birini almak ister ama sincaplar buna izin vermez ve onu çöplerin gönderildiği yere düşürür. Mike ise teknolojik aletleri çok seven bir çocuktur. Wonka çikolata ışınlama televizyonunu onlara tanıtırken Mike televizyona atlar ve ışınlanmak ister. Işınlandıktan sonra Mike devasa bir insan olur ve kâğıt kadar ince bir hal alır. Geriye tek Charlie kalmıştır. Wonka büyük cam asansörle Charlie'lerin gecekondu evine gider. Charlie'ye bir teklifte bulunur. Teklif ise; Charlie'nin ailesini bırakıp fabrikaya sahip olmasıdır. Bu teklifi kabul etmez ise Wonka, Charlie'nin ailesiyle sefalet içinde yaşayacağını söyler. Charlie ailesine çok bağlı olan bir çocuk olduğu için teklifi hiç düşünmeden reddeder. Wonka kulaklarına inanamaz. Çünkü Charlie hiçbir çocuğun reddedemeyeceği bir teklifi reddedmiştir. Bu olayın ardından Wonka'nın çikolataları artık eskisi kadar güzel olmaz ve Wonka iflas etmeye başlar. Charlie'nin babası ise çok iyi bir iş sahibi olmuş ve güzel bir maaş almaktadır. Charlie ve ailesi fakirlikten kurtulup mutlu ve mesut yaşarlar. Bir gün ayakkabısını boyadığı bir adamla Wonka fabrikası hakkında konuşurken Charlie onun Willy Wonka olduğunu anlar ve ona tavsiyede bulunur. İyi çikolatalar üretebilmesi için Wonka'nın dışı olan babası ile görüşmesi gerektiğini söyler. Bunu tek başına yapacak cesareti olmayan Wonka, Charlie ile beraber babasını ziyarete gider. İlk gördüğünde onu tanımayan babası onu daha sonra ağız dışlarından tanır.

Sonuç olarak Aralarındaki küskünlüğü giderirler. Ailenin hayatta önemli bir yeri olduğunu bu olaydan sonra anlayan Wonka teklifini değiştirerek Charlie'ye hem fabrikada çalışabileceğini hem de ailesini görebileceğini söyler. Charlie'nin ailesi de artık Wonka'yı benimsemiştir ve hep beraber fabrikada yaşamaya başlamışlardır.

4.1.1.3.Charlie'nin Çikolata Fabrikası Adlı Eserde Mizah Unsurları

Kitapta yer alan karakterler üzerinden aile kavramı ele alınmış ve aile içerisindeki diyaloglarla kurgu ilerletilmiştir. Keskin tavırlarıyla bilinen Dahl'ın kötü ailelerinin çocukları da kötü; iyi ailelerin çocukları da iyi şekilde tasvirlenmiştir. Bu anlamda ailenin önemi vurgulanırken kötü davranışlı çocuklar abartılı bir şekilde anlatılmış ve bu ailelerin çocuklara olan davranışları da mizahi bir üslupla dile getirilmiştir.

Örneğin; Wonka'nın fabrikasına girebilmek için altın biletlerden birini bulan çiklet

tutkunu Violet durmadan çiklet çiğneyen ve annesini umursamayan bir tavidir. “ Bütün gün sabahdan akşama kadar çiklet çiğnerim. Yalnızca yemek yiyeceğim zaman çikletimi ağzımdan çıkarır, bir yere kaybolmasın diye kulağımın arkasına yapıştırırım. Açıkçası, her an çiklet olacak ağzımda, yoksa rahat edemiyorum, ne yapayım. Annem akşama kadar çiklet şaklatmanın kibar bir hanıma hiç yakışmadığını, benim gibi bir kızın çenesinin durmadan oynamasının göze hiç de hoş görünmediğini söylüyor, ama ben aynı fikirde değilim. Hem annemin beni eleştirecek hali mi var bütün gün bana avaz avaz bağırırken onun çenesinin nasıl oynadığını bir görseniz!” (CÇF, s. 51) Parçada görüldüğü gibi ebeveynin çocuğuna olan olumsuz davranışı, çocuğun da ebeveyne olan olumsuz tutumuyla yansımıştır. Bu duruma ek olarak çocuğun annesine karşı üstünlük gülme teorisini hatırlatan tavırları ortaya çıkmıştır.

Ayrıca Violet, çiklet tutukusunu kötü şakalar yapmada da kullanır ve bunu şu şekilde dile getirir: “ Şu ağzımdaki çikleti tam üç aydır aralıksız çiğniyorum. Bunun bir rekor olduğundan emin olabilirsiniz. En yakın arkadaşım Bayan Cornelia Prinzmetel’in rekorunu kırmış bulunuyorum. Küplere bindi Cornelia! Artık benim için bu çikletten daha değerli bir şey yok dünyada. Geceleri yatağımın başucuna yapıştırıyorum, sabah kalkıp ağzıma attığımda biraz sert oluyor, ama azıcık çiğneyince hemen yumuşuyor, eski kıvamını buluyor. Dünya rekoru kırmadan karar vermeden, her gün bir çiklet çiğnerdim. Her gün okuldan eve döndüğümde, asansörde çiklet değiştirdim. Neden asansörde, öyle mi? Anlatacağım çikleti asansörün düğmelerinden birine yapıştırmak çok hoşuma gider de ondan. Benden sonra binen düğmeye basınca, çiklet parmağına yapışır enayinin. Hah ha! Bazıları ortalığı birbirine katar salakların. Hele pahalı eldivenler giymi kadınlar! Yıldırım vurmuşa dönerler, ifrit kesilirler!” (CÇF, s. 52) Violet görüldüğü gibi annesine olan tavrını başkalarına karşı da sergilemektedir. Violet’i anlatan bu kısımda yine okurda gülme ortaya çıkaran üstünlük teorisi kapsamında değerlendirilebilecek mizah unsuru varlığı görülmektedir.

Fiziki görünüm betimlemelerinde gülme sağlama çalışan Dahl benzetme ve abartıyı bolca kullanmış ve okura sunmuştur: “ İhtiyarların hepsi de doksanın üzerindeydi. Elleri, yüzleri kuru erikler gibi buruşmuş bir deri bir kemik kalmışlardı.” (CÇF, s. 19) Eserin ilk bölümünde yaşlıları betimlediği bu kısımda çocuk okurun düş dünyasında tasvirlediği abartılı betimleme gülme oluşturacağı düşünüldüğünden mizah unsuru olarak değerlendirilmiştir. “ Tezgahın ardındaki adam tam bir yağ tulumuydu. Dudakları kalın, yanakları tombul, gerdanı bingil bingildi. Gerdanı lastik bir çember gibi gömlek yakasının üstüne sarkmıştı.” (CÇF, s. 65) Dahl çok şımarık ve her istediğini alan Veruca Salt’ı anlatırken ayrıntıları ihmal etmemiş ve mizah unsurlarını kullanarak şu şekilde anlatmıştır: Bay Wonka talihlilere ebeveynleriyle birlikte fabrikayı gezdirirken cevizayı klayan sincapları göstermiştir bu esnada Veruca Salt, birden annesine bağırır ve sincaplardan birini istediğini söyler. Annesi başta onlar Bay Wonka’nın diye belirtse de kız şu şekilde tutturur: “ Bana ne! Bana ne! Ben onlardan bir tane istiyorum. Evde o kadar az hayvanım var ki! İki köpeğim, dört kedim, altı tavşanım, iki muhabbetkuşum, üç kanaryam, bir yeşil papağanım,

bir kaplumbağam, akvaryumdaki kırmızı balıklarım, kafesteki beyaz farelerim, bir de şişko salak kobayım, hepsi o kadar! Ben bir tane de sincap istiyorum!” Bu kısımda istekleri bitmeyen ve anlamsız ısrarcı çocukların komik durum düştüğünü çocuk okuramizahi bir şekilde anlatılması çok önemlidir. Hikayenin sonrasında annesi Veruca’yı yatıştırmaya çalışırken ilk fırsatta sincap alacağını söylese de Veruca fabrikadaki sincaplardan birini istiyorum diye tutturur. Bunun üzerine Wonka busincapların satılık olmadığını söyler ama Veruca buna aldırış etmez ve sincapların içerisine dalar. “ Veruca sincabı yakalamak için ellerini uzattığı anda birden ortalık karıştı, odanın içinde sanki kahverengi bir şimşek çaktı ve masanın çevresindeki tüm sincaplar yerlerinden zıpladıkları gibi Veruca’nın üstüne atladılar. Yirmi beş tanesi sağ kolunu yakalayıp aşağıya indirdi. Yirmi beş tanesi sol kolunu yakalayıp aşağıya indirdi. Yirmi beş tanesi sağ bacağını yakalayıp yere mihladı. Yirmi dört tanesi de sol bacağını yakaladı. Önderleri olduğu anlaşılan son sincap da Veruca’nın omzuna tırmandı, zavallı kızın kafasına patileriyle pat pat vurmaya başladı.” (CÇF, s. 153) Aşırı istekleri olan ve komik duruma düşen bu çocuğun tasvirlendiği kısım üstünlük teorisi kapsamında ele alınmıştır çünkü; çocuk okur Veruca’nın düştüğü durumdan, haz alacağı ve güleceği düşünülmüştür.

Beklenmeyen bir durumdan doğan mizahi unsurları uyumsuzluk teorisi kapsamında olduğu söylenmektedir. Bu açıdan bakıldığında kitapta anlatılan hikayeler ve Bay Wonka’nın fabrikasındaki bir çok nesne çocuklarda önce şaşkınlık sonrasında da gülümseme yaratmaktadır. Çocuk okurda gülümseme yaratan beklenmeyen durumlar ise “ Charlie’nin Çikolata Fabrikası” adlı eserde şu şekilde örneklendirilebilir: Öncelikle Joe Dede’nin şaşkınlık yaratan Prens Pondicherry’i hikayesini anlatması uyumsuzluk teorisine örnek gösterilebilir. Hikayeyi anlatırken Joe dede kıkırdarak güler. George Dede ise o esnada Prens Pondicherry’nin bir kaçık olduğunu dile getirir, Georgina Nine ise bu adamın çok zengin olduğunu söylemeden edemez. Charlie ise bu adamı çok merak eder ve Joe Dede anlatmaya başlar. Joe Dede’nin anlattığına göre Prens Pondicherry bir gün Williy Wonka’ya mektup gönderir. Ondan çikolatadan bir saray yapmasını ister ve Willy Wonka da Hindistan’a kadar gider, prene yüz odalı bir saray yapar. Sarayın akla gelebilecek her şeyi çikolatadandır. Yerleri, tavanı, tuğlaları, çimentosu; içerisindeki kanepeler, halılar, masalar her şey çikolatadandır hatta sarayın çeşmeleri açıldığında bile sıcak çikolata akmaktadır. Ancak Williy Wonka bu sarayın bir an önce yenmesi gerektiğini yoksa eriyeceğini söyler. Prens Pondicherry ise bu sarayda yaşamayı düşünmektedir. Williy Wonka’nın uyarısına uymayan prens bir gün koltukta uyuklar ve uyandığında kendisini çikolata gölünde yüzerken bulur. Charlie bu anlatılana çok şaşırır ve inanamaz. “ Küçük Charlie yatağın kenarına ilişmiş, şaşkınlıkla dedesine bakıyordu. Donup kalmış, gözleri fal taşı gibi açılmıştı.” (CÇF, s.26) Herkesin bu hikâyeyi bildiğini söyleyen Joe Dede hikâyenin gerçek olduğunu ifade eder ve Prens Pondicherry’nin şaşkınlık yaratan durumu mizahi bir durum olarak nitelendirilir.

Eserde çikolata fabrikasına girmeye hak kazananlara fabrikanın sahibi etrafı anlatırken

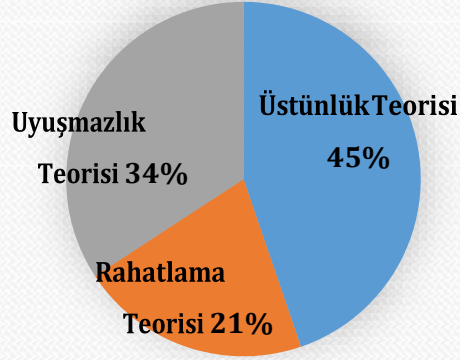
şaşkınlık yaratabilecek söylemlerde bulunur, “Peki, ağaçlarımı nasıl buldunuz bakalım? Çirkinlikten nefret ettiğimi söylemişim! Üstelik bunların hepsi yenilebilir! Biri birini benzemez, Her birinin ayrı bir tadı vardır! Çayırımı beğendiniz mi peki? Çimenlerime ve düğün çiçeklerime ne dersiniz? Üstüne bastığımız çimenle, yeni keşfettiğim yumuşacık bir nane şekerinden yapıldı! ‘nanik’ adını verdim ona! Koparın, bir tadına bakın! Çekinmeyin! Parmaklarınızı yersiniz valla!” (CÇF, s.93) Görüldüğü gibi ağaçların yenilebilir olması, çayırların ve çiçeklerin yenilebilir olması okurda önce şaşkınlık daha sonra uyuşmazlıktan kaynaklanan gülme ortaya çıkacaktır. Bu kısmın devamında herkes yemek için çimenden koparır. “ Hepsi dediysek, Augustus Gloop dışında hepsi tabii Çünkü Augustus bir avuç kopardı” (CÇF, s. 93). Yazar yukarıda anlatılan kısma bu tümceyi ekleyerek Augustus Gloop’un aç gözlü olduğunu bir kez daha sezinletmiş ve diğer çocuklardan olumsuz anlamda farklı davranan bu çocuğu uyuşmazlık gülme teorisi bağlamında mizah unsuru olarak kullanmıştır.

Eserde çikolata fabrikasının inşaatına devam edilirken büyük bir cam asansörle karşılaşılır ve çocuklara Bay Wonka bu asansörün sıradan bir asansör olmadığını sadece aşağı ve yukarı değil her yöne gidebildiğini söylediğinde sadece çocukların değil yetişkinlerin bile gözleri parlar. Sıradan asansörlerdeki gibi bu asansörün tuşlarında rakamlar değil de başka şeyler yazmasının da okurda gülüme yaratacağı düşünülmektedir. “ Akide şekeri madeni-derinliği 5000 metre, Çokonatlı buz pateni alanı, Çilek suyu sıkın su tabancaları, Komşunun çocuğuna vermen için naneli hünnap şekerlemeleri- dişleri yemyeşil olur, bir ay geçmez.”(CÇF, s.163) Uyuşmazlık teorisinin görüldüğü bu bölümde hayal gücünün sınırlarını zorlayan çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

Anlatıda öncelikle çikolata fabrikasına girebilmek için altın bilet çıkması hadisesinde gerilim yaratılmış ardından da fabrikada geziye çıkıldığında her bölümde gerilimlerin ardından rahatlama sağlanmıştır. Örneğin, son altın bilet tarihini bulana kadar diğer biletleri kazananlar gazetede yayınlanmış ve her seferinde Charlie ve ailesiyle beraber okur da gerilim yaşamıştır. Ancak en son biletin Charlie’ye çıkmasının anlatıldığı kısımda okurda gülümseme yaratılmaktadır. “ Charlie yerinden kıpırdamamıştı. Çikolatanın kağıdının içindeki altın bileti bile çıkarmamıştı. Çevresini saran kalabalık itişip bağıradursun, bizimki hiç kımıldamadan çikolatasını iki eliyle sımsıkı tutuyordu. Kendinden geçmişti. Baş dönüyordu. Sanki ayakları yerden kesilmiş, bir balon gibi havaya yükseliyordu” (CÇF, s.68). Kitaptaki iyi karaktere sahip olan Charlie’nin sonunda isteğine kavuştuğu bu kısım, okuru rahatlatması ve ardından gülümseme oluşacağından rahatlama gülme teorisi bağlamında değerlendirilmiştir.

Charlie’nin Çikolata Fabrikası adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna on yedi; uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna on ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise sekiz kez rastlanmıştır.

"Charlie'nin Çikolata Fabrikası" Adlı Çocuk Eserinde Yer Alan Mizahi Unsurların Oranı

Grafik 4.1.1.3.1 : 'Charlie'nin Çikolata Fabrikası' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.2. Bay ve Bayan Kıl

4.1.2.1. Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın " Bay ve Bayan Kıl" adlı eserde Bay ve Bayan Kıl adlı karakterlerin yaptıkları kötülükler ve sonucu anlatılır.

"Bay ve Bayan Kıl" adlı eserin Can Çocuk tarafından basılan ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı 88'dir. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2019 yılında çıkan son baskıya kadar eser, yirmi bir baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı Roza Hakmen tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750707865' dir.

Eser; Kılı Suratlar, Bay Kıl, Pis Sakallar, Bayan Kıl, Cam Göz, Kurbağa, Solucanlı Makarna, Garip Baston, Bayan Kıl Gerilir, Bayan Kıl Balon Gibi Uçup Gider, Bayan Kıl Sönmüş Balon Gibi Yere İner, Bay Kıl Feci Bir Şok Geçirir, Ev, Ağaç ve Maymun Kafesi, Sıkısarıl Yapışkan Tutkal, Dört Küçük Yapışkan Oğlan, Büyük Başaşağı Maymunlar Sirki, Tombilik Kuş İmdada Yetişir, Bay Kıl Kuş Böreksiz Kalır, Bay Kıl Yine Kuş Böreksiz Kalır, Bay Ve Bayan Kıl Silah Almaya Giderler, Şaklabani'nin Aklına Bir Fikir Gelir, Büyük Tutkallama Başlıyor, Hava Tavana Yapışıyor, Eşyalar Havalanıyor, Kuzgunların Alçak Uçuşu, Bay ve Bayan Kıl Başaşağı Dönerler, Maymunlar Kaçıyor, Bay Ve Bayan Kıl'a Kısal Gelir adlı yirmi sekiz bölümden oluşmaktadır.

4.1.2.2.Eserin Özeti

Öyküde Bay ve Bayan Kıl'ın hayvanlara, çocuklara ve birbirlerine yönelik davranışları odağında yaşadıkları macera anlatılır.

Önceden sirkte maymun terbiyecisi olan Bay ve Bayan Kıl hayatınızda görebileceğiniz en kıllı ve iğrenç insanlardır. Bay Kıl'ın alnı, gözleri ve burnu dışındaki heryeri kıl içindedir. Üstelik hiç bir zaman yıkanmaz. Bay Kıl o kadar pis bir adamdır ki sakallarının içinde aranan her şeyden biraz bulunabilir. Örneğin; sakalında mısır gevreğinden yeşil peynire kadar her şey vardır. Yediği sıvı şeylerde daima sakallarınabulaşmaktadır.

Bayan Kıl da kocası gibi pis ve çirkin bir kadındır. Aslında Bayan Kıl gençliğinde güzel denebilecek kadınlardandır fakat kalbi o kadar fesatlıkla dolmuşturki içindeki kötülük zamanla yüzüne yansımıştır. O da kocası gibi kıllı ve pis bir kadın olmuştur. Fesat bir karakter olarak tasvirlenen Bayan Kıl, herkes için durmadan fesatlık düşünmektedir. Hatta kocasıyla da böyle anlaşırılar.

Bir gün kocasının bira bardağına cam gözünü fırlatmıştır ve kocası ürkmüştür. Buna karşılık Bay Kıl da Bayan Kıl'ın yatağına kurbağa bırakmıştır. Bayan Kıl da bu kötülüğe karşı Bay Kıl'ın yemeğine solucan katmıştır. Bay Kıl da durmayıp karısının bastonunu her gece milim milim tahta parçalarıyla uzatıp on bir oyun oynamıştır. Bayan Kıl elindeki baston uzun gelmeye başladığını görünce kıaldığını düşünmüştür. Bu durumdan gerilerek kurtulabileceğini düşünen Bayan Kıl ayaklarını yere bağlayıp bir sürü balonu da kollarına bağlar. Bayan Kıl, bu kısıl vakasından kurtulmak için gerilmesi gerektiğini kocasına anlatır. Bayan Kıl, Bay Kıl'a ayaklarının yere iyice bağlanmazsa uçacağını söyleyince Bay Kıl'ın aklına yeni bir fesatlık gelir ve kocası ipi keser ve kadın uçmaya başlar. Bay Kıl, Bayan Kıl'dan kurtulduğunu sanarken Bayan Kıl yavaş yavaş balonların iplerini koparıp alçalmaya başlar. Karısını karşısında gören Bay Kıl şok geçirir. Durmadan bu şekilde birbirlerine şaka adı altında kötülükler yapan bu çift bu şekilde anlaşmaktadır.

Bu iki ana karakterin yaşakları ev ise penceresiz ve çok kasvetli şekilde anlatılmıştır. Hatta bu evin bahçesinde Bayan Kıl, devedikeni ve ısırgan otu yetiştirir ayrıca bir de ölü ağaçları vardır. Bu ağacın bahçelerinde olma sebebi ise ağaca tutkal sürüp kuş yakalamak ve bu kuşlardan kuş böreği yapmaktır. Anlaşıldığı gibi bu çirkin ve kötü karakter sahibi karı-koca sadece birbirlerine kötülük yapmakla dakalmazlar. Eskiden sirkte çalışan Bay ve Bayan Kıl'ın bahçesinde bir de sirkten aldıkları maymunlar vardır. Bu maymunlar ise aslında bir ailedir ve adları Şaklabani ailesidir. Şaklabani ailesi Bay ve Bayan Kıl'ın bahçesinde bir kafes içerisinde başaşağı durmaktadır. Çünkü Bay Kıl'ın en büyük hayali gelecekte Büyük Başaşağı Maymun Sirki'ni kurmaktır.

Bir gün meraklı bir kaç çocuk Kıl ailesinin bahçesine girer ve ağaca tırmanırken yapışırlar. Bay ve Bayan Kıl bunu görünce çok sinirlenir. Çünkü çocuklar yüzünden hiç kuş yapışmaz ve börek yapamazlar. Bu sefer de akıllarına başka bir kötülük gelen Bay ve Bayan Kıl çocukları pişirip

börek yapmayı düşünürler. Bunu fark eden çocuklar canlarını zor kurtarırlar. Aslında Şaklabani ailesindeki maymunlar her seferinde kuşlara, ağaca konmamaları gerektiğini söylemek istemektedirler; fakat kendileri Afrika maymunudur ve ağaca konan kuşlar ise İngiliz kuşudur. Yani kuşların dilini bilmedikleri için onları uyaramazlar.

Bir gün bu tehlikeli bahçeye bir Afrikalı kuş gelir ve adı Tombilik'tir. Maymunlar Tombilik Kuşun, İngiliz Kuşların dilinden anladığını görünce onlara konmamaları gerektiğini söylemesini isterler. Tombilik kuş da maymunların uyarısını İngiliz Kuşlara aktarır ve Kılar ellerinden son anda kaçan çocukların ardından yine börek yiyemezler. Bunun üzerine Kıl ailesi çok sinirlenir ve av tüfeği almaya giderler. Bu boşluğu fırsat bilen maymunlar ve kuşlar Kıl ailesine yaptıkları kötülüğün cezasını vermek için harekete geçerler.

Maymunlar ve kuşlar evin tavanını tutkallar ve bütün eşyaları tabandaki şekillerine göre tavana yapıştırır. Kıl ailesi eve gelirken iki kuzgun tepelerine tutkal sıkar. Bay ve Bayan Kıl tutkalı anlamazlar ve kuşların tepelerine pislediğini düşünürler. Eve dönen Kılar eşyaları ters görünce kendilerinin ters olduklarını düşünürler ve Bay Kıl amuda kalkarak düzeleceklerini düşünür. Çift beraber amuda kalkar ve bu sefer gerçekten hem de ikisine birden kısıal gelir. Bu arada maymunlar kaçar. Tombilik kuş İngilterede ki soğuk havaya dayanamayacaklarını düşündüğünden maymunları Afrikaya götürür.

Sonunda ise Kıl ailesi bu durumdan kurtulamaz. Bay Kıl'ın zamanında karısına dediği gibi, kafaları kısıalıp boynlarına gömülür, boynları kısıalıp vücutlarına gömülür, sonunda bacaklarında kısıalıp ayaklarına gömülür. Geriye, bir çift pabuçla bir elbise yığınınından başka şey kalmaz. Havagazı sayacını okumaya gelen Fred adındaki görevli kapıyı çaldığında kimse kapıyı açmaz. İçeri göz attığında ise görür ki; Kıl ailesinden geriye sadece iki çift pabuç ve bir baston kalmıştır ve o da herkes gibi bu durumdan çok mutlu olur.

4.1.2.3. Bay ve Bayan Kıl Adlı Eserde Mizah Unsurları

Kitapta yer alan karakterler üzerinden öncelikle iyi ve kötü insan kavramı çocuğa tasvirlenmiş ardından da iyiliğin önemi vurgulanmıştır. Fiziki görünüm betimlemelerinde kötü insanlar çirkin şekilde anlatılmıştır. Bu anlatımlarda Dahl, abartma yoluyla çocuk okuru gülümseten öğeler kullanmıştır. Üstünlük kuramına göre daha önce belirtildiği gibi, çirkinlik ve bedensel kusurların kendisinde olmamasından dolayı duyulan mutluluk sonucunda gülmenin oluşacağı dile getirilmişti. Bu sebeple Bay ve Bayan Kıl adlı kitapta yer alan, "İnsanın düşünceleri çirkinse, zamanla yüzüne vurmaya başlar. Bu insan her gün, her hafta, her yıl çirkin şeyler düşünürse, yüzü giderek çirkinleşir ve sonunda bakılmayacak hale gelir. İyi düşünceleri olan bir insan asla çirkin olamaz. Burnunuz yamru yumru, ağzınız eğri büğrü de olsa, çift çeneli ve dişlek de olsanız, düşünceleriniz iyiye, yüzünüzden güneş ışını gibi fışkırır bu düşünceler, her zaman çok hoş görünürsünüz" (BBK, s. 17-18) bu kısımda çocuğa iyi insan olmanın önemini sezinetirken

çocuğun gülümsemesine sebebiyet yaratacak tasvirlemeler yer almaktadır.

Dahl, öykülerinde mizahi anlatımı çeşitli dilsel unsurları kullanarak yapmaktadır. Bunlardan biri de abartılı ifadelerdir. Öykünün girişinde Bay ve Bayan Kıl'ın tasvirlemeleri abartılı olarak ifade edilir: " Bay Kıl da bu kıllı suratlı adamlardan biriydi. Alnı, gözleri ve burnu dışında bütün yüzü kıllarla kaplıydı. Burun ve kulak deliklerinden bile iğrenç kıl tutamları fişkırdı. Bay Kıl bu kılların kendisini müthiş akıllı ve havalı gösterdiğini düşünüyordu. Ama aslında ne akıllıydı ne de havalı. Bay Kıl, kıl adamın tekiydi. Zaten öyle doğmuştu. Şimdi, yani altmış yaşında, eskisinden de daha kıldı. Bay Kıl'm yüzündeki kıllar çoğu kıllı suratlı adamın kılları gibi aynı yönde, düzgün uzamıyordu. Tırnak fırçası kılı gibi dimdik dikenler halinde fişkıyordu. Acaba Bay Kıl bu dikenli tırnak fırçası suratını ne kadar zamanda bir yıkıyordu ?" (BBK, s. 12). Üstünlük teorisinin izleri tespit edilen bu kısımda abartı ve soru sorma dilsel unsurları ile mizah sağlanmıştır.

Bay Kıl'ın karısını korkutmak için söylediği sözler de yine okurda gülme yaratacağı düşünülmektedir; çünkü Bay Kıl, "Bu bir kısıl vakası" deyince kadın ne yapacağını şaşırmıştır ve Bay Kıl, Bayan Kıl'ı korkutmak için: "Kafan kısılıp boynuna gömülür, boynun kısılıp vücuduna gömülür, bacakların da kısılıp ayaklarına gömülür. Sonunda geriye, bir çift pabuçla bir elbise yığınının başka şey kalmaz" şeklinde sözler söylemektedir. Kötü karakterdeki Bayan Kıl'ın düştüğü durumu anlatan bu kısım, okurda mizah unsuru olarak karşılık bulacaktır.

Öyküde ayrıca önemle üzerinde durulan bir başka konu ise kötü insanların sonunun da kötü olacağıdır ve bu ileti empati yoluyla çocuğa sezdirilir. Ayrıca Dahl, kötü insanların sonunu kurgularken olumlu iletilerle çocuğun gelişimine destek sağlarken yine mizah unsurlarını kullanmayı ihmal etmemiştir. Bu durumu anlatırken ise hayvanlara intak yolu ile empati içeren bir pasaj sunmuştur:

" 'Lütfen,' dedi Tombilik Kuş. 'Bu konuya değinmemeni rica etmiştim.' Her çarşamba Maymun Böreği yapsalar, bütün arkadaşların haşlanmış olsa, ben de sürekli bundan söz edip dursam, senin hoşuna gider miydi?" (BBK, s.70) Hemen bu iletinin ardından ise Bay ve Bayan Kıl'ın sürekli olarak olumsuz davrandığı kuşlar maymunlar ve diğer hayvanlar bu çifte kötü diye nitelendirebileceğimiz bir son hazırlamıştır. Bu esnada ise kendi aralarında hayvan karakterlerin kendi arasında şöyle bir konuşma geçmektedir: " 'Durmayın! Hadi acele edin biraz! O iki pis ucube, her antüfekleriyle dönebilirler!' Maymunlar, kuşların dayardımlarıyla bütün sandalyelerin ayaklarına tutkal sürdüler ve tavana kaldırdılar" (BBK, s.72). Kötü olanın küçümsendiği bu durumda gülme, intak söz sanatı kullanılarak sağlanmıştır ve yine üstünlük teorisi kapsamında ele alınmıştır.

Uyuşmazlık kuramında, gülmenin gerçekleşmesi için öncelikle beklenmeyen bir durumun olması daha sonra sürpriz unsura duyarlı olunması gerekmektedir. Bu anlamda kitap boyunca Bay ve Bayan kıl tarafından mağdur edilen hayvanların Bay ve Bayan Kıl'a ders verdikleri bölümde aykırılık içerisinde kalan Bay ve Bayan Kıl'ın durumu hem bu karakterler için beklenmedik bir

durum hem de çocuk okurun beklemediği bir sahne ile betimlenmiştir: " Bütün eşyalar, büyük masa, sandalyeler, kanepeler, lambalar, küçük sehpa, içinde bira şişelerinin durduğu dolap, biblolar, elektrik sobası, halı, her şey başaşağı tavana yapıştı. Duvarlardaki resimler başaşağıydı. Üzerinde durdukları zemin ise bomboştu. Üstelik de tavana benzesin diye beyaza boyanmıştı. (BBK, s.79) Bay ve Bayan Kıl'ın Bahçelerinde başaşağı şekilde kafeste tuttıkları maymunlar bu sahnede kuşlarında yardımıyla evdeki her şeyi tersine çevirdiklerinde beklenmedik bir durumdan kaynaklı gülme ve mizah oluşacaktır.

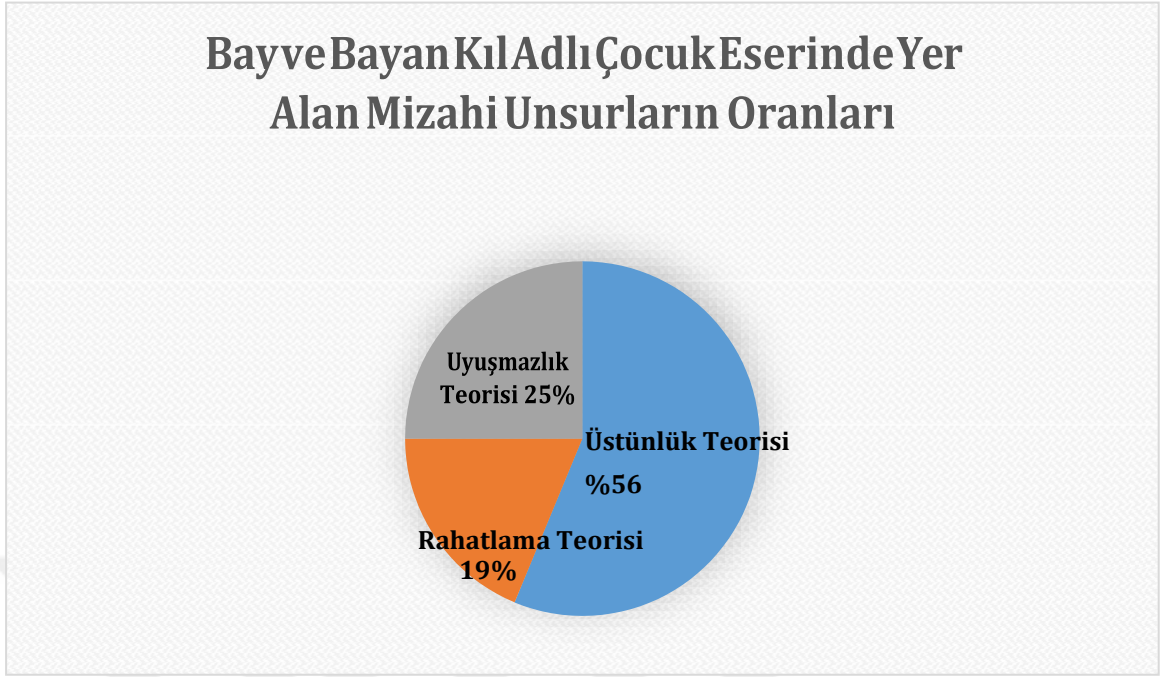
Bay ve Bayan Kıl henüz eve girmeden önce kuşlar, Bay ve Bayan Kıl'a fark ettirmeden Bay ve Bayan Kıl'ın tepesine yapışkan siktikarlar. Bay ve Bayan Kıl ise eve geldiklerinde her şeyi ters görür fakat Bay ve Bayan Kıl, kendilerinin ters durduğunu düşünüp amuda kalkarlar ve kafalarından yere yapışırlar ve yere sabitlenmiş olurlar. Anlatının sonundaysa yere başlarından yapışan bu çiftin durumu paradoksa dönüşür ve içinden çıkılmaz bir hal alır. Bu anlatım ise okurda gülme hissi uyandırır.

" Burası tavan! Tavanda duruyoruz biz!" " başaşağıyız!" diye haykırdı Bay Kıl. " Başaşağıyız herhalde. Tavanda durmuş yere bakıyoruz." " İmdat!" diye bağırdı Bayan Kıl. " İmdat! İmdat! Başım dönmeye başladı!" "Benim de! Benim de!" diye bağırdı Bay Kıl. "Hiç beğenmedim ben bu işi!" "Basaşağı duruyoruz, kan beynime hücum ediyor!" diye bağırdı Bayan Kıl. "Derhal bir şey yapmazsak öleceğim, biliyorum, öleceğim!" " Buldum!" diye bağırdı Bay Kıl. "Ne yapacağız, biliyor musun? Amuda kalkacağız, o zaman düz durmuş olacağız!" Bunun üzerine amuda kalktılar ve tabii kafaları yere değdiği anda, bir-iki dakika önce kuzgunların sürmüş olduğu yapışkan tutkal, marifetini gösterdi. Yapıştılar. Yer tahtalarına çivilenmişler, yapışmışlar, çakılmışlar, sabitlenmişlerdi." (BBK, s. 79) Uyuşmazlık teorisinin görüldüğü anlatının bu kısmında hayvanların ders veren bir karakterde olması sebebiyle dilsel unsur olarak ise kişileştirme ön plana çıkmaktadır.

Rahatlama kuramına göre gülmenin insanın biriken sinirsel enerjiden arınması sonucu oluştuğu söylenmiştir. Rahatlama öncesinde oluşan enerji birikimi ise, esprinin veya olayın kendisinin gerilim yaratmasıyla oluşmuştur. Bu sebeple anlatıda Bayan Kıl'ın Kocasına hem intikam almak için; hem de şaka amaçlı verdiği solucalı yemek okuyucuda gerilim yaratır ve bundan habersiz olan Bay Kıl'ın yemeği yemeye başlamasıyla okurda gülme hissi uyanır:

" Bay Kıl ağız dolu konuşarak, " Normal makarna kadar güzel değil," dedi. " Vıcık vıcık." " Bence çok lezzetli," dedi Bayan Kıl. Masanın karşı tarafından Bay Kıl'ı seyrediyordu. Onun solucan yiyişini seyretmekten büyük zevk alıyordu" (BBK, s.26). Bu sebeple bu kısımda mizah teorilerinden rahatlama teorisine yönelik unsurlar görülmektedir.

" Bay ve Bayan Kıl" adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna on altı; uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna on iki ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise altı kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.2.3.1. :‘Bay ve Bayan Kıl’ adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.3.George’un harika İlacı

4.1.3.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl’ın “ George’un Harika İlacı” adlı eserde George adındaki karakterin evde büyükannesiyile başbaşa kalmasıyla gelişen olaylar anlatılır.

“George’un Harika İlacı” adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 112’ dir. Yine Can Çocuk Yayınları’ndan 2019 yılında çıkan son baskıya kadar eser, yirmi bir baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı Cem Akış tarafından çevrilen eserin ISBN numarası, 9789750707858’ dir.

Eser; Büyükanne, Harika Plân, George İlacı Yapmaya Başlıyor, Hayvan Hapları, Pişirme Kahverengi Boya, Büyükanne, İlacı İçiyor Kahverengi Tavuk, Domuz, Öküzler, Koyunlar, Midilli ve Dişi Keçi, Büyükanne İçin Vinç Çağrılıyor, Bay Heyecanlı’nın Şahane Fikri, Harika İlaç No. 2, Harika İlaç No. 3, Harika İlaç No. 4, Elveda Büyükanne adlı bölümlerden oluşur.

4.1.3.2.Eserin Özeti

George’un annesi bir cumartesi sabahı alışveriş yapmak için kasabaya gideceğini söyler ve bu süreçte yaramazlık yapmaması konusunda George’u uyarır. Ancak bu uyarı çocuklara söylenecek en saçma olan şeydir. Ayrıca annesi çıkmadan önce George’a saat on birde büyükannesine ilacını vermeyi unutmamasını konusunda onu uyarır. Goerge ise annesi gider gitmez ne yaramazlık yapacağını düşünmeye başlar.

George kardeşi olmadığı için evde yalnız bir çocuktur. Babasının çiftliği her yere kilometrelerce uzaktadır ve bu yüzden hiç arkadaşı yoktur. Yaptığı tek şey tavuklara domuzlara ve ineklere bakmaktır. George artık çok sıkılmıştır. Özellikle de saçları ağarmış yaşlı bir balığa benzeyen Büyükannesi ile aynı evde oturmaktan bıkmıştır. George'u büyükannesi ise bütün gün koltuğunda oturup dır dır söylenen, suratsız, aksi ve bencil bir kadındır. Yetişkinler gidip de George'la yalnız kalınca daha da aksileşip cadılaşıır.

Kitapta asıl anlatılan olayların geliştiği o gün de aynı şey olur. Büyükanne iyice azıtır. George'u adeta kölesi gibi kullanır. George daha sonra dayanamayıp mutfağa kaçar ve Büyükannesinden nefret ediyordur. Büyükannesine bir şeyler yapmak için dayanılmaz bir istek duyar. Büyükannesiyile çarpışacak kadar cesaretlenen George, ona şöyle şaşırtıcı, şok etkisi yaratacak, sarsıcı bir şey bulmak istemektedir. Aklına gelen seçenekleri düşünür. Önce Büyükannesinin altın havai fişek koymayı aklından geçirir; ancak havai fişegi yoktur. Sonra yeşil bir yılanla ya da sıçanlarla korkutmak ister fakat ne yeşil bir yılanı; ne de sıçanları vardır. George aklına gelen bir çok şeyden böylelikle vazgeçer.

Tam o sırada büyükannenin rafta duran ilaç şişesine ve içindeki kahverengi sıvıya gözü takılır. İşte o anda ne yapacağını bulur: George, büyükannesine güçlü, sert ve müthiş, onu tamamen iyileştirecek, dünyadaki hiçbir doktorun yapamadığı sihirli bir ilaç yapacaktır. Çünkü ilaçlar George'a göre insanları daha iyi hale getirmelidir; ancak George'un Büyükannesi hiç iyi olmamaktadır, ne kadar ilaç içse de her zaman lanet ve aksi bir kadındır. Bu sırada Büyükannesinin ilaç alma vaktine tam bir saat vardır. Bu sefer de yapacağı ilacın içerisine neler koyacağını düşünür: Pire, sürüngen, eşekarısının sihirli iğnesi ve bulabildiği her şeyi katmayı düşünür. Bu ilaç George'a göre sert, kokulu ve Büyükannesini patlatacak kadar güçlü olmalıdır. Sonunda George'un ilaç macerası başlar.

Öncelikle ses gitmesin diye mutfak kapısını kapatır ve mutfaktan dev bir tencereyi önüne koyar. Bu sırada Büyükannesi içeriden bağırarak tıkrıtların sebebeini Goerge'a sorar. George, herhangi bir şey yapmadığını söyler. George ilacı nasıl hazırlayacağı konusunda hiç vakit kaybetmeyecektir. Ne koysam, diye bile düşünmeyecektir. Tek kuralı; gördüğü her şeyi ister toz olsun ister sıvı bir şey, hemen karışıma katmaktır. George daha önce hiç kimsenin hazırlamadığı bu ilacın sonuçlarını heyecanla izleyecektir. Evde ilaca katacağı şeyleri bulmak için oda oda gezmeye karar verir. Öncelikle banyoya gider fakat buradaki ilaç dolabı ona yasaklıdır. Annesi ve babası buradaki şeylerin insanları öldürebilecek güçte olduğunu söylemiştir ona. George, anne ve babasına buraya dokunmayacağına dair söz vermiştir. Ayrıca George Büyükannesinden nefret ediyordur ve ağzını yakmaya kararlıdır; fakat bir cesetle uğraşmak da istemiyordur. Banyonun ardından sırayla annesinin odasını, çamaşır odasını, mutfağı, kümesin yanındaki barakayı ve garajı ziyaret ederek bulabildiği ne varsa tenceresine atar. Öncelikle Büyükannesi'nin midesini yıkasın diye altın parıltısı saç şampuanı, kahverengi dişleri parlansın diye

diş macunu tûpünü sıkarak solucan gibi tencereye sıkır. Sonra babasının traş köpüğünden tencereye bir dağ yapar. Vitamin destekli yüz kremi, tûy dökücü krem, deodarant ve eline geöen her şeyi tencereye atar. George Anne ve babasına evdeki ilaç dolabına dokunmayacağına söz vermiştir fakat onlara bahçedeki hayvan ilaçları hakkında bir söz vermemiştir. Ayrıca şimdiye kadar koydukları patlatma yapabilir ama düşündüğü kadar güçlü değildir. Bunun için gerçek haplar ve gerçek sıvılar gerektiğini bilir. Bahçedeki kümesin yanında ise aradıkları vardır. Babası orada değilken alıp hepsini kullanmaya karar verir. Kepeksavar meşhur kepek tedavisi şişesinden, Şalgam Çiçekleri adlı parfüme; bir kavanoz tane karabiberden; boğazı ağrıyan atlara günde iki tane verilen mor renkli haplardan; beş yüz tanesine kadar her şeyi doldurur ve sonra mutfağa girer.

George, tencereyi ocağa koyup gazı sonuna kadar açar. Bu arada Büyükannesi “İlaç saatim geldi,” diye bağıırır. Geoge daha yirmi dakika olduğunu söyler ve tencereyi karıştırmaya başlar. Tencereden tavuskuşu mavisi duman yükselir sonra etrafı büyüleyici, baharatlı ve sarsıcı bir koku sarar. George ilacı pişirirken tencere izler ve çok eğlenir. Köpüklerin içinden kırmızı kıvılcımlar görünür. George birden tencerenin etrafında dans etmeye ve şarkı söylemeye başlar. Ardından George, tencereyi söndürür. George’un yaptığı ilacın rengi koyu parlak bir mavidir. Büyükanne’sinin kuşkulanmaması için ilacın kahverengi olması gerekmektedir. Bunun için babasının boyalarından karışımına bir de kahverengi boya katar. Tencere ağzına kadar dolar. İlaç parlak bir kahverengi olur. Bu arada içeriden Büyükannesi George’a kendisini unutursa onu annesine söyleceği konusunda tehdit eder. George ise unutmadığını ilaç için hâlâ on dakikasının olduğunu söyler. George hazırladığı ilacı büyükannesinin ilaç kutusuna doldurur ve soğuması için bekler, daha da hızlı soğusun diye musluğun altına tutar. George’un ilacı, büyükannesinin ilaç saati geldiğinde hazırdır ve ilacı büyükannesine götürür. George büyükannesine ilacı götürürken bile büyükannesi Geoge’u azarlamaktadır. George, büyükannesine ilacı uzatır. George bu sırada büyükannesi ilacı içerken aklından içine koyduğu şeyleri geçirir ve gerçekten neler olacağını çok merak eder. İlacı içen büyükanne anlamsız sesler çıkarıp havaya fırlar. Saçları dimdik olan ve kaskatı kesilen büyükanneye George nazikce nasıl olduğunu sorar. Ancak büyükanne konuşabilecek durumda değildir ve birden, itfaiyeyi çağırın diyerek haykırır. Kadının ağzından ve burun deliklerinden dumanlar çıkmaktadır. George bir sürahinin yarısını büyükannesinin ağzına boşaltır. Bir yandan büyükanne zıplıyor; bir yandan George ilacın iyi geleceğini söyleyip duruyordur. Büyükanne anormal değişimler geçirmektedir. Yerinde duramayan büyükanne büyüdükçe büyür. George kafası tavana değince duracak sanar, fakat duracağı yoktur, yıllar sonra büyükanne dışarı fırlar. Uzadıkça uzuyordur. Büyükanne hem eski sesine kavuşmuş hemde kocaman olmuştur ve ilaçtan biraz daha ister. George bir kaşık daha ilaçtan verir. Bu sefer kadının boyu tavanı aşır ve tavan arasına kadar yükselir. George korkmaya başlar. Çünkü büyükanne çatıyı delerse her yer berbat olacaktır ve bunun suçlusunun kendisi olacağını bilir. George korkuyla büyükannesine daha fazla büyümemesi için bağıırır. George çiftliğin bahçesinden dama bakar ama

büyükannesini göremez. Büyükannesi'nin tavan arasında sıkıştığını düşünür. Tam o sırada çatıdan kiremitler düşmeye başlar ve Büyükanne'nin kafası damdan çıkar. George çok korkar ve büyükannesinin durmasını ister. Büyükanne bunun kendisinin yaptığını zannederek bir sihir olduğunu daha önce de George'u bu konuda uyardığını söyler. George ise bunun kendisinin yaptığı ilaçtan kaynaklandığını itiraf eder. Olanlar büyükannenin sihirlerinin değil, George'un marifetidir. Ayrıca büyükanne bu halde bile hâlâ George'dan bir şeyler istemektedir. Büyükanne, George'a çatının çok rahat olduğunu ve ona bir çay getirmesini söyler. George bu esnada ilaçtan gözüne kestirdiği tavuğa da verir. Bu sırada önce annesi daha sonra babası Bay Heycanlı eve döner ve gördüklerine çok şaşırırlar.

George babasına ilacı anlatmaya başlar. Bu sırada tavuk top büyüklüğünde bir yumurta yumurtlar. Bay Heycanlı, bu muhteşem buluşu daha çok para kazanabilmek için hayvanların üzerinde denemek ister. İlacı daha çok et elde etmek için domuzlara verir. Ardından ilacı daha kolay satabilmek için öküzlere ve sırayla koyunlara, midilliye ve eğlence olsun diye de dişi keçiye verir.

Sonra babası George'dan aynı karışımı yeniden yapmasını ister. Ne yazık ki George tam olarak neler kattığını anımsamadığı için farklı sonuçları olan değişik denemeler yapar. Yaptığı deneylerle başına gelmeyen kalmamıştır. Eserin son bölümünde ise bir terslik oluşur ve büyükanne durmadan küçülür ve yok olur. George şok olmuş şekilde titrer ve kalakalır ama sihiri bir dünyaya girdiğini hisseder.

4.1.3.3. George'un Harika İlacı Adlı Eserde Mizah Unsurları

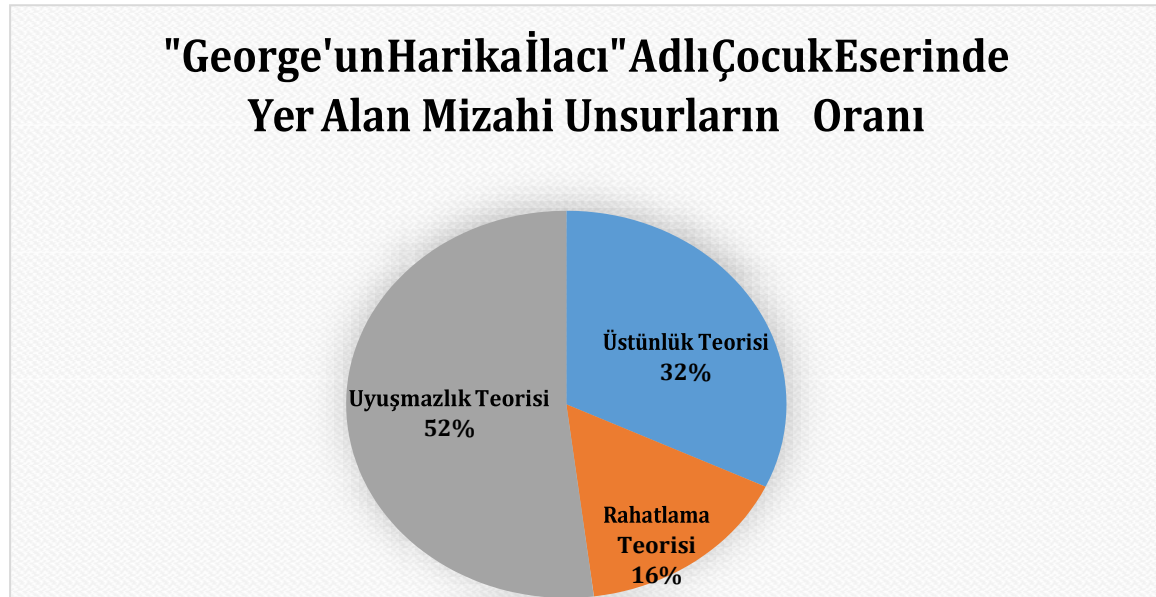
Kitapta George'un hazırladığı ilacın etkisi ilacı içenlerde beklenmedik durumlar ortaya çıkarır ve okur bu durumlara şaşırıp gülümseyerek karşılık verir. Örneğin, " Bu esnada damda yem yiyen kahverengi tavuğu gören George'un aklına bir şey gelir. Hemen ilaçtan avucuna alır ve tavuğa verir. Büyükanne, " Öldüreceksin tavuğu," diye bağırır. Bu arada George tavuğa su getirmeye gider. Tavuktan çıkan dumanlar geçtikten sonra tavuk da büyümeye başlar. Normalden dört beş kat daha büyümüştür. George'un annesi bu arada alışverişten döner ilk olarak kahverengi tavuğu görür ve anne dehşete düşer. Elindeki süt şişesini düşürür. Ardından çatıdan kafası taşan Büyükanneyi görür. Bu sırada baba Bay Heycanlı da gelir. O da ilk olarak tavuğu görür ve çok şaşırır bu sırada büyükanne " Onu boşver bana bak," der. Ancak Bay Heycanlı Büyükanneye tavuk kadar heyecanlanmamıştır." (GHİ, s. 67) Sürekli karakterlerde şaşkınlıkların olduğu bu bölüm okurda da gülme yaratacağından mizahi bir bölüm olarak ele alınmıştır.

Kitapta büyükannenin George'a sürekli kötü davrandığı anlatılır. Öncelikle büyükanne George'a fazla hızlı büyüdüğünü söyleyerek onun aptal ve tembel olacağını dile getirir. Hatta George'a hızlı büyümemesi için çikolata yerine kurtlu kabaklar yemesi gerektiğini söyler. George herkesin, hatta büyükannesinin kendisinde büyüdüğünü ifade etse de büyükanne durmaz. Bu

seferde George'u korkutmak için daha önce hiç kullanmadığı ses tonuyla bazılarının sırları ve güçleri olduğunu George'a fısıldar. Hatta bu kişilerin tırnaklarını döküp aynı yerden dış çıkaracağını söyler. Büyükannesi George'u korkutmak için daha bir çok şey sıralarken George elektrik çarpmışa döner ve yeter artık diyerek karşılık verir. George en sonunda çareyi mutfağa kaçmakta bulur. Büyükannenin George'u sürekli ezmesi üstünlük teorisine örnektir. Büyükannenin George'a kötü davranmasından sonra George büyükannesine içine ne bulduysa kattığı ilacı vermesiyle karşılık bulur ve bu sefer üstünlük George'a geçmiştir. Büyükanne ilacı içtikten sonra : "Önce " ayyyyy" diye bağırır ardından " vvuup" diye havaya fırlar." (GHİ, s.45) Bu anlatım büyükanneye karşı okurda üstünlük hissi ile gülme yaratmaktadır.

George'un Harika İlacı adlı kitapta yer alan rahatlama gülme teorisi kapsamında değerlendirilebilecek mizah unsuruna örnek vermek gerekirse: öncelikle George'u sürekli küçümseyen, kızan ve korkutan büyükannesine ders verme düşüncesiyle aklına gelen ilaç yapma fikri George ile beraber okuru da rahatlatıp gülümsetmiştir. Daha sonra George'un hazırladığı İlacın büyükannede gösterdiği etkiler sürekli olarak George'da gerilim yaratır ve bütün olaylar olup bittiğinde eserin son cümlesiyle rahatlama gülme teorisine örnek olabilecek bir mizah unsuru karşımıza çıkmaktadır: " George, o sabah sihirli bir bir dünyaya dakunduğunu hisseder" (GHİ, s.70) Gerilimlerin ardından ana karakter olan George'un rahatlaması okura da rahatlama olarak yansır ve gülme yaratır.

" George'un Harika İlacı" adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna yedi; uyumsuzluk teorisine ait mizah unsuruna on üç ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise dört kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.3.3.1. 'George'un Harika İlacı' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.4.Koca Sevimli Dev

4.1.4.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın "Koca Sevimli Dev" adlı eserinde Koca Sevimli Dev ve Sophie adındaki karakterlerin tanışmasıyla beraber gelişen olaylar anlatılır.

"Koca Sevimli Dev" adlı eserin Can Çocuk tarafından basılan ilk baskısı 2005 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı 256'dır. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2019 yılında çıkan son baskıya kadar eser, on sekiz baskı yapmıştır. 2016 yılındaki son baskısı Celal Üster tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750710100' dır.

Eser; İyi saatte olsunlar, Bu da kim? Kaptı Kaçtı, Mağara, Koca Sevimli Dev, Devler, Ama Ne Kulaklar, Hıyartolar, Kanasusamış, Gagoz ve Zartzurt, Rüyalar Ülkesine Yolculuk, Rüya Avı, Teklokmadayutan İçin Bir Karakoncolos, Rüyalar, Büyük Plan, Rüya Salatası, Londra Yolculuğu, Kraliçe'nin Sarayı'nda, Kraliçe, Sarayda Kahvaltı, Plan, Devler Yakalanıyor!, Beslenme Saati, KSD Yazar Oluyor" adlı bölümlere ayırır.

4.1.4.2.Eserin Özeti

Yatakhanedeki yatağında yatan Sophie'yi bir gece bir türlü uyku tutmaz. Ortalık çok sessiz bir haldedir. Bir zamanlar iyi saatte olmak diye bir şey duymuştu. Bu hatırladığı kadarıyla herkes derin uykudayken cinlerin, gulyabinlerin ve hayaletlerin ortaya çıkıp dolaşmaya başladıkları zamandı. Şu anda da Sophie iyi saatte olabileceğini düşünür. Aralıklı duran perdeden süzülen ayışığında, iyi saatte olsunları ve diğer korkunç şeyleri düşünen Sophie, kalkıp perdeyi kapatmak ister ve tam o sırada gözü sokakta yürüyen dev karaltıya takılır. Camdan baktığında karşısından birisi yaklaşmaktadır. Dört insan boyunda, siyah pelerinli bu dev elinde bir çanta ile borazana benzeyen bir şey taşımaktadır. Dev, sokaktaki her evin penceresinden içeri uzanır ve evlerin en üst katına bile eğilerek bakar. Dev, çantasından aldığı bir kavanozun içindekileri borazanına döküp odaların içine üflemetedir. Sophie bu karanlık yaratığın ne yaptığını anlam vermez. Dev, Sophie'nin kendisini gördüğünü fark edince Sophie korkudan yatağına koşar ve titremeye başlar.

Dev, Sophie'yi battaniyesiyle birlikte kaptığı gibi koşturmaya başlar. O kadar hızlı koşar ki rüzgar battaniye altındaki Sophie'yi yine de etkilemektedir. Ormanları, ırmakları ve daha bir çok yeri geçerler. Sophie upuzun bir yolculuğun ardından bir mağraya gelirler. Bu mağra Devler Ülkesi'nde bulunmaktadır. Sophie bu devin kendisini yiyeceğini düşünür ve onu kaçıran devin suyuna gider. Devlerin insan yediğinden bahseden bu dev Sophie'yi tedirgin eder fakat en sonundakendisinininsanyemediğini biryamyam olmadığını söyler. Hatta bu devin insancıl olan tek devdir ve ona Devler ülkesinde Koca Sevimli Dev denmektedir. Koca sevimli dev, İyi huylu, nazik ve çocuk dostu bir devdir. Bunları duyan Sophie rahatlar. Bu kocaman kepçe kulaklı, koca burunlu

dev ile Sophie çok geçmeden arkadaş olurlar. KSD ile sophie diğer devlerin hangi insanları yedikleri konusunda konuşurlar. Sonrasında Sophie KSD'e yemeyecekse kendisini neden kaçırdığını sorar. KSD ise eğer kaçırmasa herkese bir dev gördüğünü söyleyip Sophie'nin ortalığı velveleye vereceğini ardından insanların silahlarla devleri yok etmeye geleceğini söyler. Sophie KSD'ye hak verir. Bu sırada KSD mağranın kapısını açarak dışarıyı Sophie'ye gösterir. Çok uzaklarda da dev gören Sophie KSD'ye kaç dev olduğunu sorar ve Devler Ülkesi'nde Koca Sevimli Dev dışında acımasız mı acımasız dokuz dev daha yaşadığını öğrenir. KSD diğerlerinin Sophie'yi yiyebileceğini söyleyerek onu uyarır ve asla mağrdan dışarı tek başına çıkmamasını belirtir. KSD içeri döndüklerinde Sophie'ye, Sophie'nin anne ve babasını telaşlanmış olabileceğini düşündüğünü söyler. Sophie ise anne ve babasının olmadığını öksüzler yurdunda kaldığını söyleyince KSD çok duygulanır ve gözleri yaşarır. Daha sonra Sophie, KSD'ye dün gece neden kasabada dolaştığını ve borozanıyla evlere ne üflediğini sorar. Ancak KSD bu sırrı önce açıklamak istemez. Sophie ısrar edince. Çocukların kulaklarından rüya üflediğini söyler. Sophie buna çok şaşırır. KSD koca kulaklarıyla ortalıkta kabarcık halinde vızıldayarak dolaşan rüyaları duyduğunu ve onları yakalayıp küçük çocukların kulağına üflediğini anlatır. Hatta koca kulakları ile karıncaların dilini anlamasa da onları duyduğunu, Koparılan çiçeklerin çığlıklarını duyduğunu hattayıldızlardan şarkılar duyduğunu da anlatır. Bütün bunları anlatırken konuşması bozuk olan KSD'ye Sophie çok güzel konuştuğunu söyleyince inanılmaz derecede mutlu olur. Daha sonra Sophie diğer devler gibi insan yemediğine göre KSD'nin ne yediğini merak eder ve KSD dolaptan hıyorto adında bir koca yiyecek çıkarır. Sebze gibi olan bu yiyecek Sophie'ye çok iğrenç görünür ve KSD'ye insanların bahçelerinden neden sebze toplamadığını sorar. O da sinirlenerek hırsız olmadığını söyler. KSD, Sophie'ye devlerin doğmadığını sadece belirmediğini, kaç yanda olduklarını bilmediklerini ancak dünya kadar yaşlı olabileceklerini ve ölmediklerini anlatır. Tüm bunlara şaşırın Sophie diğer devleri de merak eder ama hepsi kötüdür.

Bu esnadan mağra kapısının ardından Kanasusamış isimli kötü dev KSD'nin konuştuğunu duyar ve içeri gelir. Sophie korkuyla hıyartının arkasına saklanır. KSD bu deve kendi kendisine konuştuğunu söylese de Kanasusamış inanmaz ve insancık yakalayıp saklıyorsun değil mi diyerek karşılık verir. KSD bu devi sakinleştirmek için hıyartodan ikram eder. Kanasusamış bir ısırık aldığı anda Sophie de hıyartının üzerindedir. Neyse ki Kanasusamış bu iğrenç sebzeyi tükürür ve Sophie de kurtulur. Kanasusamış gidince KSD'ye hıyarto il beraber kendisinin de Kanasusamışın ağzına gittiğini ve çok korktuğunu anlatır. KSD ise Sophie'ye diğer kötü devleri yok edebilmeyi çok istediğini söyler. Diğer kötü devlerin isimleri ise: Teklokmadayutan, Kemikkıran, Adamyiyen, Çocukçıtlatan, Butkoparan, Silipsüpüren, Kançıkaran ve Kızkaçırandır. Bütün bu devleri ortandan kaldırmak için İngiltere Kraliçesinden yardım isterler ve en sonunda kötü devler yakalanıp dev bir çukura getirilir. Burada KSD nin getirdiği hıyartolarla beslenirler ve bahçıvanlara hıyarto ekilmesi söylenir. En sonunda KSD ise yazar olup insanlardan tebrik mesajları almaktadır.

4.1.4.3.Koca Sevimli Dev Adlı Eserde Mizah Unsurları

Üstünlük teorisine örnek olarak İngiliz olan Sophie'nin KSD'den devlerin İngilizleri yemediklerini öğrendiğindeki öfkelenmesi gösterilebilir. "Ama Kemikkıran devin bir huyu vardır, dedi dev, Yalnızca Hintlileri yer. Sırf onları yemek için her gece bi koşu Hindistan'a gider. Nedense birden Sophie'nin yurtseverlik duyguları kabarıverdi. Dayanamadı, Neden Hintlileri yiyorlar ki? diye sordu öfkeyle. İngilizlerin neyi eksik?" (KSD, s.30) Bu örnekte ana karakter Sophie'ye üstünlük teorisini hatırlatan özellikler yüklenerek mizah unsuru bunun ardından gülme sağlandığı düşünülmektedir.

Ayrıca Sophie'nin devler ülkesinde yemek olarak yenen hıyarıto isimli yiyeceği tattığındaki hissi ve söylemleri de okurda üstünlük teorisine bağlı olarak gülme oluşturmaktadır: "Sophie, çaresiz, küçük bir ısırtık aldı. Alır almaz, 'bööööğğğ!' diye böğürdü. 'Feciii! Tanrım, sen bana yardım et!' Ağzındakileri hemen tükürdü. 'Kokmuş balık gibi!' diye homurdandı. KSD kahkahayı basarak, 'Daha berbat, diye bağırıldı. 'Bana Sorarsan hamamböceklerinden farksız. Karafatma desem daha dooru belki de!'" (KSD, s. 60) Görüldüğü gibi Sophie'nin düştüğü duruma KSD ile beraber okurda da gülme oluşacağı düşünülmektedir.

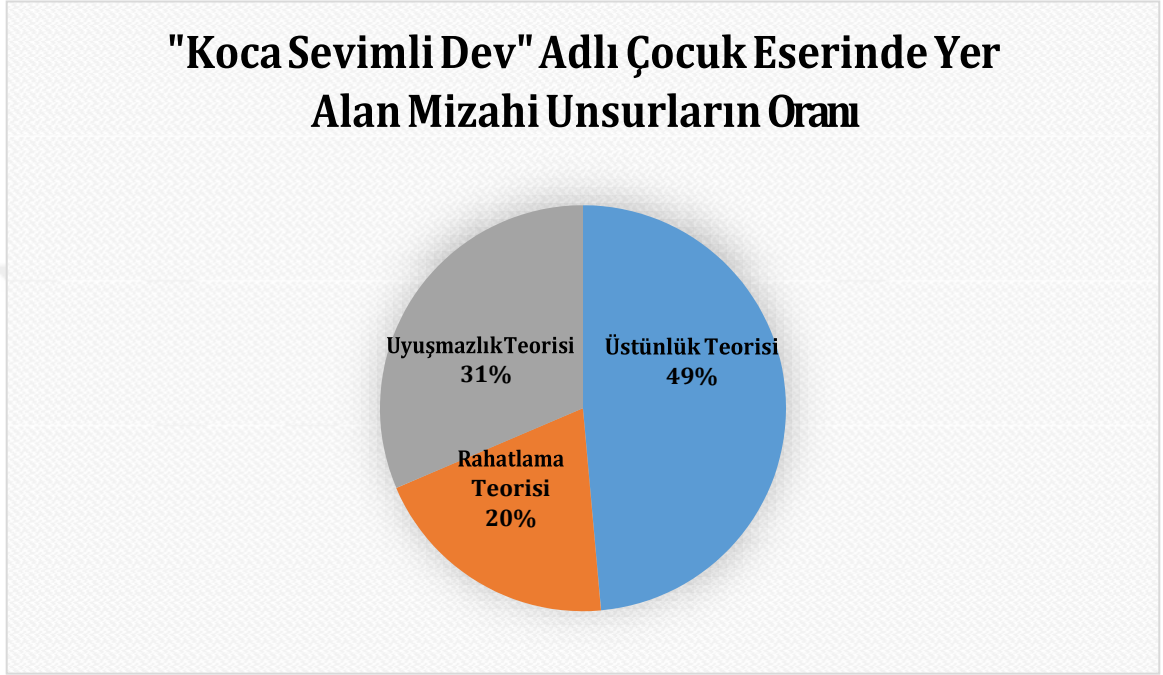
Sürekli sözcükleri yanlış söyleyen ve ifade eden KSD'nin de yer yer düştüğü durum mizah unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır: " 'Ne yazık ki, evet,' dedi KSD. 'Tabii açlıktan baston korkuluuna dönmek istemiyosan.' 'Baston korkuluğu değil, botan korkuluğu dedi Sophie. 'Bastonla bostan ayrı şeyler.'" (KSD, s.61). KSD'nin bostan sözcüğünü yanlış söylemesinden kaynaklı bu durumun okurda gülme hissi yaratacağı düşünülmektedir.

Beklenmedik benzetmeler ile insanları anlatan Koca Sevimli Dev'in şu sözleri uyumsuzluk gülme teorisine örnek sayılabilir: " İnsancık denen yaratıkların onyüzbin türlü tadı vardır. Örneğin Bali adası'nda yaşayan insancıklar balina tadındadır. Bi Balili yiyecek olursan, balina yemiş gibi olursun. Balina mı dedi Sophie. Bali ile Balinanın ne ilgisi var yani? Dev, Sende hiçbi şey bilmiyosun haa! Diya karşılık verdi. Bali adasının adının balinadan geldiini bilmiyen yoktur." (KSD, s.32) KSD'nin insanları anlattığı bu bölümde, her uyuştan insanı sadece sözcük benzerliğinden yola çıkarak alakasız şeylere benzetmesi okuru beklenmedik benzetmelerle karşılaştırmakta ve okurda gülme hissi uyandırmaktadır.

Eserin başında yatağında yatan küçük kızı kaçıran dev ile beraber çocuk okur gerilmeye başlar ve bu dev insanları yiyen devlerden bahsettikçe kaçırılan küçük Sophie ile beraber okur da daha da gerilir. Ancak sonrasında devin şu sözleri ile karşılaşırız: " Ben insancık yemem ki! Hayatta yemem! Öteki devler her gece bikaç insancıkı mideye indirirler, buna bir diceem yok! Ama ben asla yemem! Ben garip bi devim! İyi yüreli, melek gibi bir devim ben. Devler ülkesinin tek insancıl deviyim! Koca Sevimli Dev derler bana! Kısaca KSD! Senin adın ne?" Sophie, o kadar sevinmişti ki kulaklarına inanamıyordu. Benim adom Sophie, dedi." (KSD, s.34) Sophie kendisini kaçıran bu devin

asında öyle kötü, zalim, insancık yiyen bir yamyam olmadığını öğrenir ve çok rahatlar. Bu bölümün sonunda koca devin insan yemediğini öğrenen okurda da rahatlama ile beraber gülümseme oluşur.

“Koca Sevimli Dev” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna on yedi; uyumsuzluk teorisine ait mizah unsuruna on bir ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise yedi kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.4.3.1 “Koca Sevimli Dev” adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.5.Zürafa, Peli ve Ben

4.1.5.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl’ın “Zürafa, Peli ve Ben” adlı eserinde Zürafa, Peli ve Maymun karakterlerinin Billy adındaki çocuk karakterle tanışması ve Cam Temizleme Şirketi kurmalarıyla gelişen olaylar anlatılır.

“Zürafa, Peli ve Ben” adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 88’dir. Yine Can Çocuk Yayınlar’ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, on beş baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Can Sözer tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750708039’ dur.

4.1.5.2.Eserin Özeti

Billy evlerinin yakınında harabe şekilde bırakılmış bir şekerçi dükkanı görür. Bu dükkanın üzerinde eskiden şekerçi manasına gelen şekerlik gibi bir yazı yazmaktadır. Bu harabenin daha

önceki zamanlarda camında satılık yazısı da yazarken, en son gördüğünde satıldı yazısı yazmaktadır. Billy bu yazıları incelerken binanın ikinci katından küvet, klozet, karyola gibi eşyaların pencereden atıldığını görür. Billy bu apartmana bir gün sonra büyük bir merakla gittiğinde ise binanın kapısının değiştiğini fark eder ve çok şaşırır. Zaten buraya da Zürafa, peli ve bir maymun taşınmıştır. Zürafa'nın uzun boyu, pelikanın kova gagası, maymunun elleri bir araya gelince cam temizleme işi için çok iyi bir üçlü olmuşlardır. Zürafa, pelikan ve maymun, bu iş için yardım ararlar. Tam bu sırada Billy gelir ve onunla tanışır. Billy'e kendilerini tek tek tanıtır ve Billiy ile çok iyi arkadaş olurlar.

Zürafa Billy'e, yardımına çok acil bir şekilde ihtiyaçlarının olduğunu söyler. Temizleyecek birkaç pencere bulmak zorundayız, der. Bütün paralarını evi satın almak için harcadıklarını ve tekrar hızlı para kazanmaları gerektiğini dile getirir. Pelikan, Maymun ve zürafa açlıktan ölmektedir. Peli'nin balığa ihtiyacı vardır. Maymun ceviz ister, zürafanın beslenmesi ise daha zordur. Özel bir zürafadır ve özel bir zürafanın ağacının pembe ve mor yapraklarından başka şey yiyemediğini söyler. Fakat bunlar, Billy'nin de bildiği ya da tahmin ettiği gibi, çok zor bulunmaktadır, hatta bulunsalar bile çok pahalı olmaktadır. Bu üçlünün karınları çok acıkmıştır ve sevdiği yiyecekleri Billy'e anlatırken bu sırada şirkete Hampshire Dükünden bir mektup gelir.

Hampshire Dükü buldukları bölgenin en varlıklı insanıdır. Evinin pencerelerinin temizlenmesi gerekmektedir fakat bu iş için kolay kolay kimseyi bulamamaktadır. Çünkü evinin tam tamına 677 penceresi vardır. Bu işin içinden çıkmayı beceren merdivensiz pencere temizleme şirketi bahçedeki elmaları ve kirazları da kısa bir sürede toplayıp Dük'ün hayranlığını kazanmıştır. Hatta mücevherleri çalmak için gelen bir hırsızda ustalıklı yakalamışlardır. Hırsız polise teslim edip Dük'ü kendilerine hayran bırakmışlardır. Ancak Dük o kadar iyi kalpli bir adamdır ki Dük, zürafa, pelikan ve maymununa en sevdiği yiyecekleride barındıran bahçesinde yaşamaları için teklifte bulunur. Sadece pencerelerini temiz tutup elma ve kirazları toplayarak hayatlarının sonuna kadar bu muazzam bahçede yaşayacaklardır. Dük, Billy'e de kendisinden ne dilediğini sormuştur. O da utana sıklıkla evlerinin oradaki şekerçi dükkanını yapılandırıp yeniden vitrine şeker ve çikolatalar koymayı çok istediğini söylemiştir. Dük isteğini kabul edince Billy çok mutlu olmuştur.

Dükkanı satın almaya giden Billy ve Dük, buranın sahibinin, zürafa, pelikan ve maymun olduğunu görürler. Dük'e parasız bir şekilde dükkanı veren bu üçlü mutlu bir şekilde yaşamışlardır. Billy de dükkana gelen her çikolatayı deneyip bu şekerçi dükkanında mutlu şekilde hayatına devam etmiştir.

4.1.5.3. Zürafa, Peli ve Ben Adlı Eserde Mizah Unsurları

Kitaptaki baş karakter olan Billy, mahallelerindeki derme çatma olan evin yenilendiğini görür. Ayrıca bu evin kapısı daha önce gördüğü kapılara hiç benzememektedir. Bu gördüğü yeni kapı, bir insanın girmesi için tasarlanmış olamayacağı kadar kocamandır. Aslında tam da Billiy'nin

düşündüğü gibidir ve buraya taşınanlar insan değildir: Zürafa, pelikan ve maymundur. Zürafa, maymun ve pelikan burayı, Merdivensiz Pencere Temizleme Şirketi haline getirmiştir. Bu durum ile karşılaşan okurda uyuşmazlığa gülümseme oluşacaktır. Bu sırada henüz iş alamayan ve paraları olmadığı için yemek yiyemeyen pelikan: “Ah ne kadar isterim, Büyük yağlı bir balık! Açım hiç olmadığım kadar! Birtabak balık bütün istediğim! Deniz uzağımızdamı bizim?” diye ekleler. (ZPB, s. 15) Bu söylem manzum bir şekilde dile getirilmiş ve hayvanların konuşması çocuklar üzerinde yine şaşkınlık oluşturacağı düşünülmektedir.

Cam Temizleme Şirketi kuran zürafa, pelikan ve maymunun cam temizlemek için gittikleri yerde karşılaştıkları insana verdikleri cevap yine mizah unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır: “ ‘Her şey çok basit, efendim, ’ diye yanıtladı Zürafa. Ben merdivenim, Peli kova, maymun ise temizlikçi. Şimdi bizi izleyin!” (ZPB, s.30) Çocuk okurunda daha önce karşılaşmadığı ilişkilendirmelerle yazar hayvanlara fiziki özelliklerine göre görev yükler ve okuru şaşırtarak gülümsetir

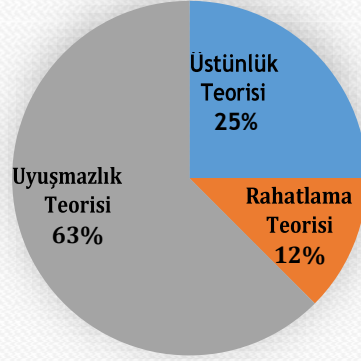
Kitapta yer alan hayvan karakterler maymun, pelikan ve zürafa Cam Temizleme Şirketi kurar. Daha sonra yaptıkları işi, maymun karakter övgüyle ve manzum bir şekilde dile getirir: “ ... Harika bir ekibiz, Neyin nasıl yapılması gerektiğini biliriz, ve çay içmek için asla durmayız. Bütün pencereleriniz ışık saçar/ Onlar el attığında, Zürafa, Peli ve ben !..” (ZPB, s.22) Maymun’un söyleminden yola çıkarak zürafa, pelikan ve maymun’dan oluşan bu ekibin yaptıklarının maymun tarafından söylenme şekli ve üslubu üstünlük teorisi özellikleri gösterdiğinden gülme oluşturacağı düşünülmektedir.

Baş karakter Billy mahallede dolaşırken bir anda tuhaf bir kapıyla karşılaşır. “ Oturduğum yerden çok uzakta değil, yol üzerinde tek başına duran, boş, garip bir ahşap ev var. İçini gezip görmek istiyorum; ama kapısı her zaman kilitli ve pencerelerden içeri göz attığımda bütün görebildiğim toz ve karanlık oluyor.” (ZPB, s.11) Söylemi ile yazar okurda merak uyandırmış ve bir gerilime neden olmuştur. Bu gerilimin ardından ise okurda bir enerji birikimi olacaktır. Daha sonra kurgudaki gelişim okurdaki merakın giderilmesine ve rahatlamaya bağlı gülmeye sebep olmuştur.

Kitap boyunca gerilime sebep olan zürafa, peli ve maymunun başına çeşitli olaylar gelir. Bu olaylardan sonra bir Dük’ün 677 pencere evinin pencerelerini temizlerler ve bir teklif ile karşılaşır. Dük, hem onlara; hem de Billy’e hayallerini gerçekleştirebilecek imkan sunar ve bu durum okurda da onca olay birikiminden sonra rahatlamaya bağlı gülmeye sebep olacaktır. “Dük Billiy’e “ Sen ve ben yapacağız bu işi! Orayı dünyadaki en olağanüstü şekerçi dükkânına dönüştüreceğiz! Ve sen, oğlum, onun sahibi olacaksın!” der. (ZPB, s. 84) Görüldüğü gibi Dük’ün bu sıcak tutumu ve söylemi zürafa, peli, maymunla beraber Billy’i rahatlatır, mutlu olurlar.

“ Zürafa, Peli ve Ben” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna dört; uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna altı ve rahatlatma teorisine ait mizah unsuruna ise iki kez rastlanmıştır.

"Zürafa, Pelve Ben" Adlı Çocuk Eserinde Yer Alan Mizahi Unsurların Oranı

Grafik 4.1.5.3.1. 'Zürafa, Peli ve Ben' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.6.Kaplumbağa

4.1.6.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın "Kaplumbağa" adlı eserinde Zıpzip Bey ve Gümüş Hanım karakterlerinin evlilikle son bulan tanışmalarının hikayesi anlatılır.

"Kaplumbağa" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 72'dir. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, on altı baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Cem Akış tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750707827'dir.

4.1.6.2.Eserin Özeti

Zıpzip Bey yüksek bir apartmanın üst katlarından birinde yalnız yaşamaktadır. Zıpzip Bey hep yalnızdır ama uzun zamandır daha da yalnızdır çünkü artık emekli olmuştur. Zıpzip Bey'in hayatında iki aşkı vardır. Bunlardan birincisi balkonunda yetiştirdiği çiçekler ikincisi ise kendisinden başka kimsenin bilmediği bir sırdır. Zıpzip Bey'in balkonundan hemen aşağısındaki balkon net bir şekilde görünmektedir ve o balkon Zıpzip Bey'in kimsenin bilmediği ikinci aşkı olan Gümüş Hanım'a aittir. Gümüş Hanım orta yaşlarda oldukça çekici dul bir kadındır. Zıpzip Bey yıllardır balkondan Gümüş Hanım'ı seyretmektedir ancak çekingen bir insan olduğu için bunu asla Gümüş Hanım'a belli edememiştir. Zıpzip Bey ile Gümüş Hanım sabahları balkondan balkona sohbet etmektedirler Zıpzip Bey Gümüş Hanım'ı her seferinde çaya davet etmek istese de utandığından

hep vazgeçer. Aralarındaki bir kaç metre bu sebeple Zıpzip Bey'e milyonlarca kilometre gibi gelmektedir.

Zıpzip Bey kafasından Gümüş Hanım'ın gözünde kahraman olabilecek bir şeyler yapilsen diye geçirir. Örneğin; silahlı bir serseri çetesinin elinden kurtarabilmek gibi devasa bir şeyler yapıp Gümüş Hanım için kahraman bir adam olabileceğini düşünmektedir.

Gümüş Hanım ise bütün sevgisini Alfie adında küçük bir kaplumbağaya vermektedir. Zıpzip Bey her sabah Gümüş Hanım'ın Alfie'nin kulağına sevgi sözcükleri fısıldarken ve kabuğunu okşarken görür. Bu esnada Zıpzip Bey'in içini bir kıskançlık kaplar ve bu manzara karşısında mümkün olabilese kaplumbağa bile olmak istemektedir.

Alfie yıllardır yaz kış Gümüş hanımın tahtalarla çevrili balkonunda yaşamaktadır. Balkonun bir köşesinde de Alfie üşüdüğünde girebilsin diye bir kulube vardır. Kasım ayı ile birlikte Gümüş Hanım Alfie'nin kulubesini samanlarla doldurmaktadır ve kaplumbağa aylarca sürecek olan kış uykusunu bile bu balkonda geçirmektedir. Alfie kabuğunun içinden havaların ısındığını hissedip dışarı çıktığında Gümüş Hanım " Hoş geldin biriciğim! Nasıl özledim seni biliyor musun?" diye bağırır ve bu zamanlarda Zıpzip Bey kaplumbağa olabilmeyi her zamankinden daha çok istemektedir.

Bir mayıs sabahı Gümüş Hanım Alfie'ye marul, domates ve kereviz yedirirken yukarıdan Zıpzip Bey Gümüş Hanım'a günaydın der. Alfie'nin çok iyi gözüküğünü söyler ve Gümüş Hanım da gülümseyerek Alfie'nin çok tatlı olduğunu ifade eder. Aslında Zıpzip Bey Alfie'nin tatlı olduğunu hiç düşünmüyordu bininci kez Gümüş Hanım'a bakarken onun güzel ve iyilik dolu olduğunu söyleyebilmeyi geçirirdi içinden. Bu sırada Gümüş Hanım Alfie için keşke daha hızlı büyüyebilseydi diyesöyler. Gümüş Hanım, Zıpzip Bey'e Alfie'nin bu kadar zamandır bakıp beslese de mutfak tartısında tarttığını ama yüz gram bile almadığını dile getirir. Zıpzip Bey de Gümüş Hanım'a Alfie'nin şu anki ağırlığını sorar. Gümüş Hanım da dört yüz gram olduğunu söyler. Zıpzip Bey'de karşılık olarak kaplumbağaların çok yavaş büyüdüğünü ama çok uzun yaşadığını ifade eder. Gümüş Hanım ise bunu bildiğini ama yine de büyüdüğünü görmek istediğini söyler. Zıpzip Bey bana gayet iyi geldi diye yanıtlasa da Gümüş Hanım, olmadığını söyleyerek haykırır ve herkes gibi Alfie'nin de büyümek isteyebileceğini söyler. Zıpzip Bey "Onun büyümesini gerçekten çok isterdiniz, değil mi?" dediğinde aklına müthiş bir fikir gelir. Gümüş Hanım da çok istediğini ve bunun için her şeyi verebileceğini ekler. Zıpzip Bey kaplumbağanın büyümesindeki püf noktayı bildiğini ve bunu Kuzey Afrika'da çalışırken bedevi bir yerliden öğrendiğini söyler. Gümüş Hanım "Bana da söyleyin!" diye haykırır. Zıpzip Bey'e ömrüm boyunca köleniz olurum der. Zıpzip Bey heyecanla Gümüş Hanım'a beklemesi ve içeride kendisinin Gümüş Hanım'a ona bir şeyler yazması gerektiğini söyler. Zıpzip Bey iki dakika sonra balkona gelir ve Gümüş Hanım'a balkondan ipile bir kağıt parçası sarktır. Gümüş Hanım'ın eline aldığı kağıtta bir şeyler yazmaktadır.

Gümüş Hanım yazılanların ne demek olduğunu sorar. Zıpzip Bey de kaplumbağa dili

olduğunu söyler ve kaplumbağaların ters yaratıklar olduğu için normal yazıların ters yazıldığında anladığını ifade eder. Gümüş Hanım şaşırda da az da olsa mantıklı gelir.

Ardından da her gün üç kez bu yazılanları kaplumbağanın kulağına fısıldaması gerektiğini eğer doğru ve duygulu bir şekilde söylerse bir ayda şimdiki halinin iki katına çıkacağını söyler. Gümüş Hanım da işe yarayacağına inanmasa da deneyeceğini söyler.

Zıpzip Bey heyecan içinde eve döner ve yapılması gereken çok işi vardır. Öncelikle oturma odasının halısını korumak için tabanını tamamen kaplayacağı bir örtü serer. Ardından da şehirdeki tüm hayvan dükkânlarının numarasını bir kağıda yazar. İki gün boyunca tüm hayvan dükkânlarına giderek istediği kaplumbağaları seçer. Zıpzip bey kaplumbağa seçerken Alfie'den daha ağır ve onun gibi kabuğu koyu renkli olmasına dikkat eder. Bu süreçte yüz kırk kaplumbağa alan Zıpzip bey bu kaplumbağaları evine getirir. Evde yürürken artık çok dikkat etmek zorunda olan Zıpzip Bey, işlerine kaldığı yerden devam eder.

Eskiden tamircilik yapan Zıpzip Bey eski iş yerine gidip tezgahı kullanmak için rica eder. Bu tezgahda Zıpzip Bey, kendi balkonundan Gümüş Hanım'ın balkonuna ulaşan bir kaplumbağa taşıyıcısı yapmak istemektedir. Yarı zamanlı çalışan Gümüş Hanımın haftaiçleri öğlenden saat beşe kadar evde olmaması Zıpzip Bey'in işini kolaylaştıracaktır. Heyacan dolu ilkgün Zıpzip Bey kurbağa taşıyıcısı adını verdiği aletini kendi balkonundan Gümüş Hanım'ın balkonuna sarkıtır ve Alfie'ye onu küçük bir yolculuğa çıkaracağını söyler. Ardından aldığı kaplumbağalar arasından alfie'den sadece elli gram fazla olan kaplumbağayı bulmaya çalışır. Aradaki farkın göz ile anlaşılamayacak olması gerekmektedir amayine de Alfie'den çok az büyük olmalıdır. Dört yüz elli gramlık kaplumbağaya No 2 adını veren Zıpzip Bey, No 2'yi kaplumbağa taşıyıcısı ile Gümüş hanımın balkonuna yerleştirdikten sonra baklemeye başlar. No 2 hayvan dükkânlarında kartlaşmış marullar yerken şimdi sulu marullarla karşılaşınca iştahla yemeye başlar. Zıpzip Bey'in bekleyişi ise için oldukça gergin geçer, çünkü bu durumu fark edip etmeyeceğini bilememektedir. Gümüş Hanım, balkona kaplumbağasına sarılmak için girdiğinde kaplumbağanın iştahla marul yediğini görür ve çok mutlu olur. Ayrıca kaplumbağa'nın Alfie değil de No 2 olduğunu fark etmez. Hatta Bu iştahın sihirli sözcüklerden kaynaklandığını düşünür. Aradan yedi gün geçtikten sonra Zıpzip Bey, 450 gramlık No 2 yerine adını No 3 koyduğu 500 gramlık kapumbağayı Gümüş Hanım'ın balkonuna koyar. Zıpzip Bey fark edilmemesi için sabırla bu işlemleri sekiz hafta boyunca devam ettirir. Sekiz hafta sonunda Gümüş Hanım'ın balkonunda 750 gramlık No 8 vardır. Gümüş hanım kaplumbağasının kulübesinden geçemediğini görünce sevinç çığılığı ile Zıpzip Bey'e bunu iletir. Kaplumbağasının 750 gram olduğunu görünce Zıpzip Bey'in bir mucize yaptığını düşünür ve çok mutlu olur.

Gümüş Hanım şimdi de Alfie'nin kulübesinin kapısından geçebilmesi için kulübeyi tekrardan yaptıracağını söyler. Ancak Zıpzip Bey buna gerek olmadığını eğer kaplumbağa biraz küçülürse kulübe kapısının tamiratına gerek kalmayacağını söyler. Gümüş Hanım bunun nasıl olabileceğini sorduğunda ise Zıpzip Bey çok basit, sihirli sözcükleri değiştirin der.

Kaplumbağanın küçülmesi gerektiği yazılı olan bu kağıttaki sözcüklerde yine tersten yazılıdır. Gümüş Hanım bu da işe yararsa Zıpzip Bey'in çok zeki bir adam olduğunu söyler. Yaptığı işleri bir süre de Alfie'nin küçülmesini sağladığını göstermek için tersten gerçekleştiren Zıpzip Bey kaplumbağa kulübeden içeri girebildikten sonra bütün kaplumbağaları dükkanlara götürür ve evini temizler. Gümüş Hanım Zıpzip Bey'e harika bir erkek olduğunu söyleyince Zıpzip Bey bir cesaretle evlenme teklifi eder. Gümüş Hanım ise hiç sormayacaksınız sanıyordum, der ve evet diye yanıtlar. Ömürlerinin sonuna kadar mutlu bir hayat geçirirler.

Hikayenin baş kahramanı asıl kaplumbağa olan Alfie'yi ise hayvan dükkanında Roberta Squibb adında bir kız çocuğu almıştır. Bu kız otuz yaşına gelip iki çocuk sahibi olduğunda bile Alfie onunladır. Aradan yıllar geçtikten sonra eski boyunun iki katına ulaşabilmiştir. Gümüş Hanım'ın yanındaykenki bayunun iki katına ulaşabilmesi için bu kadar zaman geçmesi gerekmektedir ama sonunda başarmıştır.

4.1.6.3. Kaplumbağa Adlı Ederdeki Mizah Unsurları

İki yetişkinin aşkı üzerine yazılan bu kitaptaki duygu aktarımları çocuğa göre sözlerle anlatılmış olup çabayla, isteklerin ve arzuların elde edilebileceği sezinletilmiştir. Bu iki yetişkinin diyalogları ilgi çekicidir. Gümüş Hanım'ı etkilemek için, bir kaplumbağanın büyümesinin kağıda yazılan bir yazıyı okumakla mümkün olabileceğini söyleyen Zıpzip Bey'in sözleri ise uyumsuzluk gülme teorisini akla getirmektedir: " AĞA BMULPAK, AĞA BMULPAK, AHAD AHAD ÜYÜB! İDYAH, AĞA BMULPAK, NUYOB AHAD NISAZU, AHAD ALNAMŞİŞ, AHAD ELŞİNEG! EY! Çİ! NIKIT! TUY! ALĞAB TE, AĞA BMULPAK, ALĞAB ET! AMRUD; AMRUD! RİTİB İRELKECEYİY!" (KAP, s. 28). Bu yazının kaplumbağaların ters hayvanlar oldukları için tersten yazıldığını, düz yazılıysa şöyle olacağını söyler: "KAPLUMBAĞA, KAPLUMBAĞA, DAHA DAHA BÜYÜ! HAYDİ KAPLUMBAĞA BOYUN DAHA UZASIN, DAHA ŞİŞMANLA DAHA GENİŞLE! YE! İÇ TIKIN! YUT! ET BAĞLA,

KAPLUMBAĞA, ET BAĞLA! BİTİR YİYECEKLERİ!"(KAP, s.30). Hatta hikayenin devamında kaplumbağanın biraz küçülmesini isteyen Gümüş Hanım'a bu seferde şu sözlern yazılı olduğu bir kağıt verir: "AĞA BMULPAK; AĞA BMULPAK; ZARİB LÜÇÜK; KICIZA "kaplumbağa kağlumbağa; biraz küçül; azıcık" (s.59). Herhangi bir yazı ile kaplumbağanın büyümesinin ilişkilendirilmesi uyumsuzluk teorisine örnektir.

Zıpzip Bey'in Gümüş Hanım'ı etkilemek adına girdiği uğraşın anlatıldığı kısımda Zıpzip Bey, Gümüş Hanım'ın kaplumbağası olan Alfie'den elli gram daha ağır bir kaplumbağa arar. Çünkü Alfie'yi Gümüş Hanım'a fark ettirmeden değiştirecek ve onu mutlu edecektir: "Elli gram çok fazla bir şey değil. Küçük sayılabilecek bir tavuk yumurtası daha ağırdır örneğin. Ama Zıpzip

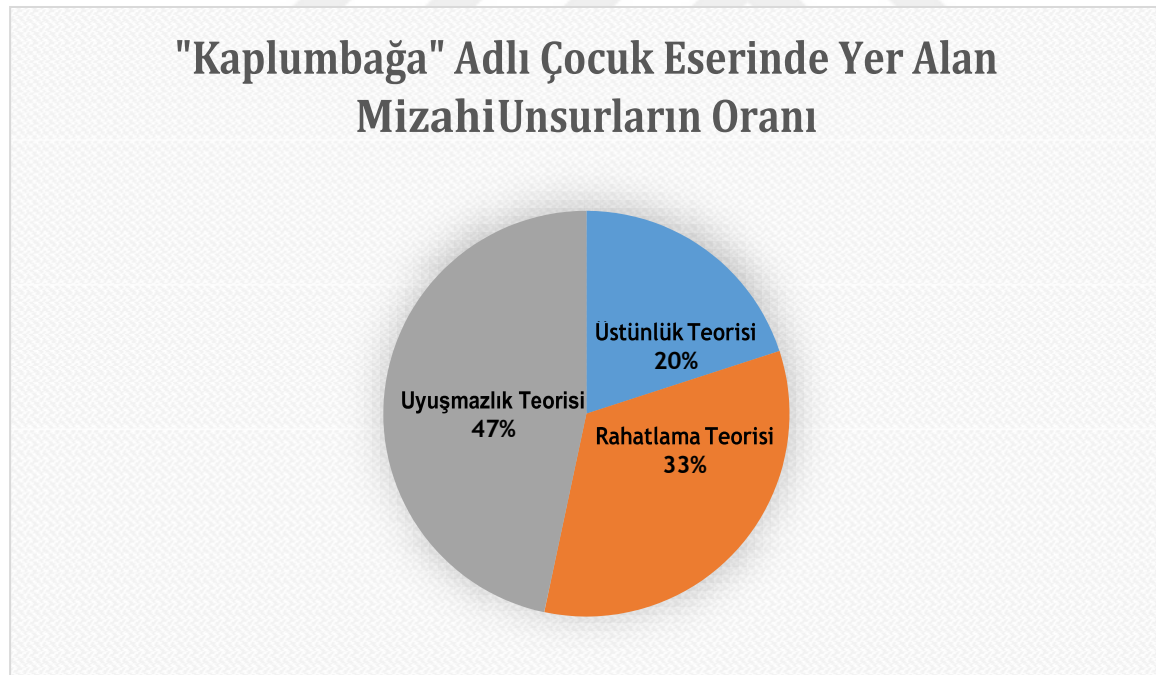
Bey'inplanındaki en önemli nokta yeni kaplumbağanın Alfie'den büyük olması, ama sadece birazcık daha büyük olmasıydı. Aradaki fark, Gümüş Hanım'ın fark edemeyeceği kadar küçük olmalıydı."(KAP, s.41) Bu kısımda Elli gramı somutlaştırırken çocuğun beklemediği bir

şekilde yumurta ile ödeşleştirilmesi çocuk okurda uyuşmazlığa bağlı olarak gülme eylemi gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yine bu kısmın bilgisel özelliğın olması da dikkat çekicidir.

Eserin başından beri Gümüş hanımı etkilemeye çalışan Zıpızp Bey en sonunda cesaretini topladığında okurda önce gerilim ardından da rahatlama yaşanır ve gülümser: “Bu sıcak ve sevecen gülümseme birden Zıpızp Bey’e ihtiyacı olan cesareti verdi, ‘Gümüş Hanım, lütfen benimle evlenir misiniz? Dedi. ‘İlahi Zıpızp Bey!’ diye haykırdı Gümüş Hanım. ‘Hiç sormayacaksınız sanıyordum! Tabii ki sizinle evlenirim!”(KAP, s. 64) Eserin son bölümünde yine rahatlamaya bağlı oluşan gülme vardır ve bu durum mizah unsuru olarak değerlendirilmiştir.

Gülme teorilerinden üstünlük teorisinin tespit edildiği şu diyalogda Gümüş hanım kaplumbağasının büyümesini çok istediğini söylerken; kıskançlığın fiziki değişime olan etkisinden de bahsetmektedir: “Tabii ki isterdim! Diye haykırdı Gümüş Hanım. Bunun için her şeyi verirdim! Bazı kaplumbağaların resmini gördüm, o kadar büyükler ki insanlar sırtlarına binip dolaşabiliyor! Alfie onları görse kıskançlıktan yemyeşil olurdu!” (KAP, s.25) Gümüş Hanım’ın Alfie’yi diğer kaplumbağalarla kıyasladığı bu kısımda okurda gülme hissi yaratılmıştır.

“Kaplumbağa” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna üç; uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna yedi ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise beş kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.6.3.1 ‘Kaplumbağa’ adlı romanda yer alan mizahi unsurların Dağılımı

4.1.7.Cadılar

4.1.7.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl’ın “ Cadılar” adlı eserinde Cadıların çocuklara yaptıkları kötülükler ve baş karakterdeki çocuğun ninesiyle beraber cadılarla baş etmesi anlatılır.

“Cadılar” adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 216’dır. Yine Can Çocuk Yayınlar’ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, yirmi baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Celal Üster tarafından çevrilen eserin ISBN numarası:9789750707841’dir.

Eser; Cadılarla İlgili Önemli Bir Açıklama, Ninem, Bir Cadının Cadı Olduğu Nasıl Anlaşılır,Cadıların Cadısı, Yaz Tatilleri, Toplantı, Tavaya Atmalı,Cızbız Yapmalı!, Formül 86 Zaman Ayarlı Fareyapan İksiri, Karışım, Bruno Jenkins Ortalıkta Kayboluyor, Cadıklarılar, Dönüşüm, Bruno, Nineme Kavuşuyorum!, Hırsız Fare, Bay ve Bayan Jenkins,Brunoya Kavuşuyor, Plan, Mutfakta, Bay Jenkins ve Oğlu, Zafer, Bir Farenin Kalbi, Kolları Sıvıyoruz adlı bölümlerden oluşur.

4.1.7.2.Eserin Özeti

Kitaba yazar cadılarla ilgili açıklamalar yaparak başlar. Hikayelerdeki gerçek cadı tasvirlerinden bahseder. Cadıların yaptığı kötülükleri genel olarak okurla paylaşırken ayırt edemediğimiz cadıların asıl korkunç olduğunu dile getirir. Bu korkunç cadıların tek bir düşünceleri vardır ve her an çocuklardan kurtulmanın kanlı plânlarını yaparlar. Bir çocuğun çikolatalı dondurma yerken aldığı zevkin iki katını gerçek cadılar çocukların ümüğünü sıkarken alırlar. Haftada en az bir çocuk yemeyi planlarlar. Cadılar av olan çocuklara yaklaşırken avcı gibi sessizce yaklaşırlar ve bir anda ortalığın karışmasıyla çocuğun yerinde yeller eser. Gerçek bir cadı çocukların kafasına balyoz indermez, kesmez ya da onların ensesine kurşun sıkılmaz. Böyle yaparlarsa kendilerini hapiste bulacaklarını bilirler. Çünkü gerçek cadıların on parmağında on sihir vardır. Şeytanın gözünden sürmeyi çalar, yerdeki taşları kurbağalar gibi zıp zıp zıplatır alevleri suyun üstünde yarış ettirebilirler. Böyle sihirler çok tehlikelidir.

Cadıların bugünkü dünyamızda eskiye oranla azaldığını ifade eden yazar yinede her ülkede kesinlikle cadı olduğunu söyler. Cadıların sadece kadın olabileceğini erkeklerin ise gulyabani ya da hortlaklar olduğunu söyler. Ancak yine de aralarında en tehlikelilerinin gerçek cadılar olduğunu bildirir. Çünkü onu asıl tehlikeli yapan tehlikeli görünmemesidir. Bu yüzden yazar bu bölümde en yakınındakilerin bile cadı olabileceği konusunda onları uyarır ve cadıları ayırt edebilecek küçük işaretlerden bahseder.

Ardından eserin anakahramanı olan çocuğun hikayesi başlar başına iki kere cadılarla ilgili olay gelmiştir. Bu bölüme kadar ilahi bakış açısıyla yazılan kitap bu aşamadan sonra karaman bakışla anlatıma geçer. Çocuk ve ailesi her yıl iki kez norveçe ninesine giderler. Yedi yaşına bastığında noelde yine norveç’e giderken dondurucu havada kaza yaparlar ve anne baba ölür. Yaralı olarak kurtulan çocuk ninesiyle yaşamaya başlar. Ninesi çocuğa iyi davranır ve ona masallar anlatır. Ayrıca dikkatli olması için cadılarla ilgili bilgiler de verir. Çünkü cadılarla ilgili anlattıklarının diğer masalların aksine gerçek olduğunu idda eder. Sonra ninesi çocuğa cadılarla ilgili gerçekten yaşandığı söylenen bir kaç olay anlatır. Cadılar yüzünden kaybolan en az beş çocuk

bildiğini söyler. İlk kaybolan çocuğun sekiz yaşlarında adı Ranghild Hansen olan bir kız çocuğudur. Ranghild Hansen bahçede kardeşiyle oynarken annesi dışarı çıktığında Ranghild Hansen'i göremez nereye kaybolduğunu kardeşine sorar. Kız kardeşi uzun boylu beyaz eldivenli bir kadınla gittiğini söyler. Ve bir daha onu bulamazlar. İkinci olay ise Holmenkollen'de oturan Christiansen ailesinin başına gelmiştir. Ailenin gurur duyduğu yağlı boya tabloları vardır. Resimde bir çiftlikeyinin bahçesinde dolaşan ördekler görülmektedir ve tabloda hiç insanyoktur. Bu ailenin kızı Solveg bir gün okuldan eve döndüğünde elinde bir elma şekeri vardır. Bu şekeri ona sokakta bir kadının verdiğini söyler. Ertesi sabah Solveg yatağında bulunamamıştır. Daha sonra Solveg'in babası duvardaki tablonun içinde kızını fark etmiştir. İlginç olan şey ise zaman geçtikçe tabloya hapsolan Solveg'in de büyüdüğüdür. Çok uzun zaman sonra ise tabloda yaşlı bir kadına dönüşen Solveg tablodan da kaybolmuştur. Çocuk bu hikayeye şaşırıp ninesine Solveg öldü mü diye sormuş, ninesi de cadılar dünyasına akıl ermeyeceğini ve bilmediğini söyler. Üçüncü çocuk ise Birgit Svenson'dur. Cadılar onu kocam bir tavuğa çevirmiştir. Fakat diğerleri gibi ortadan kaybolmayan bu küçük kız yıllarca ailesinin kumesinde yaşamış ve yumurta yumurtlamıştır. Cadıların musallat olduğu dördüncü çocuk ise bir Harald'dır. Harald bir gün boz-sarı bir rengine bürüne vücudu ceviz kabuğu gibi sertleşip çatlar ve taş kesilir. Küçük bir heykel gibi evlerinin holüne koyarlar. Ninesi çocuğa Harald'ın son durumunu merak ediyorsa gösterebileceğini söyler. Beşinci çocuk ise ailesi ile fiyortlara yaz tatiline giden Leif'tir. Leif yüzmek için denize girer fakat uzun süre çıkmaz daha sonra babası denizden çıktığında Leif'in bir yunusa dönüştüğünü görür. Bu gerçek hikayeye şaşırarak çocuk ninesine şaşkınlıkla gerçekliğini teyit ettirir. Ninesi Leif'in annesini tanıdığını ve onun anlattığını söyler. Yunusa dönüşen Leif kardeşlerini oynatmış ve ardından yüzerek uzaklaşmış bir daha da gören olmamıştır.

Bu olaylardan sonra ortalığın nasıl karışmadığını soran çocuğa nine norveçlilerin bu tür olaylara alışık olduğunu söyler. Uyumadan önce ise çocuk bir cadının geleceğinden endişe ederek ninesine döner. Ninesi ise yağmurlu bir havada gelmeyeceklerini ve rahat olması gerektiğini söyler. Ertesi gün gerçek cadıların nasıl özellikleri olduğunu çocuk ninesine sorduğunda ise ninesi bu özelliklerden bahsetmeye başlar. Cadıların, kel olduğundan ve bu yüzden tanınmamak için peruk taktıklarından bu peruklarınsa cadıların kafalarına peruk yarası yaptığını; kedi tırnaklarına benzeyen kıvrık tırnaklarını gizlemek için eldiven taktıklarından söz eder. Burun deliklerinin pembe ve kıvrık olduğunu ve bunun sebebinde çocuklarının kokularını almak olduğunu söyler. Cadıların pis koku dalgası diye nitelendirdikleri yalnızca çocuk kokusudur. Bu nedenle bir çocuk ne kadar temizse çocuğun kendi kokusu cadıya o kadar keskin gelir. Ayrıca cadıların gözlerinin tam ortasında siyah bir nokta olduğunu da söyler. Aslında cadıların kadın olmadığını sadece kadına benzediklerini söyleyen Nine, cadıların ayaklarında dört köşeli olduğunu ve parmaklarının olmadığını söyler. Bu sebeple aksayarak yürüdüğünü yinede normal ayakkabı giydikleri için zor fark edileceklerini söyler. Cadıların mavi tükürüklerinin olduğunu ancak asla tükürmeyeceklerini

söyler. Bu özelliklerin hepsi bir arada olan kadın görünümlülerin cadı olduğunu ve böylelerini görünce direk koşması gerektiğini söyler. Çocuk ninesine bu sefer de Ninesinin hiç bir cadıyla karşılaşp karşılaşmadığını sorar. Ninesi ise bir kez karşılaştığını söyleyerek mahzunlaşır. Çocuk merak etse de nine bu olayı anlatmaz. Çocuk bu hikayenin olmayan baş parmağıyla ilgisi olup olmadığını sorduğunda ise nine üzgün bir şekilde kalır. Çocuk da uyumak için odasına gider. Ertesi gün siyah giysili uzun boylu bir adam vasiyetname getirir. Adam, nineye çocuğa annesi ile babasının çocuğa İngilterede bakmasını istediklerini iletmiştir. Daha sonra da Norveçten İngiltereye taşınmaları için hazırlıklara başlarlar. Norveçe göre İngilterede daha az cadı olsa da İngilteredeki cadıların daha kötü olduğunu çocuğa söyleyen nine.

Çocuğu bir kez daha uyarır. İngiliz cadılarının çocukları hayvana bir sümüklü böceğe, pireye dönüştürmekten zevk aldığını söyler. Ayrıca çocukları bu dönüşümlerle yemek haline getirdiinden bile bahseder. Gizli Cadılar Derneğinden ve Cadıların Cadısından da bahseden nine onların sihirlerinden de anlatır. Cadı uzmanlarının Cadıların cadısını bulmaya çalıştıklarını ve onu yok etmek için çok uğraştığını söyler. Kendisinin de bir cadı uzmanı olduğunu ve çok zengin olduğunu anlatır. Bir süre sonra çocuk ve nine İngiltereye taşınırlar. Timmy diye bir arkadaş edinen çocuk burada arkadaşıyla kulube yapmaya başlarlar ancak bir gün Timmy hastalanıp gelmez. Ağaçta kulubenin çatısını yapan çocuk ağacın altında bir kadın görür. Kadının değişik güldüğünü eldiveni olduğunu gören çocuk çok endişelenir kadının ona bir yeşil yılan hediye edeceğini söylemesiyle de ağacın tepesine çıkan çocuk saatlerce orada kalır. Ninesi çocuğu merak eder ve ağaçtan inmesi gerektiğini söylediğinde ise çocuk ona kadından bahseder. Bir cadı gördüğünden son derece emin olan çocuk ninesine olanları anlatır. Ninesi de çok endişelenir. Bir daha çok dikkatli davranan çocuğun bu olay başına gelen ilk cadı vakasıdır.

Ninesi çocuğa tatillerini eskiden nasıl geçirdiğini anlatır; paskalya tatilinden sonra yaz tatili geldiğinde çocuk ve ninesi tatillerini geçirmek için Norveç'e gitmeye karar verirler fakat tatile henüz üç hafta varken nine çok fena hasta olmuştur. Bu nedenle Norveç yerine doktor tavsiyesiyle İngiltere'nin güneyine giderler. Tatile giderken ninesinin hediye ettiği iki beyaz fareyi de yanında götürür. Çocuk farelerin adını William ve Mary koymuştur. Farelerini çok seven çocuk onları eğitmekte ve onlarla oynarken büyük zevkle almaktadır. Otelde farelere izin verilmeyince otelin müdürü Bay Striger ile çocuğun ninesi tartışır. Sonunda fareleri otelde tutmanın iznini alırlar fakat farelerin kafeslerinden dışarı çıkarılmasına izin verilmez. Çocuk da fareleri cebine alıp dışarı çıkarmanın yolunu aramak için uygun bir oda arar. Bir çok odayı geçtikten sonra Kraliyet toplantısının olduğu odanın o tarafta fareleri çıkarmanın iyi olacağını düşünür. Çünkü iyi bir kraliyet mensubunun kızmayacağını düşünerek onlardan çekmezken fakat Bay Stringer den daha çok çekmektedir. Uygun bulunduğu yerde farelerle burada oynamaya ve eğitmeye başlar. Bu sırada odada toplantı başlar. Çocuk bir yandan odadakileri gözlemlerken bir yandanda fareleriyle oynamaya devam eder. Bu sırada çocuk salonlardaki kadınlardan birinin saçını kaçırdıkça kadının

peruğunu ve eldivenini fark eder sonra salondaki herkesin eldiveni olduğunu görünce çocuk dehşete kapılır. İki yüz cadının kendisini fark ettikleri anda üstüne atlayacağını farkındadır ve korkudan bayılır. Kendine geldiğinde ise kürsüdeki kadını bir cadıya hiç benzetemez ancak kadın maskesini çıkardığında gördüğü en çirkin yüzle karşılaşır. Bu anda karşısındakinin cadıların cadısı olduğunu anlar ve bu yüzden maske taktığını fark etmiş olur. Salondaki bütün kadınlarında vakit geçtikçe kesinlikle birer cadı olduğunu anlar. Çünkü ayakkabılarını, eldivenlerini ve peruklarını çıkartırlar. Cadı ordusuyla karşı karşıya kalan çocuk ninesinin her söylediğini gözleriyle görmüş olur. O esnada ninesinin kirli olan çocukların cadıların kokusunu alamakta zorlanabileceklerini söylediği akla gelir ve uzun zamandır banyo yapmadığı için kendisini şanslı hisseder. Cadıların cadısı çok fesat şekilde çocuklara karşı düşmanca konuşur. Haftada bir çocuktan daha fazla çocuğun yok edilmesi gerektiğini söyler. Cadılardan biri bütün çocukları yok edemeyeceklerini söylerken cadıların cadısı bunu duyar ve cadıların cadısı bu önde oturan cadının kendisine karşı geldiğini düşünür ve onu gözlerindeki alevle küle çevirir. Cadıların cadısı çocuklara karşı düşmanca söylemlerini devam ettirir ve tüm çocukları yok etmek için bir planı olduğunu söyler. Bu arada cadıların cadısı 'r' leri söyleyemediği için r yerine ğ harfini kullanır. Bu plana göre bütün cadılar işlerinden istifa edip cadıların en iyi şekerçi dükkanını almasını emreder. Cadıların zaten para sıkıntısı yoktur çünkü paralarını kendi basmaktadır. Plana göre cadılar dükkanlarını aldıktan sonra çocuklara cadıların cadısının ürettiği formül seksen altı zaman ayarlı fage yapan iksiri adlı zehirin içerisinde bulunduğu çikolata dağıtmasını emreder. Bu formül yeşil bir sıvıdır. Her çikolata ya da şekerle bir damla konması yeterlidir. Bu ilacın etkisini hemen değil çocuklar okula gittiğinde tam saat dokuzda gösterir. Daha sonra çocuklar küçülmeye başlayacak tüylenecek sonrada kuyruğu çıkacaktır. Hepsi yirmi altı saniye içinde olacaktır. Sonuçta İngiltere'deki bütün çocuklar fareye dönüşecektir. Sonra da fare kapanlarıyla çocukları avlayacaklardır. Cadıların cadısının bu ne zaman yapacaklarını ve tarifini anlatırken çocuğun beyaz fareleri kürsünün oraya çıkarlar. Cadılar önce bu iki fareyi cadıların cadının yaptığını düşünürler ama cadıların cadısı benimle ilgisi yok der. Cadıların cadısı bu iki sevimli farenin oteldeki bir çocuğun olabileceğini akıl eder. Bu arada çocuk cadıları duymakta ve çok endişelenmektedir. Cadıların hepsi çocuğu bulup yok etmek gerektiğini söylese de Cadıların cadısı kendilerini ele vermemeleri gerektiğini söyler ve formül seksen altı zaman ayarlı fare yapan iksirin tarifini vermek için cadılara kağıt kalem çıkmalarını söyler. Çocukları küçültmek için onlara teleskopun ters tarafıyla bakılması gerektiğini ve teleskopu yumuşayana kadar kaynatıp kırkbeş kahverengi farenin kuyruğunu kesip kızarttıktan sonra kurbağa suyunda yirmi ir saat kaynatmak gerektiğini söyler. İksirin yavaş etki etmesi için de bin çocuğa bir çalar saat düşecek şekilde çalar saatleri dokuza ayarlayıp fırında kızarttıktan sonra bütün malzemeleri mikserden geçirmek gerektiğini dile getirir. Bütün cadılar cadıların cadısının fikirlerini büyük bir iştahla ve saygıyla dinlerler. Mikserden geçirilen malzemelere yükseklerle yuva yapan kartoloşkuşunun yumurtasının sarısını, bir adet cinifrit

pençesi, bir adet çalçeneböceği çenesi bir adet firavunfili hortumu bir adet dekedikovalayandili eklemelerini söyler ve cadıların hepsini tam tarife göre bu iksiri yapmaları konusunda uyarır. Zamanlama konusunda örnek olsun diye bir iksir yapar ve formülün içine koyduğu çalar saati üç buçuğa ayarlamıştır. Üçbuçuğa yedi dakika varkenotele geldiğinde yaptığı iksirin içinde olduğu bir çikolatayı çocuğun birine verdiğini ve tam üçü yirmi beş geçince bu toplantı salonuna gelirse altı çikolata daha vereceğini söyler. Aç gözlü çocuk kabul eder ve çikolatasını yer. Çocuk salonun kapısını tıklar. Bütün cadılar peruklarını takıp ayakkabılarını ve eldivenlerini giyerler. Çocuğu içerirler. Çocuğun adı bruno jenkins dir. Bruno acımasız şımarık ve aç gözlüdür. Çocuk brunoyu en son mercek taşıların üzerindeki karıncaları öldürürken görmüştü yine de brunonun yerinde olmak istemezdi. Saat tam üç buçuk olduğunda ise bruno çılgın attı ve küçülerek kahverengi bir fareye dönüştü. Cadıların cadısı ise bu esnada eteğinin altından fare kapını çıkarttı ama bruna koşarak kimsenin ulaşamayacağı yere saklandı. Çocuk, ne kadar aç gözlü de olsa fareye dönüşmüş olsa bir çocuğun kafasının kopmasını izlemek istemediğini söyler ve uzaklaşan brunodan cadılar vazgeçince rahatlar. İhtiyar cadıları iksirin malzemelerini bulamayacakları konusunda azarlasada kendi hazırladığı formülden onlara verir. Yaşlı cadılarda cadıların cadısına teşekkür ettiler. Toplantı sona erdikten sonra cadıların cadısı yapacaklarını sıralayıp cadılara akşam yemekte toplandıklarında kimseye cadı olduklarını çaktırmamaları gerektiği konusunda tekrardan uyarır. Bu sırada cadılardan biri çok kötü bir koku aldığını söyleyerek haykırır. Bir süre sonra da bütün cadılar bu kokuyu alır ve çocuk korkudan ne yapacağını şaşırır. Daha sonra cadılar çocuğu fark eder üç dört cadı daha sonra çocuğu havaya fırlatırlar. Sonra iksirden yutması için ağzını açtırırlar. Çocuğun ağzına iksiri boşaltırlar. Çocuk kaskatı kesilip pençelerinin çıktığını fark eder. Daha sonra cadıların arasından kaçır. Cadılar da toplantı salonunu boşaltır.

Çocuk Bruno'yu ararken sesinin aynı şekilde çıktığını fark edince şaşırır. Daha sonra fare olmaktan memnun olduğunu söyler. Çünkü insanların aksine fareler birbirleriyle savaşarak kötülük yapmadığını düşünür. Sonra brunoyla bir araya gelir ancak bruno fare olduğunu kabul etmez. Çünkü bruno o kadar aç gözlüdür ki yemekten fare olduğunu fark etmez. Daha sonra çocuk olanları anlatıp brunoyu fare olmanın o kadar da kötü bir şey olmadığını ikna eder. Çocuk ne yapmaları gerektiği konusunda ninesine gitmeleri gerektiğini brunoya söyler. Çocuk Bruno'yla beraber ninesine doğru kimseye fark ettirmeden gitmeye çalışırlar. Bu esnada odanın kapısının önündeki ayakkabılarını içine girerler. Ninesi çocuğu ve brunoyu fark edince şok olur. Sonra da nine ağlamaya başlar ve masanın üstüne çocuğu ve brunoyu alır. Çocuk ninesini daha kötüsü olmadığı için teselli eder ve fare olmaktan memnun olduğunu söyler. Sonra da bunun nasıl olduğunu sorar. Çocuk da yüzlerce cadıyı ve toplantıyı anlatır. Nine ise kararlı bir şekilde olanları ve korkunç planı tekrar dinler. Çocuk ninesine nasıl eskisi gibi konuşup düşünebildiğini sorar. Nine de ona tam bir fare olmadıklarını sadece fiziki görünümünün değiştiğini ifade eder. Çocuk ve bruno insan ile hayvan arası bir canlı olmuştur. Daha sonra iksiri alıp cadıların yemeklerine koymayı düşünürler. Artık fareye dönüşen çocuk iksiri

bulmak için cadıların cadısının odasına gitmesi gerektiğini ve balkondan gireceğini söyler. Ninesi çok dikkatli olması gerektiğini söyler ve ninenin aklına daha iyi bir fikir gelir. Çocuk fareyi çorabın içine koyup cadıların cadısının odasındaki balkona sarkıtır. Daha sonra fareye dönüşen çocuk cadıların cadısının odasına girer. Bu odada bir kurbağa ile karşılaşır ve sıyrar. Sonra şişeyi bulmaya çalışır ve şişeyi nihayet bulur ve çok sevinir. Sonra cadıların cadısı içeri girer ve fareye dönüşen çocuk endişelenir bu sırada nine bağırır cadıların cadısı da niye bağırıldığını sorar. Nine de örgüsünü düşürdüğünü söyler. Çocuk cadıların cadısına kendisini fark ettirmeden nasıl gideceğini hala düşünmektedir. Bu sırada da yaşlı cadılar kapıyı çalar. Kapı açılınca çocuk hızla odaya gider. Ninesi kapıyı açınca çocuk başardığına çok sevinir.

Çocuk, ninesi ve bruno bir araya gelirler. Runo etrafında bulduklarını durmadan kemirirken çocuk ve ninesi brunoyu anne ve babasına götürmeye karar verirler. Nine büyük bir deri çanta takar ve bruno ile çocuğun fareye dönüşmüş şekillerini çantasına koyar. Çantanın ağzı açık olduğu için fareler sadece gözlerini ve burunlarını dışarı çıkarırlar. Bu sırada nine aşağı salonda Bay ve Bayan Jenkins ile karşılaşır, onlara oğullarıyla ilgili çok önemli bir şey söyleyeceğini söyler. Ancak Bay Jenkins rahatının kaçmasından hiç hoşlanmayan bir adamdır. Bruno'nun anne ve babası da nineye ne söyleyeceksen burada söyle derler. Eğer yine bir yaramazlık yaptıysa zararını neyse öderiz derler. Ancak nine ısrarla bu kalabalık salonunda doğru bir yer olmadığını söyler. Oğullarının nerede olduğunu soran çifte çantasında olduğunu torununun brunoyu nasıl o hale getirdiklerini gördüğünü söyler. Bay ve Bayan Jenkins şaşırır ama anlam veremezler. Bu durumu daha fazla uzatmak istemeyip müdürü çağırmaya kalkışan Bay Jenkins ninenin sabrını taşırır ve bruno nun fareye dönüşmüş şeklini sehbanın üzerine bırakır. Bayan Jenkins korkar ve Bay Jenkins de bunun şaka olduğunu düşünür. Sonra da nineye hakaretler yağdırırlar. Nine de günah benden gitti diyerek brunoyuda alıp salondan çıkar. Odaya geldiklerinde nine çantasından fareye dönüşmüş iki çocuğu da masanın üstüne koyar. bruno ninenin çantasından çıktığı anda yine muz çanağına girer. Nine bruno ya onu sehpaye çıkardığında anne ve babasına neden kendisini tanıtmadın diye sorar bruno ise ağzının dolu olduğunu söyler. Nine saatin sekize yaklaştığını fark eder ve bir plan yapmaları gerektiğini çocuğa söyler. Çünkü tam sekizde yemek yemek için aşağı inen cadıları cadıların cadısının odasından aldıkları iksirle fareye dönüştürmenin zamanı gelmiştir. Bruno iki ön ayağını elleri gibi kullanıp şişenin kapağını açmayı dener ve kolaylıkla başarır. Nine her ikisinde yine çantaya koyar ve mutfakta cadılar için hazırlanan yemeğin içine çocuğun şişeyi boşaltmasına karar verirler. Çocuğu ninesi çok dikkatli olması gerektiği konusunda tekrardan uyarır. Böyle bir görev için çocuk da son derece heyecanlıdır. Daha sonra nine çantasına koyduğu farelerle yemek salonuna gelir. Kimseye çaktırmadan peçetenin altında çocuğu çıkarır ve masanın altına bırakır. Çocukda masanın altından duvarın dibinden önce salon kapısının çıkışına oradan da bir anda mutfak kapısına gelir. Mutfaktan içeri girip içerdekilerin kargaşasına şahitlik eder. Konuşmaları dinlediğinde tabağını

beğenmeyen bir kadının yeni tabağına bütün aşçıların sırayla tükürdüğünü görür ve şaşırır. Sonraki konuşmada ise cadıların hepsinin çorba istediğini duyar. Fare de onlara servis edilecek çorbanın tepesine gitmek için karşı tarafa geçer. Bu sırada kuyruğunu kullanabildiğini fark edip ordan oraya sirktekiler gibi atlar. Bundan çok zevk alır ama bir aşçı fareyi fark edip bıçağını salladığında fareye dönüşen çocuğun kuyruğunun ucunu koparır. Yere düştüğünde ise herkes onu ezmeye çalışır. Daha sonra aşçılardan birinin pontolonun içine girer ve diğer aşçılar bu aşçının durumuna gülerken fareye dönüşmüş durumdaki çocuk buradan kurtulmanın endişesini yaşamaktadır. Sonra o kargaşa içinden kurtularak patates çuvalının içerisine girer ve kendisini unutturana kadar burada kalır. Bu sırada bir fırsat yakalayan çocuk mutfaktan çıkıp yemek salonuna dalır. Ninesinin yanına gelir ve şişeyi son damlasına kadar cadıların yiyeceği çorbaya boşalttığını söyler. Bruno'nun babası ninenin oturduğu masaya gelir. Nineye kendilerine oyun yaptığını idda edip oğullarının nerede olduğunu sorar. Nine de oyun yapmadığını oğullarını onlara getirdiğini ama onların almadığını söyler. Oğlunun yeniden fareye dönüştüğünü söyler bay jenkins buna inanmazken bruno çantadan dışarı bakıp babasına fare olduğunu ve bunun feci bir şey olmadığını söyler. Nine bunu cadıların yaptığını ve brunoya iyi davranmalarını söyler. Ev de pamuk adında kedileri olduğunu söyleyince. Nine de oğlunuz daha önemli pamuğu malesef başkalarına vermeleri gerektiğini söyler. Nine bay jenkins e oğlunu bu hale kimin getirdiğini gösterir. Bay Jenkins bunun üstüne cadıların cadısının masasına doğru ilerler. Bu sırada Cadıların cadısının ve diğer cadıların çığlık çığlığa olduklarını görürler. Giderek küçülen cadılar iksiri içtikleri için fareye dönüşürler. Herkes şaşkınlıkla bu değişimi izlerler. Onlarca fareyi yok etmeye çalışan yetişkinlerin yanı sıra çocuklar sanki iyi bir şey olduğunu anlamışçasına alkış tutarlar. Daha sonra brunoyu ailesine teslim etmeye giderler. Ailesinin avucunun içine brunoyu bıraktıktan sonra taksiye binip istasyona giderler. Nine Oradan norveçe gideceklerini söyleyince çocuk çok sevinir. Bir yandan da cadılara karşı kazandıkları zaferin sevinci vardır. Evlerine gittikten sonra torununa kolaylık olsun diye nine fareye dönüşen çocuk için önce özel merdiven yaptırıp, kapıları açma aygıtı icat eder. Sonra da torunu için durmadan bir şeyler icat eder. Mutlu bir hayat süren çocuk ve ninesi bir gün otururken torunu ninesine farenin kaç yıl yaşadığını sorar. Bir sessizlik olduktan sonra 3 yıl der. Daha sonra diğer farelerden farklı olduğunu ve en az 9 yıl yaşacağını söyler. Çocuk fare buna çok sevinir çünkü ninesinden fazla yaşamak istemediğini başkasının kendisine bakmasına katlanamacağını dile getirir. Daha sonra çocuk bir farenin dakikada 500 kere kalbinin attığını söyler ve bunu fark etmenin hayreti içindedir. Bir fareye dönüştüğü için hiç mi üzülmeyeceğini sorunca kendisini seven biri olduktan sonra fark etmediğini çok mutlu olduğunu söyler. Cadıların hepsinin yok olup olamayacağını konuşurlar. Nine asla yok olmayacağını söyler. İngiltere de hiç cadı kalmasa da başka ülkelerin ne olacağına çözüm ararlar. Dahasonranineninaklına bir fikir gelir. Önce sesini erkeksi yapıp norveçteki polis şefini arayıp cadıların cadısının çaktırmadan adresini ister. Cadıların cadısının karargâhını bulup orada dünyadaki bütün cadıların adresi olduğunu

düşünürler. Cadıların cadısının şatosunun norveçte olduğunu da öğrenince çok sevinirler.

Cadıların cadısının evine girip oradaki her cadıyı yok etmeye karar verirler. Fare yapan iksirle bunu yapacaklardır. Fare yapan iksirin tarifini unutmayan çocuk ninesine tarifi söyler fakat. Kendisi gibi akıllı cadı farelerin de korkunç olabileceğini söyler. Ninesi çocuğun haklı olduğunu cadıları nasıl yok edeceklerini yeniden düşünürler. Şatoya kedileri salmanın iyi bir fikir olacağını söyleyen çocuğa ninesi çocuk farenin bir dahi olduğunu söyler. Fareye dönüşen çocuk şatodan çıktıktan sonra kedileri şatoya salacaklardır. Sonra çocuk ve ninesi şatoda yaşayıp ordaki yer alan bütün cadıların adreslerini alıp dünyadaki bütün cadıları böyle böyle yok etmeye karar verirler.

4.1.7.3. Cadılar Adlı Eserde Mizah Unsurları

Kitaba cadıları tanıtarak başlayan yazar cadıların nasıl ve nerede olduğunu anlatırken uyuşmazlık gülme teorisini de kullanır: “Ve şimdi sıkı durun: Şu anda size bu kitabı okumakta olan sevimli öğretmeniniz de bir cadı olabilir. Yüzüne iyi bakın. Bu dediğimi çok saçma bulduğu için gülüyordur belki de. Ama bu sizi yanıltmasın. Çok zeki olduğu için böyle yapıyordur belki de.” (CAD, s.14) Bu şekilde bir öğretmenin de cadı olabileceğini söyleyerek çocukları şaşırtarak uyuşmazlığı sağlamış olur.

Cadıların çocukları yok etmek istedikleri eserin başından sonuna çeşitli şekillerde anlatılmıştır. Bu anlatımlarda cadıların yaptığı planlar yer almaktadır. Bu planlardan biri ise şu Cadıların Cadısının ağzından şu şekilde karşımıza çıkar: “Heğkes kendisine bir şekeğci dükkanı alacak. Hem de İngilistan’ın en iyi, en güzel, en seçkin şekeğci dükkanlağını” (CAD, s.83) Burada üstünlük teorisinin izleri görülse de; Cadıların Cadısının telefuzu ve *İngilistan* sözcüğü ile karşılaşan çocuk okurda uyuşmazlığa bağlı gülme oluşacaktır.

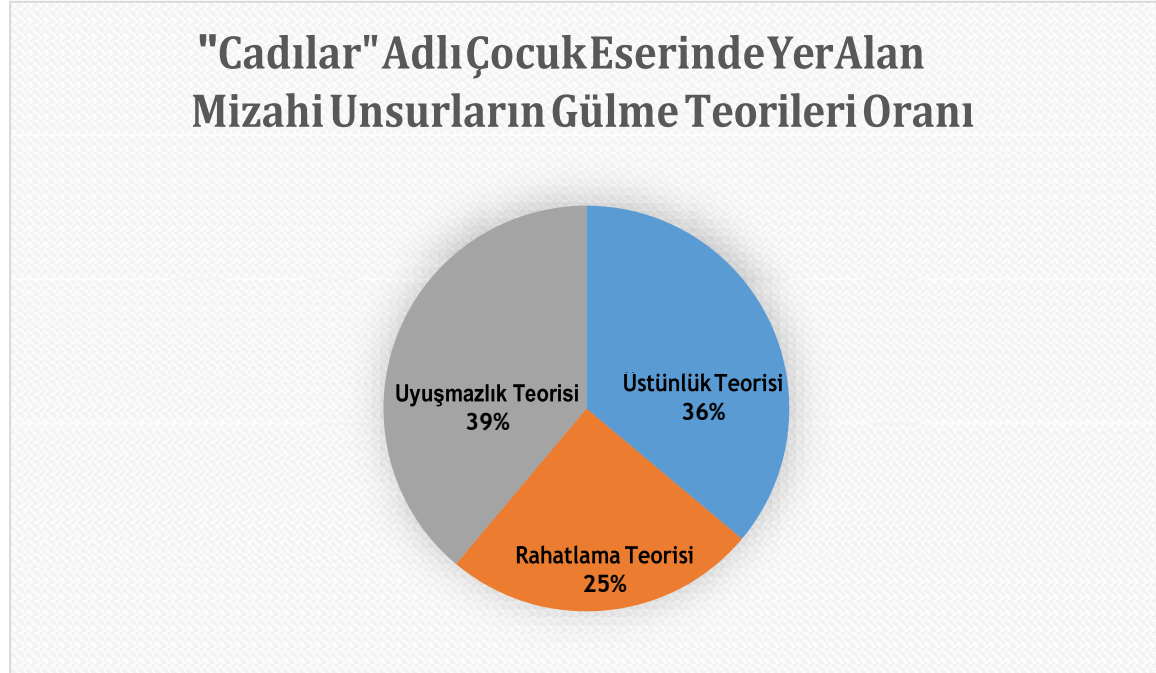
Yazar kitaptaki ana karakterlerden biri olan ninenin ağzından cadıların cadısını tasvirler. Bu tasvirlemede üstünlük kuramının izleri görülmektedir: “‘Cadıların cadısı, tüm cadıların kraliçesidir’ dedi ninem. ‘Ondan güçlüsü yoktur. Gücü her şeye yeter. Gaddar mı gaddardır. Tüm öteki cadılar onun karşısında tir tir titrerler. Cadıların Cadısı’nı yılda bir kez, Yıllık Toplantı’da görürler.” (CAD, s.42) Burada cadıların cadısının diğer herkesi ezen üstün niteliklerinin abartı ile dile getirilmesi mizah unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cadıların çocukları yok etmek üzerine yaptıkları toplantıda, yok edecekleri çocuk ile ilgili dile getirdikleri şu sözlerin üstünlük teorisine örnek olduğu söylenebilir: “Cadılar, bir ağızdan, ‘Öyleyse ne öneriyorsunuz, yüce efendimiz?’ Diye bağırıyorlar. ‘O sidikli bitli kokuşu nasıl yok edeceğiz?’” (CAD, s. 94) Burada cadıların aşağılayıcı sözleri okurda üstünlük teorisine bağlı gülme oluşturmaktadır.

Cadıların çocukları heykele ve bazı hayvanlara dönüştürdüğünü anlatan nine Leif’in hikâyesini de çocuğa anlatır: “Yaz tatilinde ailece fiyortlara gitmişler; o küçük adalardan birinde

piknik yapıyor, yüzüyorlarmış. Küçük Leif suya daldığında onu gözden kaçırmamaya çalışan babası suyun altında çok kaldığını fark etmiş, ama neye yarar! Leif yukarı çıktığında artık Leif değilmiş. Neymiş peki. Nineciğim? Bir yunusmuş. Olamaz mümkün değil! Bal gibi olmuş işte! Şipşirin bir yunus yavrusuymuş artık. Tonton mu tonton.” (CAD, s. 26) Ninenenin çocuğa Leif'in yunusa dönüşmesini en sonunda sevimli bir şekilde anlatması rahatlama unsuru olarak göze çarpmaktadır.

“ Cadılar” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna on üç; uyumsuzluk teorisine ait mizah unsuruna on ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise dokuz kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.7.3.1. ‘Cadılar’ adlı romanda yer alan mizahi unsurların sayfalar ve frekans değerleri

4.1.8.Dünya Şampiyonu Danny

4.1.8.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl’ın “Dünya Şampiyonu Danny” adlı eserinde babasıyla yaşayan Danny adındaki karakterin babasının sırrını öğrenmesiyle gelişen olaylar anlatılır.

“Dünya Şampiyonu Danny” adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 248’dir. Yine Can Çocuk Yayınlar’ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, yirmi bir baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı Semih Özcan tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750708022’dir.

Eser, Benzin İstasyonu, Koca Sevimli Dev, Arabalar, Uçurtmalar Ve Ateş Balonları, Babamın Derin, Karanlık Sırrı, Gizli Yöntemler, Bay Victor Hazell, Bebek Austin, Çukur Tuzak, Doktor Spencer, Büyük Av Partisi, Uyuyan Güzel, Perşembe Ve Okul, Cuma, Ormanda, Bekçi, Dünya Şampiyonu, Taksi, Ev, Ninni Bebek, Hoşça Kal Bay Hazell, Doktor Spencer’in Süprizi, Babam adlı

bölemlerden oluşur.

4.1.8.2.Eserin Özeti

Dört aylık bebekken annesi ölen danny babasıyla tek başına kalır. Çocukluk dönemi yalnızca babasıyla geçer. Benzin istasyonunun arkasındaki eski çingene karavanında yaşamlarını sürdürürler. Babası bir annenin yapması gereken her şeyi yapar. Benzin istasyonunda atölyede babasına araba tamirinde yardım ederek zamanını geçirir. Danny erkek çocukların sahip olabileceği en mükemmel babaya sahip olduğunu düşünür. Babası görünüşte sert ve ciddi gibidir ama aslında komik bir adamdır. Ona ciddi özelliği veren dudaklarıyla değilde gözleriyle gülümsemesidir. Babası eğitimli biri olmamasına rağmen Danny'e her gece bir masal uydurur ve anlatır. Bu masallar geceler boyu sürer, bunlardan biri elli gece süren 'Koca Sevimli Dev' dir. Çocuk babasına KSD'yi hiç görüp görmediğini sorar babası da bir kez gördüğünü söyler, ay ışığının aydınlattığı açık bir gecede görmüştür, uzun adımları ile elinde körük ve sandık ile uçar gibi yürüyüşü olduğunu söyler. Korktuğu için bakamadığını söyler.

Danny'nin babası ayrıca çok iyi ustadır ve tamir için çok uzaklardan gelenler bile vardır. Çocuğunda motorları ve arabaları sevmesi bundan dolayı normaldir, çünkü doğduğu andan itibaren bu tamirhanede babası ile birlikte yaşamaktadır. Oyuncakları yağlı dişliler, yaylar, pistonlar olmuştur. Beş yaşına geldiğinde artık okul zamanı gelmiştir, fakat babası okula iki yıl geç göndereceğini bu süre içinde de bir motoru bir araya getirmeyi öğreteceğini söyler, 7 yaşında babasının dediği gibi söker dağıtır ve birleştirir duruma gelmiştir. Dany 7 yaşına geldiğinde 3 km uzaklıktaaki en yakın okula gider, her gün yarım saat yürüyerek babası okula götürür, çıkışta da alır, Dany'nin hayatı, benzin istasyonu, atolye, karavan, okul ve çevresi olmuştur. Babası bir gün uçurtma yapar, bir gün ateş balano yapar, bir gün ağaç ev yaparlar. Son doğum gününde babası atolyeye 2 gün girmesine izin vermez, doğum gününü sabahı bisiklet tekerleğinden ve sabun kutusundan yapılmış bir makineye sahip olan dany bu bisikleti çok sever ve her gün sürer. 8 yaşında babası ile birlikte olmaktan çok mutludur. 9 yaşının daha eğlenceli olacağını düşünmektedir; ama yanılmıştır, bir gün gecenin bir vaktinde Danny babasının karavanda olmadığını görür, babasını aramaya çıkar. Benzin istasyonuna, karavanın arkasına bakar ama yoktur. Baba diye seslenir, yine babasından ses gelmez, babasını beklemeye başlar, sonunda babası gelir, onun uyanık olduğunu görünce şaşırır. Birlikte karavana girerler, babası nerede olduğunu Danny'e açıklar. Hazell ormanına gittiğini ve orada sülün avladığını söyler yani kaçak sülün avı yaptığını ifade eder, Danny buna çok şaşırır ve güler. Babası ben sanatımı yapıyorum der, kendi babasının da kaçak sülün avı yaptığını, kendi köylerinde birçok kişinin de kaçak sülün avladığını söyler ve bunu ailelerine yiyecek bulmak için yaptıklarını ekler. Bu avlanmanın çok zor olduğunu bekçiler tarafından her an vurulma tehlikesinin olduğunu çok dikkatli davranması gerektiğini anlatır. Bu sanatı babasından öğrendiğini eğer isterse Danny'e de kendisinin öğreteceğini söyler. Babası sülünleri avlarken iki

önemli sırdab bahseder.

Danny'nin babası bir gün Hazell ormanına gideceğini söyler çünkü kaçak avlamanın yapılacağı başka bir yer yoktur. Çevrelerindeki bütün araziler ve bira fabrikası Victor Hazell'e aittir sadece bunların karavanı ve benzin istasyonunun bulunduğu yer çok küçük bir alan Danny'nin babasına aittir. Danny nin babası hazırlıklarını yapar ve avlanma için Victor Hazell in ormanına gider. Bay Hazell ise her gün bunların istasyonunun önünden geçerek bira fabrikasına gider. Arabasına benzin almak için istasyona uğrar. Bir gün Danny'e kötü davrandığı için babası artık benzin vermeyeceğini söyler. Ormana giden Dany nin babası oğluna kendisini beklememesini ve 8 de yatmasını avdanda 10 da döneceğini söyler, dany yatar ancak gecenin bir yarısında uyandığında saate bakar ve saat 2 olmuştur. Babası yerinde yoktur, büyük bir korkuya kapılır babasının başına olumsuz birşeyler geldiğini düşünür ve hazell ormanına gimeye karar verir. Yürüyerek gitmenin zaman kaybı olacağını düşündüğü için küçük bir arabayı yani Bebek Austin adını verdiği araba ile yola çıkar. Bu sırada eğer babası yaralı ise araba ile getirmenin kolay olacağını düşünür. Danny babası ile beraber karavanda yaşamaktadır. Danny bir çocuğun sahip olabileceği en iyi ve heyecan verici babaya sahip olduğunu düşünmektedir. Ancak bir gün babasının bir sırrı olduğunu öğrenir.

Danny'nin babası bir gece avcısıdır. Bu duruma çok şaşırın Danny, babasının gece karanlığında Hazell Ormanı'na giderek zorba olan Victor Hazell'in sülünlerini avlamaktadır. Bay Hazell mevsimin en büyük av partisini hazırladığı sırada Danny ve babası da başka bir plan yapmıştır. Planları bütün sülünleri avlamak üzerine kurdukları harika bir plandır. Bu plan tehlikeli olduğu kadar heyecan doludur. Zorluklardan sonra Hazel ormanına yaklaşır, babasına seslenir, ama hiç ses gelmez, ormanın içine doğru gider, babasının sesini duyar, onun bir tuzağa düştüğünü görür,tuzaktan çıkamayan babasının bileği kırılmıştır,babasına yardım eder tuzaktan kurtarır.bekçiler ise tuzağa birinin düştüğünü görmüşler ancak kim olduğunu tahmin edememişlerdir, çünkü babası yüzünü kapatmıştır, sabah olunca bay hazel ile gelir bakarız diye evlerine gitmişlerdir.dany babasına arabaya kadar yardım ederek getirir, gecenin 4 ünde istasyona dönerler, babası doktora gitmesi gerektiğini söyler, hastaneye gidene kadar doktoru istasyona çağırırlar.doktor babasının bileğine bakar, hastaneye gitmeleri gerektiğini söyler.Bileğinin sarılması ve bir gün hastanede kalması gerektiğini anlatır. Doktoruzun zamandır bu bölgede çalışmaktadır, çok iyi bir insandır, oda Bay Hazel'i sevmemektedir. Danny'nin babası genelde oldukça durgun ve düşüncelidir, babasının niçin böyle olduğunu bir türlü çözemez. Ancak babası bir gün niçin böyle olduğunu anlatır, sülün avlama mevsimi açılışı olduğunu Victor Hazel'in çok ünlü misafirleri olacağını uzun süredir hazırlık yapan bay Hazelin bunun için 200 sülün beslediğini anlatır. Her yıl düzenlenen bu av partisinin bu sene başarısız olması için neler yapabileceğini düşündüğünü söyler. Eğer 200 sülünü kendisi avlarsa av zamanında sülün kalmayacağı için Bay Hazel büyük bir başarısızlığa uğrayacak ve konuklarına rezil olacaktır.

Sülünlerin hepsini avlamanın bir yolu olduğunu gece dallara tünediklerinde avlayabilirlerse başarılı olabileceklerini söylerler. Ancak şimdiye kadar hiç kimse tüneyen sülünleri avlayamamıştır, Danny nin babası bunu nasıl yapacağını düşünürler ve bir plan yaparlar. Bu plan uyku haplarının, kuru üzümün içine koyduktan sonra ormanda yerlere dağıtmaktır. Bunları yiyen sülünlerin de uykuları gelip tünemeleri ve bir daha uyanamamalarıdır. Babası bu düşünceyi beğenir, birlikte bunun nasıl olacağı konusunda konuşurlar. Bu işi av töreninden bir gün önce yapmaya karar verirler.

Babasının her şeyi çok iyi bildiğini, doğayı bitkileri, ağaçları ve hayvanların özelliklerini ayrıca araba ve motor konusunda da çok bilgili olduğunu düşünür. Babası okulu boyunca oğlunu bilgilendirmektedir, danny her çocuk gibi babasına hayrandır, babası üzümleri aldıktan sonra istasyona döner, danny ise arkadaşı ile ders dinlemektedir. Arkadaşı bir soru sorar oda cevap verir, öğretmeni çok sert ve hata kabul etmeyen birisidir. Savaşta yüzbaşı görevinde bulunmuştur. Katı kuralları vardır, Çocukların konuşmalarını kızar ve onları cezalandırır. Ellere sopa ile vurur. Eve döndüğünde babası tuzak hazırlarken Danny'nin ellerini görür ve öğretmenine çok kızar hatta dövme gideceğini söyler, Danny onu durdurur, şimdi onlar için önemli olanın tuzağı hazırlamak olduğunu söyler. Danny nin babası ilk defa annesi hakkında konuşur, annesinin çok iyi dikiş diktiğini yemek yaptığını, babası ile birlikte sülün avına gittiğini öğrenir. Babası hava kararmadan 15 dakika önce ormana gitmeleri gerektiğini bunun içinde saat 6 da istasyondan çıkacaklarını söyler. Gün batmadan ormanda üzümleri dağıtmaları gerekmektedir. Kuru üzümleri yanlarına alarak ormana giderler, bekçiye görünmek istemezler, çok dikkatli davranırlar, sülünlerin bulunduğu açık alanı bulurlar. Yavaş yavaş üzümleri atarlar, her tarafa dağıtırlar, sülünler kuru üzümleri yerler, Babası Danny'e böyle bir plan yaptığı için ona dünya şampiyonusun, der. Bu planı fark eden Bay Hazel çok sinirlenir. Bu sırada köyün polisi gelir, Bay Hazel ona bu durumu çözmesi gerektiğini söyler. Polis şefide kendine göre soruşturmaya başlar, Bay Hazel delinin babasını suçlamaktadır, oda sülünlerin buraya nasıl geldiğini bilmediğini söyler. O zaman bu sülünleri ormana geri göndermek için hep birlikte çalışalım ve gönderelim der, fakat bunu yaparken Bay Hazelin isteğinin dışında olaylar gelişir, sülünler zıtyöne uçmaya başlarlar. Buna Danny, babası, doktor ve çavuş çok sevinir. Bay Hazel ise sülünler tarafından zarar gören arabasına biner ve gider.

Sülünlerin hepsinin uçması Danny, babası ve Bayan Clipstone'yi de üzümüştür. Kızarmış sülün yiyemeyeceklerini düşünürler. Bu sırada doktor onlara bir sürprizi olduğunu söyler, sülünlerin hepsi uçmamıştır, kuru üzümün çok yiyenlerin hala hareketsiz olduklarını gördüğünü ve onları sakladığını söyler. Altı tane sülün kalmıştır, onları paylaşırlar. Bu sırada babası istasyonu cumartesi ve Pazar açmayacaklarını biraz dinlenmeleri gerektiğini anlatır, ayrıca birlikte yakındaki ırmaktan balık tutmaya gidebileceklerini söyler, ancak daha önceden aklına koyduğu elektrikli fırını almaya kararlıdır. Danny elektrikli fırınları olduğunda yemeğe doktor ve

karısını da davet etmek istediğini söyler. Babası da onaylar fakat tek sıkıntı karavanda eşyalarının iki kişilik olmasıdır, babası onlar için de çözüm bulur, Danny dünyanın en şanslı çocuğu olduğunu çünkü hiçbir çocuğun böyle muhteşem bir babaya sahip olamayacağını söyler.

4.1.8.3.Dünya Şampiyonu Danny Adlı Eserde Mizah Unsurları

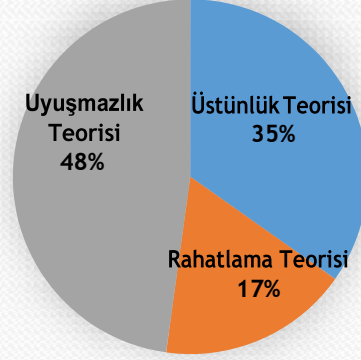
Kitapta bir araba motoru anlatırken uyuşmazlık ile canlanabileceği babası tarafından Danny'e aktarılır ve motorun çıkardığı seslerle beraber anlatımda mizahi unsur kullanılmıştır: “ ‘Bir benzin motoru tam bir sihirbazlıktır,’ dedi bir keresinde bana. Düşün ki bin tane farklı metal parçası alabilirsin...ve eğer belli bir biçimde hepsini bir araya getirebilirsen... ve sonra biraz yağ ve benzin ile besleyebilirsen...ve eğer küçük bir anahtarı çevirebilirsen...bütün bu metal parçaları birdenbire canlanıverir...mırıldanır, vızıldanır ve kükrer... motorlu aracın tekerleklerini inanılmaz bir hızla vızıldayarak döndürür.” (DŞD, s. 25) ayrı ayrı bir çok parçanın bir araya gelmesini kişileştirme yolu ile anlatarak nesnelerin canlandığı ilişkisi uyumsuzluk ile açıklanabilmektedir.

Kitaptaki çocuğun normal oyuncakları küçümsediği şu kısımda üstünlük teorisi yer almaktadır: “ Oyuncaklarım yerlere yayılmış yağlı dikişliler, yaylar ve pistonlardı ve bunların günümüzde çocuklara verilen aptal plastiklerden daha eğlenceli şeyler olduğuna yemin ederim” (DŞD, s. 26). Burada yer alan söylemle çocuğun kendisini diğer çocuklardan ayırması ve farklı görmesi karşımıza çıkmaktadır. Bu üstünlük teorisine bağlı mizah oluşturmaktadır.

Kitaptaki çocuğun araba kullanması aşama aşama heyecan verici ve gerilimli bir şekilde anlatılmış ve bu durumdan duyduğu güzel heyecanı dile getirirken rahatlama sağlanmıştır. Burada rahatlama gülme teorisini dilsel unsur olarak benzetme sanatı desteklemektedir. “ Şaşkınlığımı gizleyecek değilim ama korkuyla karışık, harika bir zafer kazanmış gibi heyecan duyuyordum. Hayatımızda yaptığımız gerçekten heyecanlı şeylerin çoğu, bizi öldüresiye korkutur. Öyle olmasaydı, heyecanlı da olmazlardı. Direksiyonu iki elimle tutarken, koltuğumda kazık gibi dimdik oturuyordum.” (DŞD, s. 72) Buradaki anlatımda gerilimin rahatlama teorisindeki karşılığı olan enerji birikimi durumuna denk geldiği görülmektedir. Ayrıca korkunun getirisi olan enerji birikimi çocuğun başarıya ulaşmasıyla rahatlama ortaya çıkarmaktadır.

“ Dünya Şampiyonu Danny” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna sekiz; uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna on bir ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise dört kez rastlanmıştır.

"Dünya Şampiyonu Danny" Adlı Çocuk Eserinde Yer Alan Mizahi Unsurların Oranı

Grafik 4.1.8.3.1. 'Dünya Şampiyonu Danny' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.9.Dev Şeftali

4.1.9.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın "Dev Şeftali" adlı eserinde James adlı karakterlerin dev bir şeftalinin içine girmesi ve başına gelenler anlatılır.

"Dev Şeftali" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 1991 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 168'dir. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, otuz üç baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Lale Akalın tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789755108049'dur.

4.1.9.2.Eserin Özeti

Dev Şeftali aslında ana karakteri James Henry Trotter adındaki bir çocuğun öyküsüdür. Dört yaşına kadar anne ve babasıyla İngiltere'de bir kasabada yaşayan James'in anne babası, hayvanat bahçesinden kaçan bir gergedan tarafından yutulur ve dört yaşında bu çocuk öksüz kalmıştır. Sonrasında ise birbirlerinden kötü kalpli iki teyzesi ile beraber yaşamak zorunda kalır. Bu teyzelerinin adı Sünger ve Diken'dir. Anne ve babası olmadığı için küçük çocuğa kimse korumaz ve iyi davranmaz. James'in teyzeleri gerçekten ona çok kötü davranır. Onu kölesi gibi görürler. Üç yıl boyunca bu kötü şartlarda yaşayan James, bir gün deniz kıyısına gitmek için izin ister. Ancak teyzeleri izin vermek yerine James'i dövmeye karar verirler.

Jamesin teyzelerinin evinin bahçesinde meyve vermeyen bir şeftali ağacı ve defne çalılıkları vardır. Dayak yememek için defne çalılıklarına doğru kaçan James komik görünümlü

fakat tuhaf bir adamla karşılaşır. Bu tuhaf adam James'e içi yeşil taşlara benzeyen nesnelere dolu bir torba verir. Daha sonra adam James'e bu büyülü şeylerin James'in dertlerinin üstesinden geleceğini söyler. Ancak James'in yapması gereken şey bunlara sahip çıkıp adamın söylediklerini yapmaktır. Fakat James, heyecanla eve koşarken meyve vermeyen şeftali ağacının dibine bu sihirli şeyleri düşürür ve James'e bir tane bile kalmaz. Bu büyülü şeyler çok kısa bir zamanda gücünü gösterir ve hiç meyve vermeyen şeftali ağacından bir şeftali çıkar. Şeftali o kadar büyür ki dev bir şeftaliye dönüşür. Bu durumu fırsata çeviren teyzeler, şeftaliyi görmek isteyenlere bilet satarak şeftaliyi gösterir. Bu sırada James şeftaliyi görmeye gelenlerin çöplerini temizler.

Zamanla şeftalinin tam altında bir delik keşfeden James, delikten girerek şeftalinin çekirdeğine kadar ilerler. Şeftalinin içinde ise onu daha akıllı almaz şeyler bekler. James, şeftalinin çekirdeğinin içinde insan boyutunda, konuşabilen böceklerle karşılaşır. Bu böcekler: çekirge, örümcek, kırkayak, solucan, gelin böceği, ateş böceği ve ipek böceğidir. James bu böcekler karşısında şaşkına döner. Ancak bu böcekler en sevimli ve en komik yaratıklardır ve James'e teyzelerinden çok daha iyi davranır. Zaten, Sünger ve Diken teyzelerin James'e nasıl davrandığını bilen bu böceklerin asıl amacı James'i yanlarına alıp bu bahçeyi terk etmektir. James bir şekilde böceklerle birlikte şeftaliyi ağaçtan koparmayı başarır. Ağaçtan kopan şeftali dağdan okyanusa kadar yuvarlanır. Hatta şeftali yuvarlanırken ezdiği ilk şey, Diken ve Sünger Teyze'dir.

Zeki bir çocuk olan James sayesinde böcekler ve James birçok tehlikenin üstesinden gelir. Yine bir gün zekasıyla okyanustan kurtulmaya çalışan James'in aklına ipek böceği ve örümcektekilerden ürettikleri aklına gelir. Solucanı da yem olarak kullanan James bir şekilde martıların dikkatini çeker ve bir ucunu şeftalinin sapına bağladığı ipi martıların başına geçirerek bu şekilde havalanır. Bütün bu süre boyunca James bu şekilde köpek balıkların saldırısından; bulut adamlara kadar her şeyden kurtulur. Havaya uçan James sonunda kararı görür ve şeftalinin içindeki böceklerle New York'a varır. Sonuç olarak, dev şeftalinin de yardımıyla kötü günlerinden kurtulan James, sonunda yaşadığı yeri de değiştirmiş olur. Bundan sonra ise; James'in, bir sürü arkadaşı olur ve James, sonsuza dek mutlu yaşar.

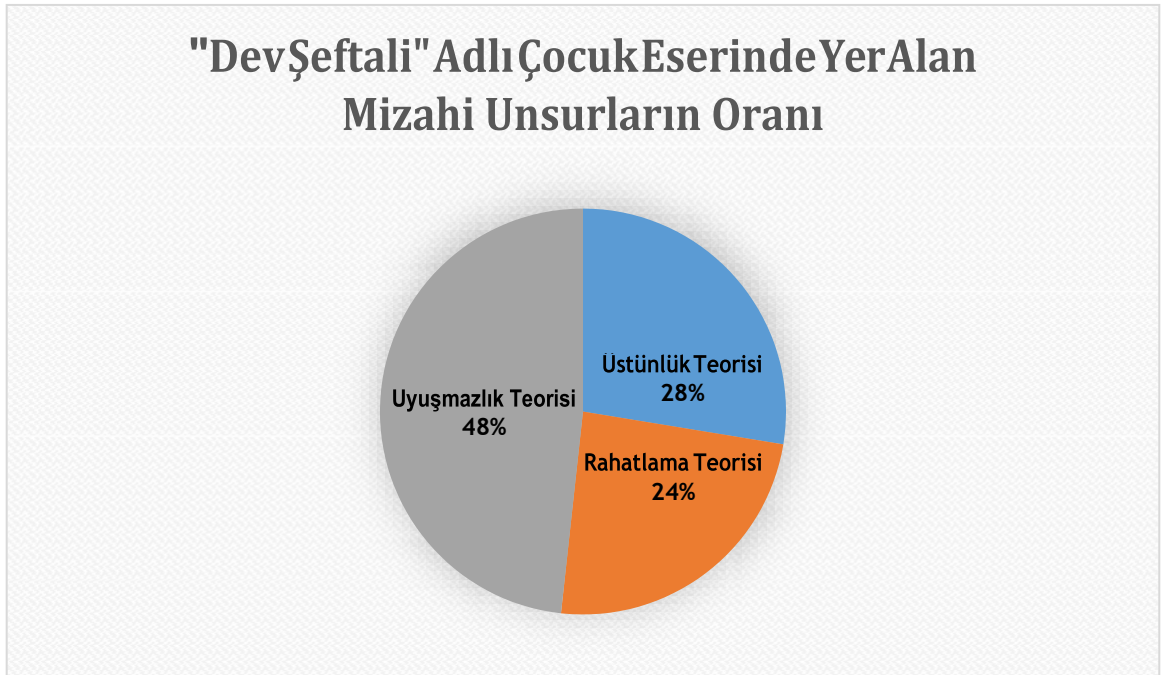
4.1.9.3. Dev Şeftali Adlı Eserde Mizah Unsurları

Kitapta şeftali ağacı sihirlenmiş ve normalde asla meyve vermeyen bu ağacın tepesinde bir şeftali belirmiştir. Uyuşmazlık teorisine örnek olacak asıl beklenmeyen durumlar ise bundan sonra gerçekleşir: " Şeftali yarım dakika içinde karpuz kadar olmuştu! Bir sonraki yarım dakika içinde yine iki misli olmuştu! 'Şunun nasıl büyüdüğüne bak' diye bağırdı Diken teyze, şişman kollarını sallayıp daireler çizerek ve dans ederek. Artık, Şeftali ağacının tepesine asılmış tereyağı renginde koskocaman bir bal kabağına benziyordu" (DŞ, s. 31). Burada çocuğun dev şeftaliyle karşılaşması uyuşmazlık teorisine bağlı şaşkınlığa yol açmaktadır. Bu durum mizahi bir dille benzetme ve yine abartı söz sanatıyla yansıtılmıştır.

Kitaptaki ana karakter olan James'in teyzelerinin adı Sünger ve Diken tezedir. Onlara verilen bu isimler üstünlük teorisi kapsamında değerlendirilirken, kitapta yer alan fiziki tasvirleri de ayrıca kötü kalpli teyzeleri abartılı ve çirkin anlattığı için üstünlük teorisine örnektir: “ Sünger Teyze şişman mı şişman ve çok kısa boyluydu. Küçük patlak gözleri, çökük bir ağzı ve sanki haşlanmış gibi görünen ablak bir suratı vardı. Kocaman, beyaz, ıslak ve fazla pişmiş bir lahana gibiydi tıpkı. Öte yandan, diken teyze ise, sıırım gibi, uzun boylu ve kemikliydi. Burnunun ucuna bir kıskaçla tutturulmuş, madeni çerçeveli gözlük takardı. Gıcırtılı bir sesi, uzun, ıslak, ince dudakları vardı. Kızdığı ya da heyecanlandığı zaman, konuşurken, ağzından küçük tükürük damlacıkları fışkırdı.” (DŞ, s. 17) Burada abartılı söz sanatıyla birlikte okurda gülmeye sebep olacak mizah yaratılmıştır.

Şeftalinin içine giren James dev böceklerle karşılaşır: “ Zavallı James en uçtaki köşeye sırtını yapıştırmış korkuyla titriyor, yanıt veremeyecek kadar dehşete düşmüş görünüyordu.” (DŞ, s.46) James'in bu gerilimi okurda da gerilime sebebiyet verirken öykü şu şekilde ilerler: “ ‘Ne oldusana?’ Diyesorduyaşlı-yeşil-çekirge ‘Çok hastagörünüyorsun!’ ‘Sanki her an bayılabilmiş gibi birhalivar,’ dedi kırkayak. ‘Aman Allahım, zavallı çocuk!’ diye bağırdı Gelinböceği ‘Galiba onu yemeyi düşündüğümüzü sanıyor.’ Heryönden gürültülü kahkahalar geldi. ‘Şu işe bak, şu işe bak!’ diyorlardı. ‘Ne korkunç bir düşünce!’ ‘Sakın bizden korkma,’ dedi Gelinböceği, şefkatle, ‘Seni kırmayı aklımızdan bile geçirmeyiz. Artık bizden birisin.’” (DŞ, s.47) yukarıda bahsedilen gerilimin ardından rahatlatma teorisi ile beraber gülme gerçekleşmektedir.

“ Dev Şeftali” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna sekiz; uyumsuzluk teorisine ait mizah unsuruna on ve rahatlatma teorisine ait mizah unsuruna ise yedi kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.9.3.1. 'Dev Şeftali' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.10.Yaman Tilki

4.1.10.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın "Yaman Tilki" adlı eserinde Tilki Bey ve ailesinin hayatta kalmak için üç kötü karakterli çiftçiyle mücadelesi anlatılır.

"Yaman Tilki" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 104'tür. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2018 çıkan son baskıya kadar eser, on yedi baskı yapmıştır. 2018 yılındaki son baskısı son baskısı Gönül Çapan tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750707797'dir.

Eser; Üç Çiftçi, Tilki Bey, Silahlar Konuşuyor, Korkunç Kürekler, Korkunç Traktör, Yarış, 'Onun Peşini Asla Bırakmayacağız', Tilkiler Açlık Çekmeye Başlıyor, Tilki Bey Bir Plan Yapıyor, Boggis'in Bir Numaralı Tavuk Kümesi, Tilkiye Hanım'ı Bir Sürpriz Bekliyor, Porsuk, Bunce'ın Kileri, Porsuk Kaygılanıyor, Bean'ın Gizli Yer Altı Mahseni, Kadın, Büyük Şölen, Bekleyedursunlar adlı bölümlerden oluşur.

4.1.10.2.Eserin Özeti

Aşağı vadideki üç çiftliğin sahibi olan üç çiftçinin işleri iyi gitmektedir. Ancak bu çiftçiler zengin oldukları kadar kötü kalplidirler. Cimri ve kötü kalpli çiftçilerin adı, Çiftçi Boggis, Çiftçi Bunce ve Çiftçi Bean'dir. Vadinin yukarısındaki tepede ise bir koru, bu koruda kocaman bir ağaç vardır. Ağacın altındaki delikte ise Tilki Bey, Tilkiye hanım ve dört küçük yavru tilki yaşamaktadır. Her gün hava kararınca Tilki Bey karısına canının ne istediğini sorar. Tilkiye hanım ne istediğini söyleyince Tilki Bey de vadiye iner ve alacağını alıp gelir. Boggis, Bunce ve Bean bu duruma çok kızmaktadır. Zaten cimri olan bu adamlar kendi mallarının çalınmasına hiç tahammül edemezler. Bu yüzden her gece ellerine tüfek alarak çiftliklerinin karanlık bir köşesinde gizlenip hırsız yakalamaya çalışırlar. Ama çok akıllı olan Tilki Bey çiftliğe yaklaşırken rüzgârın kendisine doğru esmesine çok dikkat eder ve böylece daha çiftliğe yaklaşmadan adamların kokusu rüzgârla beraber burnuna kadar gelir. Adamların gizlendiği yeri anlayarak hemen yön değiştirir. Tilki Bey'i bir türlü yakalayamayan çiftçiler bir plan yaparak Tilkinin evi olan deliğin yanı başında gizlenip delikten çıkıncaya kadar onu beklemeye karar verirler. Ertesi gece Tilki Bey karısına ne istediğini sorar. Karısı da bu gece ördek pişirmek istediğini söyler. Ördek almak için Tilki Bey dikkatlice dışarı çıkar. Bir ara küçük bir ses duyar ve hemen saklanır ama bu sesin küçük bir hayvandan ya da tarla faresinden geldiğini düşünür. Tam devam edecekken ileride bir ağacın arkasında parlayan bir şey görür. Dikkatlice baktıktan sonra bu parlayan şeyin hareket ettiğini anlar. Parlayan şey iyice ayağa kalkınca bunun tüfek namlusu olduğu anlar, hemen deliğin içine sıçrar ve çiftçilerin ateşinden son anda kurtulur. Hemen deliğe doğru gelen çiftçiler el fenerini deliğe doğru tutarlar. Toprağın üstünde yarısı deliğin içinde yarısı dışında kanlara bulanmış zavallı tilkinin kuyruğu durmaktadır. Kuyruğu eline alan Bean, kuyruğu yakalayıp tilkiyi kaçırdıklarını söyleyerek kuyruğu

fırlatıp atar. Boggis daha önce ateş etmeleri gerektiğini söyler. Bunce da bundan sonra delikten çıkmak için tilkinin acele etmeyeceğini söyler. Bean ise cebinden bir matara çıkarıp bir yudum şıra içer ve tilkinin yuvasını kazarak onu oradan çıkarmaları gerektiğini söyler. Boggis de bu teklife katılır ve bir iki saate yuvasını bulacaklarını söyler. Bunce da sadece o tilkinin değil bütün tilki ailesinin orada olabileceğini söyleyince Bean de bu durumda hepsini yakalamış olacaklarını söyler. Çiftçiler deliği kazarken Tilkiye Hanım da Tilki beyin kuyruğunun koptuğu yeri sarmaktadır. Yemek yiyemeyen yavru tilkiler kısa bir süre sonra uykuya dalarlar. Arkasından Tilkiye Hanım da uyur. Kopan kuyruğunun acısından uyuyamayan Tilki Bey birden kürek seslerini duyar ve hemen ailesini uyandırır. Tilkiye Hanım hemen uyanır ve korkudan titremeye başlar. Çocuklarını öldüreceklerini söyleyip ağlamaya başlar. Bu sırada gittikçe yaklaşan çiftçiler kazmaya devam ediyordur. Kısa süre sonra tavandan küreğin keskin ucu görünür. Bu parıltıyı görünce Tilki Bey elektrik çarpmışa döner. Hemen ayağa fırlayıp kaybedecek vakitleri olmadığını bağırır. Bir yandan toprağı kazmaya başlar bir yandan da dünyada kimsenin tilkiler kadar toprağı hızlı kazamayacağını söyler. Hemen hepsi birden dibe doğru kazmaya başlarlar. Kazılan tünel gittikçe derine iner. Derken kürek sesleri gittikçe azalır ve duyulmaz olur. Bir saat sonra Tilki Bey kazmayı bırakır. Tünelden yukarı baktıklarında hiçbir sesin duyulmadığını anlarlar. Başardıklarını düşünüp derin bir nefes alırlar. Tilkiye Hanım da çocuklarına dönerek babalarının çok yaman bir tilki olduğunu ve onun sayesinde hayatta olduklarını söyler. Tilki bey de karısına bakarak gülümser.

Ertesi gün güneş doğarken Boggis, Bunce ve Bean hala kazıyordu. O kadar büyük bir çukur açmışlardı ki oraya bir ev bile sığabilir. Ama yine de tilkinin tüneline gelememişlerdir. Aralarında kısa bir tartışmadan sonra Bean toprak kepçeleriyle beş dakikada o tilkiyi ele geçirebileceklerini söyler. Tilki beyin aklına bir fikir gelmiştir ancak yine kazmaları gerekecektir. Açlıktan bitap düşen tilkiler yine de kazabileceklerini söylerler. Tilki Bey eliyle önce yan tarafı sonra da dibi göstererek buraları tekrar kazmaya başlarlar. Ama artık çok yavaş kazmaktadırlar. Uzun bir süre kazdıktan sonra yukarı doğru kazmaya başlarlar. En sonunda başlarının üstünde sert bir şeyle karşılaşır. Tilki Bey birinin evinin altına geldiklerini söyler ve büyük bir özenle döşeme tahtalarından birini kaldırır. Bir şey olmadığını görünce ikinci bir tahta daha kaldırıp aralıktan içeri bakar. Sevincinden bir çığlık atar ve hemen içeriye girer. Burası Boggis'in bir numaralı tavuk kümesidir. Dört küçük tilki de tünelden tırmanıp içeriye girer. Tavuklarla dolu kocaman bir kümenin içine girmişlerdir. Tilkiler çok sevinirler. Hemen su içip en besili üç tavuğu yakalayıp bir saniyede öldürürler. Tekrar tünele dönerler. Tilki bey tavukları en büyük oğluna verip annesine götürmesini söyler. Küçük tilki elindeki şişman tavuklarla olabildiğince hızlı koşar ve tavukları annesine getirir. Açlıktan iyice zayıf düşen Tilkiye Hanım gözlerini açtığı anda tavuklara inanamaz. Küçük tilki babasının bir şölen hazırlamasını istediğini söyler. Tilkiye hanım hemen yerinden fırlar tavukların tüylerini yolmaya başlar. Bu sırada Tilki Bey tünelin öbür ucunda yavrularıyla başka bir tünel açmaktadır. Tilkiler kazmaya devam ederken birden tam tepelerinden kalın bir ses onlara seslenir.

Tilkiler korkudan sıçrarlar. Tilki bey bu tüylü kara yüzün Porsuk olduğunu anlar. Porsuk da Tilki beyi gördüğüne sevinmiştir. Tavandaki deliği biraz daha kazıp aşağıya tilkilerin yanına atlar. Arkasından da oğlu olan küçük bir porsuk daha atlar. Porsuk yukarıda olup bitenleri söyler. Yeraltında yaşayan bütün hayvanların öleceğini, sonlarının geldiğini söyler. Bunun üzerine Tilki bey diğer hayvanlardan yardım ister ve yanına kazması için porsuğu da alır. Biraz sonra kendilerini yine tahta bir döşemenin altında bulurlar. Bunce'un erişilmez kilerine gelmişlerdir. İçine girdikleri kocaman odanın dört tarafında yerden tavana kadar ördek ve kazlarla dolu raflar vardır. Hepsi çoksevinir. Buraya geldikleri belli olmasındıye en iyi parçalardan birkaç tane seçerler. Yavrutilkiler biraz da havuç almalarını söyler. Kendilerinin havuç yemediğini söyleyen Tilki Bey'e de havuçların tavşanlar için olduğunu söylerler. Tilki bey aldıkları yiyecekleri sepetlere doldurup üç küçük tilkiden ikisine bu sepetleri annelerine götürmelerini söyler. Akşama porsuklar, köstebekler, tavşanlar, gelincikler misafirimiz olacak der. Çok güzel bir şölen hazırlamasını küçük bir işi halledip hemen geleceklerini söyler. Şimdi sıra Bean'in çiftliğindedir. Bir yandan konuşup bir yandan kazarlar. Beş dakika sonra Porsuk'un ön pençeleri dümdüz sert bir şeye çarpar. Taştan değil tuğladan yapılmış bir duvar olduğunu görürler. Burası Bean'in gizli yeraltı mahzeninin duvarıdır. Tuğlaların arasındaki harç epeyce eskimiş dokununca kum gibi dağılmaktadır. Birkaç tuğla çektikten sonra içeriye girerler. Gözleri karanlığa alışınca duvardaki raflarda içi elma sırası dolu yüzlerce damacana görürler. Çok sevinirler ve hemen birer birer sıralardan içerler. Tam o sırada yukarıdaki evden bir kadın sesi duyulur. Hayvanlar oldukları yerde donup kalırlar. Biri merdivenlerden aşağı inmeye başlamıştır. Hemen damacanelerin arkasına saklanırlar. Şişman bir kadın mahzene inmektedir. Daha sonra Tilki Bey, Porsuk ve en küçük tilkinin bulunduğu yere yürümeye başlar. Bir damacana alır. Daha sonra bunun yeterli olacağını düşünüp tilkinin arkasında olduğu damacanaı almaz.

Son anda yakalanmaktan kurtulan hayvanlar hemen birer damacana alıp duvardaki delikten atlayarak gözden kaybolurlar. Son tuğlayı da yerine koyup tilkilerin evine doğru yola koyulurlar. Son dönemeci geçip dünyanın en göz kamaştırıcı sofrasıyla karşılaşılır. Toprak kazılmış kocaman bir yemek salonu yapılmıştır. Salonun ortasındaki büyük masada yirmi dokuz hayvan sıralanmıştır. Masa, tavuklar, ördekler, kazlar, domuz ve jambonlarla doludur. Herkes birbirine sarılıp öpüşürler. Günlerdir kimsenin ağzına bir lokma girmemiştir. Hemen lezzetli yiyecekleri mideye indirmeye başlarlar. Sonunda Porsuk ayağa kalkıp Tilki Bey'in şerefine kadeh kaldırır. Bütün hayvanlar kadehini Yaman Tilki'ye kaldırır. Tilki Bey bir konuşma yapar ve daha sonra yarından sonraki günleri düşünmeleri gerektiğini söyler. Toprağın üstünde düşmanların kendilerini beklediğini, kendilerine yiyecek bulmak için tehlikesiz bir yol yaptıklarını ve hayatları boyunca burada kendileriyle yaşamalarını söyler. Bütün hayvanlar sevinçle bunu kabul eder. Tilki Bey yeraltında kendilerine küçük bir köy kuracaklarını, herkesin evinin olacağını söyler. Uzun süren bu konuşma dakikalarca alkışlanır.

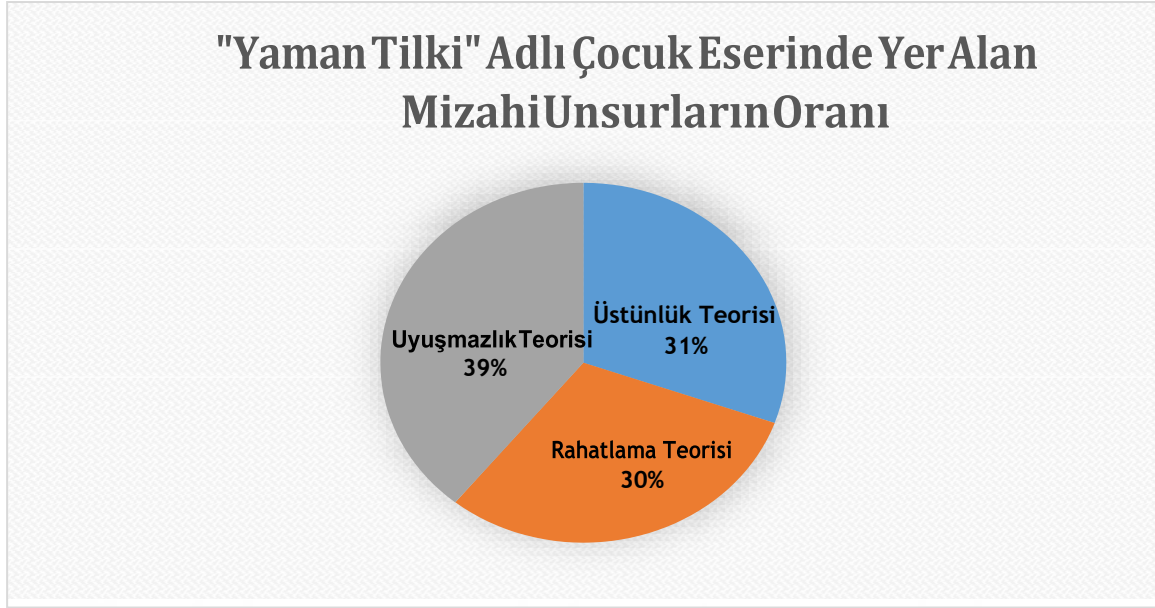
4.1.10.3.Yaman Tilki Adlı Eserde Mizah Unsurları

Kitaptaki üç kötü çiftçinin sonu normale aykırı bir şekilde sonlanmıştır. Bu son beklenmeyen bir durumdan kaynaklanan gülme yarattığı için ise uyumsuzluk teorisi kapsamında değerlendirilmiştir: “ Boggis, Bunce ve Bean çadırlarının önünde tüfekleri kucaklarında oturmaktadır. Yağmur yağmaya başlayınca Boggis, artık neredeyse çıkacaklarını söyler. Bunce, canavarın ölmek üzere olduğunu söyler. Bean de bunu destekleyerek her an fırlayıp kaçmak isteyebileceğini, parmaklarının tetikte olmasını söyler. Deliğin karşısına oturup tilkinin çıkmasını beklemeye koyulurlar. Hala bekledikleri söylenmektedir” (YT, s.99). Burada aç gözlü ve bencil karaktere sahip üç çiftçinin hedeflerine ulaşabilmek adına her şeyi yaptıkları ve en sonunda sonsuz bir bekleyişe geçtikleri görülmektedir. Sürekli tuzağa düşürmeye çalıştıkları tilki aslında onları tuzağa düşürmüş ve ortaya çiftçilerin sonsuza dek beklemesi söylemi çıkmıştır. Bu durum normalin aksi bir şekilde dile getirilmiş ve abartı söz sanatı kullanılarak uyumsuzluk teorisi oluşturulmuştur.

Kitapta paylaşmaktan hoşlanmayan kötü kalpli üç çiftçi ile bu üç çiftçiyle mücadele halinde olan zavallı bir Tilki Bey'in hikayesi anlatılmaktadır. Bu fesat diye tasvirlenen üç çiftçi şu şekilde betimlenerek üstünlük teorisine örnek oluşturmaktadır: “ Çok şişman olan Boggis çiftliğinde tavuk yetiştirmektedir. Her öğünde üç adet haşlanmış tavuk yer. Bunce ise kaz ve ördek çiftliğinde binlerce kaz ve ördek yetiştirmektedir. Çok kısa boyludur ve şiş karınlı bir cüceye benzemektedir. Bean ise hindi ve elma yetiştirmektedir. Binlerce hindiyi elma ağaçlarıyla dolu bir bahçede beslemektedir. Sürekli kendi yetiştirdiği elmalardan yaptığı elma şirasını içen Bean, kurşun kalem kadar zayıf ve üç çiftçinin en akıllısıdır” (YT, s. 7). Fiziki özelliklerin karakter özellikleriyle özdeşleştirildiği bu kısımda, fiziki yönden olumsuz kişilerin davranışlarında olumsuz olacağı gösterilmiş ve küçümsemeye bağlı olarak da okurda üstünlük kuramına bağlı gülmenin ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Tilki Beyin peşine düşen çiftçiler yer altında yaşayan hayvanları tehdit etmektedir ve bu duruma karşılık Tilki bey diğer hayvanlardan yardım ister. Bu olay gerilimli bir şekilde anlatılıp sonunda hayvanların kazanmasıyla sonlanınca mizah ögesi haline gelmiştir: “Kendisi yüzünden bütün hayvanların tehlikeye düştüğünü gören Tilki Bey hepsini yemeğe davet eder. Önce inanmayan Porsuk daha sonra çok sevinir. Porsuk'u da yanlarına alarak kazmaya devam ederler” (YT, s.39). Korku içinde olan Tilki Bey, çiftçilerle baş edebilmek için diğer hayvanlardan yardım istemesi ve onların da yardım etmesi rahatlamaya bağlı mizah ögesi oluşturmaktadır.

“ Yaman Tilki” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna yedi; uyumsuzluk teorisine ait mizah unsuruna altı ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise yedi kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.10.3.1. 'Yaman Tilki' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.11. Büyülü Parmak

4.1.11.1. Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın "Büyülü Parmak" adlı eserinde Baş karakter kızın avlanan komşularına olan tepkisi ve gelişen olaylar anlatılır.

"Büyülü Parmak" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 64'tür. Yine Can Çocuk Yayınları'ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, yirmi üç baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Gönül Çapan tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750707872'dir.

4.1.11.2. Eserin Özeti

Anlatıcı küçük kızın büyülü bir parmağı vardır. Aslında küçük kız büyüğü nasıl yaptığını tam olarak bilemez. Onu kızdırdıkları zaman, sanki tepeden tırnağa ateş kesilir. Her şeyi kırmızı görmeye başlar sonra sağ elinin işaret parmağının ucu dayanılmaz şekilde karıncalanmaya başlar. Derken birden beyaz bir ışık çıkar parmağından, bu bir çeşit elektriğe benzeyen bir şeydir. Bu elektriğe benzeyen şey fırlayıp küçük kıza kızdıran kişiye dokunur. İşte bundan sonra o kişi büyülü parmakla büyülenmiş olur ve artık başına ne gelecekse gelir. Küçük kızın yan çiftliğinde ise Gregg ailesi yaşamaktadır. Gregg ailesi'nin iki oğlan çocuğu vardır: Philip ve William. Philip ve William, küçük kızın arkadaşlarıdır. Gregg ailesinin omuzlarında çiftelerle ava çıkması küçük kızın hiç hoşuna gitmez. Her seferinde küçük kız arkadaşlarını uyarsa da onlar küçük kıza hep terslemektir. Bir keresinde de küçük kız av dönüşü Philip ve William'ın omuzunda bir geyik yavrusu görür ve çok sinirlenir, bağırır, bağırır. Çocuklarını ava götüren Bay Greg de küçük kıza kendilerine karışmaması gerektiğini söyler. Bunun üzerine sinirlenen küçük kız bu aileyi büyüler.

Küçük kızın Gregg ailesini büyülediği günün sabahında yine Bay Gregg ve çocuklar ava çıkmıştır ve daha bir saat geçmeden önce on, sonra da altı tane ördek vurmuşlardır. Ardından tepelerinde dört ördek görmüşler o dört ördeği ne kadar vurmaya çalışsalar da başaramamışlardır. Bu dört ördek de Gregg ailesinin peşini hiç bırakmamıştır. Sonra, Büyülü parmağın büyülediği Gregg ailesinin kolları kanada dönüşmüştür. Adeta birer ördek olmuşlardır. Havalanıp uçmuşlar ve tepeden evlerine baktıklarında peşlerini bırakmayan o dört ördeğin, evlerine yerleştiğini görmüşlerdir. Aile o gece kendi evlerine giremezler ve dışarıda yuva yapmak zorunda kalırlar. Gregg ailesi kuşlar gibi kendilerine topladıkları dal parçalarıyla yuva yaparlar. Böylelikle Gregg ailesi kuşlar gibi kendi yaptıkları yuvalarında zor da olsa o geceyi geçirir.

Sonraki gün, Gregg ailesinin evlerine yerleşen dört ördek çifteleri alır ve Gregg ailesine doğrultur. Bayan Gregg korku içerisinde çocuklarına doğrultmayın diye haykırdığında, anne ördek, siz de benim altı yavrumu öldürdünüz demiştir. Bunun üzerine Bay Gregg, bir daha asla yapmayacağım diye bağırmaya başlamıştır. Ördekler de Bay Gregg'den bir daha avlanmaması üzerine söz isterler. Ördekler Gregg ailesinin bir daha ne ördek ne geyik ne de başka bir hayvanı öldürmeyeceğine dair söz almışlardır.

Gregg ailesinin ördek oldukları gün yaptıkları yuvayı çok beğenen ördekler, Gregg ailesini tebrik etmişlerdir. Ardından Gregg ailesi eski hallerine dönmüştür. Küçük kız her şeyden habersiz Gregg ailesine gittiğinde, Bay Gregg bütün çifteleri balta ile kırmakta, çocuklarda kuşlara yem vermektedir. Küçük kız, Gregg ailesinin başlarına gelenleri dinlediğinde ise çok şaşırılmış ve mutlu olmuştur.

Küçük Kız ve Gregg ailesi konuşurken, başka komşuları olan Jim Cooper'ın oğullarıyla birlikte ateş ettiğini duyarlar. Küçük kız birden öfkeden her şeyi kırmızı görmeye başlar!

4.1.11.3. Büyülü Parmak Adlı Eserde Mizah Unsurları

Eserde ava giden insanların küçük kızın büyülu parmağı tarafından büyülendiği kısımda büyülenen Gregg ailesi ördeğe dönüşürler. Şaşkınlık duygusu ile anlatılan bu kısımda insanların ördek olması uyumsuzluk ilkesine örnek olup, kötü insanların bu uyumsuzluk durumu gülme unsuru olarak değerlendirilmektedir: "Sabah olunca önce Bay Gregg uyanmış. Gözlerini açmış. Tam elini uzatıp saatin kaç olduğunu öğrenmek için kol saatine bakacakmış ki, 'Ne tuhaf,' demiş kendi kendine. 'Elime ne oldu acaba?' Yattığı yerde, ne olduğunu anlamaya çalışıyormuş. Acaba o elimi mi incittim?' Diye düşünmüş. Öbür elini kaldırmayı denemiş. O eli de ortaya çıkmamış. Yatağında doğrulmuş. İşte o zaman, ilk defa neye döndüğünü görmüş. Bir çığılık atarak karyoladan yere atlamış. Bunun üzerine Bayan Gregg uyanmış. Kocasını, orada döşemenin üstünde ayakta dururken görünce o da bir çığılık atmış. Çünkü Bay Gregg minicik bir adam olmuşmuş! Boyu iskemlenin oturulacak yerine kadar ancak yetişiyormuş. Kollarının yerinde ise bir çift ördek kanadı varmış." (BP, s.22) Bu mizah unsuru oluşturulurken de kişileştirme sözsanatı kullanılmıştır.

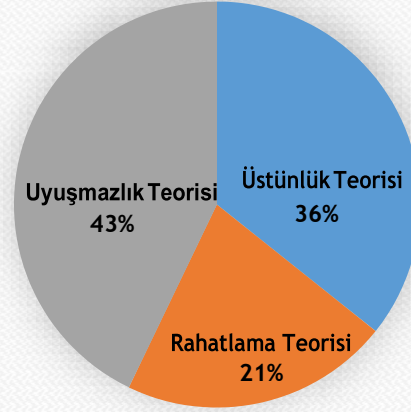
Kitaptaki ana karakter küçük kızın özel bir gücü vardır ve çok sinirlendiğinde istemsizce bu özelliğini kullanır. Küçük kızın özel gücünü kötü davranışlı insanlara sinirlenip kullandığını örneklerken yazar kötü kalpli karakterleri küçük duruma düşürmüş ve üstünlük teorisini kullanmıştır. Örneğin, küçük kız bir keresinde öğretmeni Bayan Winter'ı büyülemiştir. Çünkü; “ Bayan Winter, küçük kıza “kedi” sözcüğünü hecelemesini istemiştir, küçük kız da “çok kolay” demiş ve “ked-i” diye hecelemiştir. Bunun üzerine Bayan Winter, “ Sen çok aptal bir kızmıydın,” diyerek ona ceza vermiştir. Küçük kız da “Ben aptal değilim. Ben akıllı, iyi kalpli bir kıyım.” demiş ve çok sinirlenmiştir. Her şeyi kırmızı görmeye başlamış ve büyüğü parmağını Bayan Winter'a uzatmıştır. Bayan Winter'ın yüzünde önce bıyıklar çıkmaya başlamıştır. Bayan Winter'ın arkasında da kocaman bir kuyruğu vardır artık. Yani Bayan Winter, bir kedi olmuş adeta ve bir daha eskihaline dönmemiştir” (BP, s.12-13). Örnekte görüldüğü gibi sihirle öğretmeninden intikam alan küçük kız, okurda üstünlüğe bağlı mizah unsuru oluşturmuştur.

Küçük kız *büyülü parmak* özelliğini komşuları olan Gregg ailesinin ava gittiğini görünce de sinirlenip kullanmıştır. Ancak öncesinde bu aileyi uyarılmış ve karşılığında aldığı cevap şu şekilde olmuştur: “ Küçük yaramazlar söylediklerime gülüp dillerini çıkartmaya başladılar; babaları da ‘Sen evine gidip kendi işine baksan daha iyi edersin,’ ” (BP, s.10) demiştir ve küçük kızın tepesi atmıştır. İşte o zaman gözleri her şeyi kırmızı görmeye başlayan kız, aylardır kimseyi büyülememek için kendini hep durdurmaya çalışsa da küçük kız bu sefer başarılı olamaz ve bütün Gregg ailesini büyülemiştir. Burada baş karakter olan küçük kıyım küçümseyen sözler söyleyen kötü karaktere sahip kişilere karşı kendisini tutamayan kıyım, etkiye-tepki göstermiştir ve üstünlük teorisine bağlı mizah oluşmuştur.

Avlanan aileye ders vermek amacıyla empati kurulmuş ve avlanan Gregg ailesi birer ördeğe, ördekler ise insana dönüşmüştür. Bu olayın ardından gerilim yaşanan Gregg ailesi ördeklere bir daha asla avlanmayacaklarına dair söz vererek ellerinde çifte tutan ördeklerden kurtulurlar ve rahatlama sağlanır, sonrasında: “ Birdenbire kendilerini pırıl pırıl güneşli bir havada, bahçelerinde, evlerine yakın bir yerde eskisi gibi bulmuşlar. ‘Kanatlarımız gitmiş!’ diye bağırılmış Bay Gregg. ‘Kollarımız da geri gelmiş!’ Phillip’le William sevinçlerinden dans etmeye başlamışlar.” (BP, s.51) Bu örnekte gerilimin arkasından rahatlama gerçekleştiği görülmektedir. Bu sebepten dolayı mizah unsuru olarak değerlendirilmiştir.

“ Büyülü Parmak” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna beş; uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna altı ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise üç kez rastlanmıştır.

"Büyülü Parmak" Adlı Çocuk Eserinde Yer Alan Mizahi Unsurların Oranı

Grafik 4.1.11.3.1. 'Büyülü Parmak' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.12. İrikıyım Timsah

4.1.12.1. Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın " İrikıyım Timsah" adlı eserinde İrikıyım adındaki timsah karakterin çocukları yemek için yaptığı planlar ve başına gelenler anlatılır.

"İrikıyım Timsah" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2014 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 56'dır. Yine Can Çocuk Yayınlar'ndan 2017 çıkan son baskıya kadar eser, dört baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Celal Üster tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789750719257' dir.

4.1.12.2. Eserin Özeti

Bir gün iki timsah Afrika'nın büyük karanlık ve bulanık nehrinde yatarlar. Bunlardan biri İrikıyım Timsah diğeri ise; ona göre daha küçük olan Ufaktefek Timsah'dır. Bu iki timsah aralarında konuşmaya başlar. İrikıyım Timsah Ufaktefek Timsah'a canının ne istediğini sorar Ufaktefek Timsah'da ne istediğini bilemeyeceğini söyler. İrikıyım Timsah Dişlerini göstererek lokum gibi bir çocuğu yemek istediğini söyler. Ufaktefek Timsah buna karşı çıkar. "Ben yalnız balık yerim" der. İrikıyım Timsah, Ufaktefek Timsah'a oyun oynayan çocukları nasıl yiyeceğini anlatır. Ufaktefek Timsah, onu bu düşüncesinden vazgeçirmeye çalışır fakat ikna edemez. İrikıyım timsah sudan çıkıp, ormanı geçip kasabaya inmeye karar verir. Ufaktefek Timsah İrikıyım'ın daha önce de kasabaya gitmeyi denediğini ama başarılı olamadığını söyler. İrikıyım "bu sefer beni kimse göremeyecek çünkü yeni planlarım var" der. Ufaktefek çok çirkin ve irikıyım olduğunu uzaktan

da olsa onu göreceklarını söyler. İrikıyım gizli planları ve zekice hileleri olduğunu söyler. Ufaktefek ise hayatta İrikıyım'ın zekice iş yapmadığını hatta nehrin en ahmak timsahı olduğunu söyler. Öğle vakti nehirden ayrılan İrikıyım sürünerek karaya çıkar. Nehrin kıyısında çamurların içerisinde kocaman bir yaratık olan suaygırını görür. Bu suaygırına “şişko patates” diyorlardı.

İrikıyım, suaygırına gizli ve zekice planları olduğunu lokum gibi bir şey yiyeceğini söyler. Bu lokum gibi şeyi, İki bacağına üstünde yürüyen bir şey olarak tarif eder. Suaygırı bunun bir çocuk olduğunu anlarken bu düşüncesinin yanlış olduğunu İrikıyım'a söyler ve ona “Umarım seni yakalarlar ve timsah çorbası yaparlar” der. İrikıyım suaygırını dinlemez ve gülererek yoluna devam eder.

İrikıyım'ın karşısına bu sefer de Kocaburun dedikleri fil çıkar. Kocaburun, bacağına ısırarak İrikıyım'a sinirlenir. Ona “burada ne arıyorsun? Sen git çamurlu nehrine bat” diye kızar. İrikıyım, Kocaburun'a da gizli planları ve zekice hileleri olduğunu söyler. Fil de İrikıyım'a hayatta iyi bir şey yaptığının görülmediğini söyler. İrikıyım yine lokum gibi bir çocuk aradığını öğle yemeğinde yiyeceğini söyler. Kocaburun İrikıyım'a “kana susamış canavar” diye bağırır. Fil de İrikıyım'ın yakalanmasını ve fırında güveç yapmalarını diler.

Yapmak istediği kötülükten İrikıyım!ı Kocaburun da vazgeçiremez. Ormanda ilerlerken bu sefer de Eksisurat dedikleri maymunla karşılaşır. Bir ağaç dalında fındıkları yemekte olan Eksisurat İrikıyım timsah a “kardeş nereye gidiyorsun” diye sorar. İrikıyım daha önce Ufaktefek, Şişkopatates ve Kocaburun'a söylediği gibi gizli planlarının ve zekice hilelerinin olduğunu söyler. Eksisurat, İrikıyım'a fındık ikram eder fakat İrikıyım fındığa kalmadığını ve nefis bir yemek peşinde olduğunu; yiyeceğinin kolu, parmağı, ayağı ve bacağı olduğunu söyler. Eksisurat da bunun küçük bir çocuk olduğunu anlar. İrikıyım'ın kötü ve iğrenç işler yapan bir yaratık olduğunu söyler. Ve çocukları elbiseleri ile yemeyi planlayan irikıyım'a çocukların tokaları ve düğmelerinin boğazına takılığ boğulmasını diler. İrikıyım Eksisurat'a sinirlenir, seni bile yiyebilirim der. Maymunun oturduğu ağacı ısırır ve maymunu düşürür. Eksisurat da hızla koşarak yanından uzaklaşır.

İrikıyım bastıbacak dedikleri kuş ile karşılaşır. Ormanın ortasında ne şin var diye İrikıyım'a sorar. Timsah da yine gizli planları ve zekice hilelerinden bahseder. Bastıbacak, pis işler çeviriyorsun der. İrikıyım ise küçük oğlan ve kızları yemek istediğini söyler. Kuşa saldırır ancak kuşu yakalayamaz.

İrikıyım sonunda ormanın öbür ucundaki kasabayı görür. Kendi kendine konuşarak artık karnımı bir çocuğun doyuramayacağını en az üç çocuk yemesi gerektiğini düşünür. Sürünerek kasabaya girer.

Hindistan cevizi ağaçlarıyla kaplı bir yere varır. Buraya gelmesindeki sebep, çocukların buraya hindistancevizi toplamaya geldiğini bilmesidir. Zekice hilesini uygulamaya başlar. Bu yerdeki bütün hindistancevizlerini toplar ve ağaçlardan düşmüş dalları ağzına alarak dişlerinin

arasına sıkıştırır. Hindistancevizlerini pençelerinin arasına alır. Kendisini uzun kuyruğunun üzerinde dengeleyerek dimdik durur. Hindistancevizlerine de düzen vererek kendisini saklar. Diğer hindistancevizi ağaçlarının arasında çocukları beklemeye başlar. Hindistancevizi toplayan çocuklardan bir kız bir oğlan yere düşen hindistancevizlerini toplamak isterler. Ancak İrikıyım bütün hindistancevizlerini topladığı için hindistancevizlerini çocuklar bulamazlar. Daha sonra ağaçların arasında bodur bir hindistancevizi fark ederler. Ağacın Hindistancevizi ile dolu olduğunu görünce sevinirler. Bu sırada irikıyım da onları izler. Kendisine doğru geldiklerini görünce sevinir. Bu sırada şişkopatates ortalığı birbirine katarak ormandan dışarı çıkar ve çocuklara seslenir. Ağacın hindistancevizi ağacı olmadığını onları yemek isteyen bir timsah olduğunu söyler. Şişkopatates timsah a saldırır. İrikıyım kendisini yerde bulur. Çocuklar da oradan koşarak kasabaya dönerler.

Çok güçlü olan timsah kendisini toplar ve yeniden sürüne sürüne çocuk bahçesine yaklaşır. Çocuklar s esnada okulda olduğu için çocuk bahçesinde hiç çocuk yoktur. İrikıyım bir kütük bulur ve çocuk bahçesinin ortasına taşır. Bacaklarını içeri çeker ve tahterevalli gibi görünür. Okul dağılınca çocuklar buraya gelirler. Yeni bir tahterevallinin geldiğini düşünerek sevinirler. Bir kız bir tuhaflık olduğunu düşünür. Buna binmenin tehlikeli olabileceğini söyler. Bu arada irikıyım olan bitenlere bakmaktadır. Çocukları nasıl yiyeceğini düşünmektedir. O sırada birden bire Ekşisurat ortaya çıkar ve çocuklara kaçın diye bağırır Bunun tahterevalli değil irikıyım timsah olduğunu söyler. Çocuklar hızla koşmaya başlarlar.

Ekşisurat'a kızan irikıyım kendi kendine dolaşmaya başlar en az dört çocuk yemem gerekir diye düşünür sürünerek kasabanın çevresinde dolaşmaya başlar. Sıradaki oyununu oynayan timsahın numarasını bu sefer bastıbacak bozar ve ocuklar hızla oradan uzaklaşırlar. İrikıyım bastıbacak'a kızar. Sonra tekrar sürünerek kasabanın dışındaki piknik alanına doğru gider. Sıra dört numaralı zekice hilesine gelir.

İrikıyım topladığı çiçeklerden bir demet yaparak masalardan birinin üzerine yerleştirir. Masanın yanındaki sıralardan birini alıp çalılıarın arasına gizlenir. Sonra sıranın yerine kendisi yerleşir. Başını göğüsünün altına sokar kuyruğunu bükerek gizlenir. Çocuklardan biri çiçeklerin bulunduğu masaya yaklaşarak buraya oturalım der. İrikıyım çok sevinir hepsini yiyeceğini düşünerek iş tamam der. Birden ormadan kalın ve boğuk bir ses duyulur. Çocukları geri çekilin diye uyarır. Çocuklar, başlarını kaldırdıklarında bir filin dalların arasından geldiğini görürler. Kocaburun çocuklara üstüne oturacakları şeyin sıra değil bir irikıyım timsah olduğunu ve onları yiyeceğini söyleyerek bağırır. İrikıyım Kocaburun'a avaz avaz beni bırak diye bağırınaya başlar. Kocaburun irikıyıma bırakmayacağını ve senden çektiğimiz yeter der ve timsahı burnuyla döndürmeye başlar. Hızla çeviri hızını giderek arttırır. Döndürü birden kuyruğunu bırakır ve timsah roket gibi göğe uçar sonra hızla Güm diye yere çakılır.

4.1.12.3. İrikiyim Timsah Adlı Eserde Mizah Unsurları

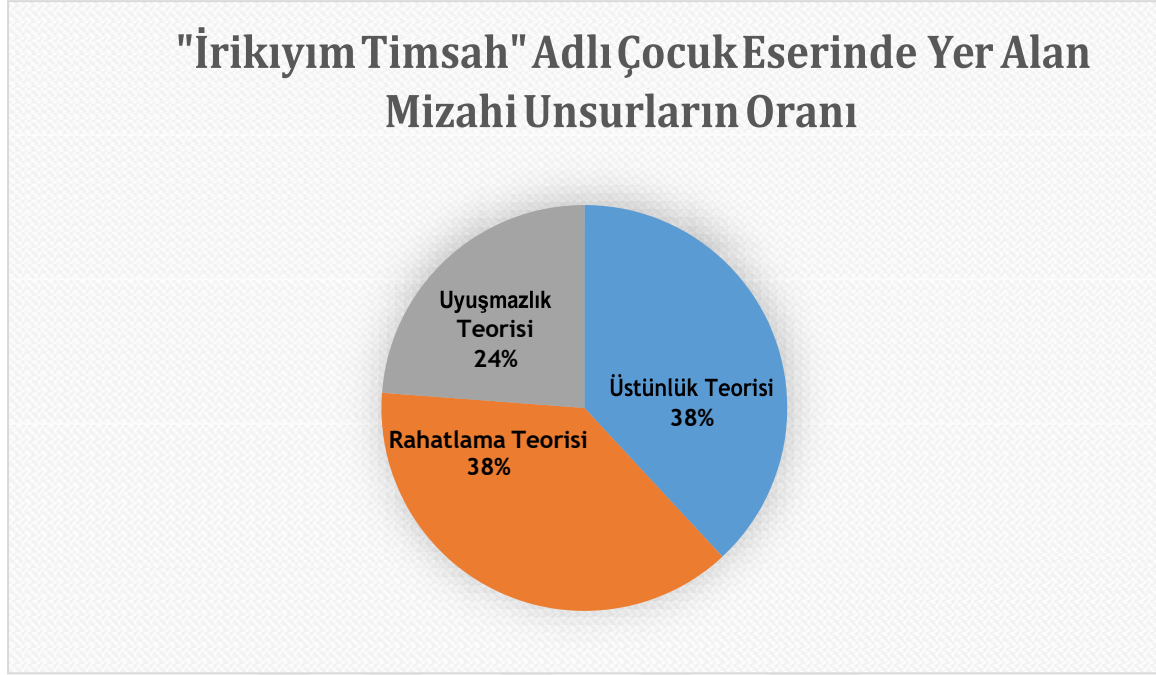
İki timsahın aralarındaki konuşmasıyla başlayan kitapta timsahlardan aç gözlü olanın diğer timsahı küçümsemesi ve ona gülmesi üstünlük teorisine örnek olup şu şekildedir: “İki timsah, Afrika'nın en büyük, en karanlık, en bulanık nehrinde, kafaları suyun üstünde, serilmiş yatıyordu. Biri irikiyimdi. Öbürü ise ufyak tefek. İrikiyim Timsah: “Bu öğlen canım ne çekiyor, biliyor musun?” diye sordu. “ Nereden bileyim,” dedi Ufaktefek Timsah. “Ne çekiyor bakalım?” İrikiyim Timsah, sipsivri, Bembeyaz dişlerini göstererek sırttı: “Bu öğlen şöyle nefis, lokum gibi bir ufaklığımı mideye indirsem diyorum.” “Ben çocukeyemem,” dedi Ufaktefek Timsah. “Yalnız balık yerim.” “Hah hah ha!” diye bir kahkaha attı İrikiyim Timsah” (İT, s. 4). Hikayenin devamında da bir çocuğu yemek için zekice plan yaptığını öne süren İrikiyim timsahı, Ufak tefek timsah ise şu şekilde yermektedir: “ ‘Kimse göremeyecek beni.’ dedi, ‘Çünkü bu sefer gizli planlarım, zekice hilelerim var, onlara öyle bir oyun oynayacağım ki akılları duracak.’ ‘Zekice hileleri varmış! diye bağırıldı Ufaktefek Timsah. ‘Hayatta zekice bir iş yaptığın görülmüş mü senin? Sen şu nehrin en ahmak timsahısın!’” (İT, s.6) Birbirlerine karşı üstünlük söylemlerinde bulunan iki timsahın bu iki diyalogu okurda üstünlüğe bağlı mizah unsuru olarak ortaya çıkmıştır.

Yaptığı hilelerle gerilim yaratan İrikiyim'in düştüğü durum son aşamada okurda rahatlatma ile beraber gülme uyandırır: “ Çok geçmeden İrikiyim Timsah, Kocaburun'un başının çevresinde fırladık gibi dönmeye başlamıştı. Kocaburun birden İrikiyim'in kuyruğunu bıraktı ve timsah kocaman yeşil bir roket gibi göğe uçtu. Yükseldi, yükseldi...DURMADAN YÜKSELİYORDU... DAHA DA YÜKSELDİ... HIZLANDI... DAHA DA HIZLANDI...O kadar hızlı uçuyordu ve o kadar yükselmişti ki Dünya kilometrelerce aşağıda minicik bir nokta gibi kalmıştı” (İT, s. 54). Çocukları sürekli yemeye çalışan İrikiyim'in en sonunda düştüğü durum abartılı bir şekilde anlatılmış ve bu da çocuk okurda gülme olarak ortaya çıkmıştır. Bu sebeple de mizah unsuru olarak değerlendirilmiştir.

İrikiyim Timsah kitapta çocukları yiyebileceği bir fırsat olduğunu düşünerek sevinir ve düştüğü durum şu şekilde anlatılır: “ İrikiyim Timsah, panayırlık hazırlıklarını görür ve sevinir. Çocukların hoşuna gidecek çok şeylerin olduğunu düşünür ve 3 numaralı zekice hilesini uygulamaya başlar. Kimsenin bakmadığı bir anda sürünerek atlı karıncaya kadar gider. Tahta at ile ejderhanın arasına yerleşir. Arka ayaklarının üzerine dikilir hiç kımlıdamaz. Kısa süre sonra çocuklar lunaparka gelir. çocukları takip eden irikiyim İçlerinden biri ejderhaya binerken tam ağzına layık olduğunu ifade eder. Bu sırada bir şey pır pır eder ve ansızın bastıbacak ortaya çıkar. Bir yandan kanat çırparken bir yandan da o timsaha binmeyin diye uyarır. Onun tahta timsah olmadığını gerçek olduğunu irikiyim'in çocukları yemeye geldiğini söyler. (İT, s. 30) Bastıbacak adındaki karakterin çocukları uyarmasıyla çocukların beklediği durum alt üt olur ve korkup kaçarlar. Bu bölüm ise bu yüzden uyumsuzluk teorisi kapsamında değerlendirilir.

“ İrikiyim Timsah” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna sekiz; uyumsuzluk

teorisine ait mizah unsuruna sekiz ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise beş kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.12.3.1. 'İrikıyım Timsah' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.13.Charlie'nin Büyük Cam Asansörü

4.1.13.1.Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın " Charlie'nin Büyük Cam Asansörü" adlı eserinde Charlie ve ailesinin cam asansöre binleriyle başlarına gelen olaylar anlatılır.

" Charlie'nin Büyük Cam Asansörü" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 1991 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 200'dür. Yine Can Çocuk Yayınlar'ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, kırk iki baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Celal Üster tarafından çevrilen eserin ISBN numarası: 9789755102559' dur.

Eser; Bay Wonka İşi Azıtıyor, Uzay Oteli 'ABD', Kenetlenme, Başkan, Mars'tan Gelenler, Beyaz Saray'a Davet, Asansörlerden Çıkan İğrenç Yaratıklar, Zalim Congolozlar, Bir Lokmada Yutuldu, Ulaştırma Kapsülü Zor durumda- Birinci Saldırı, Congolozlar Savaşı, Yeniden Çikolata Fabrikası'nda, Wonka-Vita Nasıl Keşfedildi, Wonka-Vita'nın Bileşimi, Elveda Georgina, Vita-Wonka ve Eksiler Ülkesi, Eksiler Ülkesi'nden Kurtuluş, Dünyanın En Yaşlı İnsanı, Bebekler Büyüyor, İnsan Yataktan Nasıl Kaldırılır? Adlı bölümlerden oluşur.

4.1.13.2.Eserin Özeti

Bay Wonka kocaman çikolata fabrikasını Charlie'ye verir. Charlie'de tüm ailesini asansöre bindirir ve kahraman gibi fabrikaya giderler. Asansördeki ,Charlie' nin annesi ve babası,

annesinin babası ve annesi olan George Dede, Georgina Nine ve babasının babası ile annesi olan Joe Dede ve Josephine Nine'dir. George Dede ve nineler yatağın içinden çıkmamışlardır. Joe Dede ise Charlie ile beraber çikolata fabrikasını gezmeye giderler. Asansörün içinde hepsi yükselmektedirler ve hepsi de çikolata fabrikasında yaşayacakları için çok sevinmektedirler. Ancak anlamadıkları bu asansörün gökyüzünde nasıl durduğudur. Bay Wonka bu asansörün bilinen asansörler gibi olmadığını söyler ve fabrikaya damından gireceklerini ekler. Bu sırada asansördeki diğer asansörün olağan dışı olduğunu söyleyip durur.

Bu asansörün adı ise Büyük Cam Asansördür. Bay Wonka, havaya ise kancayla tutturduğunu söyler. Bir yandan George dede ve nineler bir an önce aşağıya inmek istemektedirler. Çünkü asansörü güvensiz olduğunu düşünürler. Fakat Bay Wonka bunun mümkün olmadığını söyler. Hatta daha yükseğe çıkacaklarını söyler ve sakin olmalarını ister. Ama onlar çok korkmuşlar ve şaşırılmışlardır. Yeterince yükseldikten sonra Bay Wonka tekrar çikolata fabrikasının damından içeri gireceğiz der. Asansördeki diğer düğmeye tam zamanında basmalıyız yoksa yarım saniye gecikirsek daha da yükseklere fırlarız der. Josephine Nine Bay Wonka'nın arkasından tutar ve durdurun bu manyağı diye bağırır. Bay Wonka ise bana engel olmayın, pilotu rahatsız etmeyin der ve sonra Bay Wonka şu düğmeye basmazsak göğü deleceğiz diye bağırır. Josephine Nine Charlie'ye yeşil düğmeye hemen basmasını söyler. Charlie de düğmeye basınca büyük bir homurtu çıkararak asansör yan yatar. Ortalıkta sesizlik olur. Bay Wonka çok geç diye bağırır. Büyük Cam Asansör gökyüzünde balon gibi uçmaktadır. Herkes bir tarafa dağılmıştır. Boşlukta yüzmektedirler. Yanlışlıkla oksijen düğmesine basmışlardır. Bay Wonka telaş etmeyin derin nefes alın der. Asansördeki diğer kendilerini çok hafif hissederek. İhtiyarlar oradan oraya sürüklenirler, artık ihtiyarlarda yataktan çıkmışlardır. Sonra Uzay otelinin içine girerler ve burada rahatlıkla yürüyebiliyorlardır. İhtiyarlar yine yataklarına yatarlar. Diğerleri de etrafta dolaşmaya başlarlar. Bay Wonka çok dikkatli olmaları gerektiğini söyler. Çünkü uzay oteline izinsiz girdikleri için bu durumun tehlikeli olabileceğini anlatır. Bay Wonka acıkan olup olmadığını konuşmadan yazarak sorar. Otelin mutfağında her çeşit yemeğin olduğunu yazar. Birdenbire bir ses kim olduklarını sorar ve cevap vermelerini ister, fakat hiç kimse ses çıkarmaz. Bay Wonka herkesin susmasını söyler. Houstundan gelen bu ses bu anonsu birkaç kez tekrarlar ancak ses gelmeyince süre verirler 15'e kadar sayarlar, yine ses vermezler. Diğer taraftan başkan ve diğerleri kendilerine göre yorum yapmaktadırlar. Ansızın Bay Wonka anlamsız birşeyler söylemeye başlar. Başkan ve diğerleri bunun hangi dil olduğu konusunda yorumlar yaparlar. Dünyadaki her dili bilen kişi ise böyle bir dil olmadığını söyler. Toplantıda bulunanlar o zaman bunlar Mars'dan geliyorlar düşüncesine kapılırlar. Bakan, otelin içindekileri Beyaz Saraya davet eder. İhtiyarlar önce buna sevinirler ancak Bay Wonka bunun mümkün olmadığını söyler.

Bay Wonka otelin lobisinde Josephine Nine'nin çığlıklarıyla donakalır. Asansörün içerisinde değişik bir yaratık çömelmiş oturuyor şeklidir. Korkudan kaskatı kesilirler ne

yapacakları şaşırırlar. Şekilsiz bu yaratıklar onları çok korkutur. Bir müddet sonra şekil değiştirirler. Charlie ve diğerleri korkudan hemen oradan uzaklaşmaya çalışırlar. Koşarak asansörlerine geri dönerler. Bay Wonka ve yanındakiler çok korkarlar. Daha sonra bu yaratıklardan kurtulurlar ve kurtulduklarına çok sevinirler. Bay Wonka o yaratıklara cangozlar der ve uzayda bütün yaratıkları yok ettiklerini söyler. Kendilerinin ne kadar şanslı olduklarını anlatır. Cam asansörün içindekilerin hepsinde korku devam etmektedir. Bay Wonka onları sakinleştirmeye çalışır. Bütün kontrolün kendisinde olduğunu söyler. Tam kurtulduk derken zalim cangozlardan birisi cam asansöre saldırır. Bay Wonka bu sırada başbakanın uzaylı olduklarına inandırdıkları için çok mutludur. Uzay kapsülünde o sırada uzay oteline kenetlenir. Başbakan ve çevresindekiler uzaylıların kendilerini ziyaret edeceğini düşünürler ve hazırlık yapmaya başlarlar. Hepsi çok heyecanlıdır. Bu sırada uzay oteline giren pilotlar ve diğerleri uzay otelinin ne kadar güzel ve muhteşem olduğunu söylerler. O sırada ansızın korkunç sesler çıkar ve bunu dünyadaki herkes duyar. Başkan ve çevresindekiler olanları büyük şaşkınlıkla dinlerler. Bir süre sonra pilotlar korku ile uzay kapsülüne geri dönmek zorunda kalırlar. Ancak 30-40 kişi kayıpları vardır. Çünkü acayip yaratıklarının uzay otelinin içinde birdenbire saldırdıklarını bazı görevleri yuttuklarını söylerler. Ulaştırma kapsülünde kurtulduklarını düşünen pilotlar ve diğerleri biranda cangozların büyük saldırısı ile karşılaşılırlar. Bu saldırıyı duyan başkan ve çevresindekiler korku ile olanları dinlerler. Cam asansör ise bu sırada yörüngede hızla dönmektedir. Ulaştırma kapsülüne yapılan saldırıyı görürler. Bu yabancı yaratıklardan çok korkan asansördeki bir an önce buradan uzaklaşalım diye bağırlar. Ancak Charlie onlara yardım etmeliyiz der. Bay Wonka da aynı düşüncededir. Ancak ulaştırma kapsülünün roketleride paramparça olmuştur. Onları nasıl kurtarabilecekleri konusunda düşünürler. Bay Wonka cam asansörün çok becerikli olduğunu söyler ve bir planı vardır. Bu sırada ihtiyarların ise tek bir düşüncesi vardır o da evlerine dönmektir.

Bay Wonka bu esnada tekrar çikolata fabrikasına hızla girmeyi düşünmektedir. Ulaştırma kapsülünü dünyaya girdikten sonra bırakıp paraşüt ile ineceklerini söyler. Bir anda hızla damdan çikolata fabrikasına dalarlar. Bay Wonka büyük sevinç duyar çikolata fabrikasında büyük sevinç olur. Umpa Lumpa adını verdiği fabrika çalışanı olan varlıklar sevinç içindedir. Bay Wonka zaman zaman deney yaptığını ve bir vitamin bulduğunu söyler. Bu vitamini içen Unpa Lumpanın gençleştiğini, dişlerinin geri geldiğini, saçlarının oluştuğunu, önceden yürüyemeyen Unpa Lumpanın yürüyüp koştuğunu söyler. Yaşlıların içmesi için onlara bu ilaçtan verir. Asansörün içindekiler buna inanmaları için görmeleri gerektiğini söyler. Bay Wonka'da vitamini içen Umpa Lumpayı çağırır o da zıplayarak yanlarına gelir. İhtiyarlar bu vitaminin nasıl yapıldığını bilmeden içmeyeceklerini söylerler. Bay Wonka vitaminin nasıl yapıldığını anlatır. Herbir hap 20 yaş gençleştirmektedir. İhtiyarlar Bay Wonka'yı dinlemezler vitamini dörder üçer içerler bebeklik dönemlerine dönerler. Ancak Georgia Nine 78 yaşında olduğu için eksi 2 ye düşer ve ortadan

kaybolur. Bay Wonka şaşırılmaz ama diğerleri bu duruma çok şaşırırlar. Sonuç olarak açgözlü olmamalıyız bilmediğimiz hapları içmemeliyiz der. Georgia Nine artık bekleme odasıdır. Bay Wonka Georgia Nineyi kurtarmanın bir yolu olduğunu ve eksiler ülkesine gitmeleri gerektiğini söyler. Charlie ile birlikte dünyanın derinliklerine giderler. Her yerde Umpa Lumpalar çalışmaktadır. Kaya şekeri çıkarıcılar, çikolatanın zengin kaynaklarını bulan Umpa Lumpalar çok çalışmaktadırlar. Bay Wonka en çok yaşlı ağaçların olduğu bölgeden geçerek eksiler dünyasına Charlie ile giderler. Bay Wonka elindeki vitamini hayalet şeklindeki Georgia Nineye sıkar ve Georgia Nine artı dünyaya döndürülür.

4.1.13.3.Charlie'nin Büyük Cam Asansörü Adlı Eserde Mizah Unsurları

Uzay boşluğundan bir ses duyulur ve bu ses anlamsızdır. Bu esnada Beyaz Saray'da toplantı yapan Başkan ve yardımcılar hayretle olanları anlamaya çalışır. Tam bu sırada Başkan'ın dadası Bayan Tibbs ile olan diyalogu uyuşmazlık gülme teorisine örnektir: “ Bir tek Başkan soğukkanlılığını korudu, aklını başına topladı. ‘Dadıcığım!’ diye bağırdı. ‘ Nedir bu başımıza gelen, Dadıcığım, ne yapacağız şimdi biz?’ Bayan Tibbs ‘Ben sana bir bardak sıcak süt getireyim, yavrucuğum,’ dedi” (CCA, s. 59) Bu mizahi unsurun uyuşmazlık gülme teorisine bağlı olarak okurda gülmeyle sonuçlanacağı düşünülmektedir. Çünkü, hiç beklenmedik bir anda Başkan ve dadısı şaşırtıcı bir diyaloga girmiştir.

Yazar yan karakterlerden biri olan casusu nitelerken abartılı şekilde tasvir etmiş ve betimlediği adamın sesinin bile takma olduğunu söyleyerek beklenmedik bir betimleme ile uyuşmazlık gülme unsurunu kullanmıştır: “Başcasus takma bıyıklı, takma sakallı, takma kirpikli, takma dişli bir adamdı. Dahası sesi bile takmaydı sanki.” (CCA, s. 43) Burada insan sesinin takma olarak nitelendirilmesi uyuşmazlık ortaya çıkarmış ve bu da mizaha sebep olmuştur.

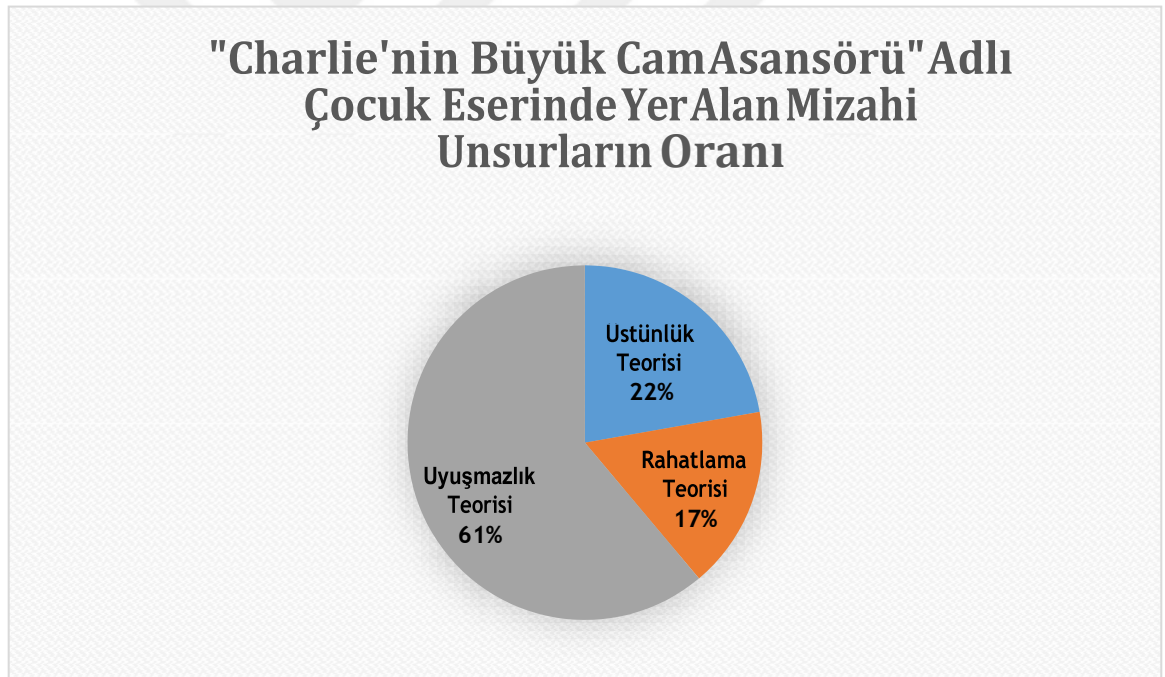
Çikolata fabrikasına gitmek için asansöre binen Charlie ve ailesi bir anda kendilerini bu tuhaf asansörle uzayda bulurlar. Uzayda Amerika'nın ilk kez uzaya gönderdiği Uzay oteliyle karşılaşılır ve Uzay otelindeki diyalog üstünlük teorisine örnektir: “ Ama herkesin gözü, o kötü cam kutuda ve içindeki uğursuz yaratıklardaydı. Herkes, uzay giysisi giymeye bile gerek görmeyecek kadar güçlü ve dayanıklı sekiz astronota bakakalmıştı. Kimdi bunlar? Nereden geliyorlardı? Sonra, bu çift kişilik yatak biçimine girmiş o koskoca korkunç şey de neyin nesiydi? Başkan bomba olduğunu söylemişti, başkanlar hep doğrusunu bilirdi” (CCA, s. 31) Burada mizahın hiciv gücünden yararlanılmış ve yanlış tahminde bulunan Başkan mizahla eleştirilmiştir. Bu da okurda gülme sebebidir.

Asansörü uzay oteline kenetlemeyi düşünen Bay Wonka'ya Charlie bunun olanaksız olduğunu söylediğinde üstünlük teorisinin görüldüğü bu kısımda Bay Wonka Charlie'ye : “ ‘Benim asansörüm gerekirse bir timsaha bile kenetlenebilir’ diye diretti. ‘Sen bu işi bana bırak oğlum” (CCA, s. 33) diyerek cevap vermesi, Bay Wonka'nın kendi asansörünün ne kadar iyi olduğunu

böbürlenerek anlatmasıyla sağlanmıştır.

Kitaptaki karakterler olan: Bay Wonka, Charlie Bucket, Charlie'nin annesi ve babası olan Bay ve Bayan Bucket, Bay Bucket'in babası ve annesi Joe Dede ve Josephine Nine ve Bayan Bucket'in annesi ve babası George Dede ve Georgina Nine, kitapta asrın olayı olarak nitelendirilen uzay operasyonuna katılırlar. Bu esnada ise çok korkarlar. Bu sırada korkan nineye karşı Bay Wonka cevap verir. Wonka'nın verdiği yanıt ise espiri ile rahatlama sağlamış ve oluşturulan gerginlikteki enerji patlaması ile gülme oluşmuştur: "Ya bizi vururlarsa?" diye bağırdı Georgina Nine korkuyla. Bay Wonka patladı: Ya benim sakalım ıspanaktan olsaydı! Amma da saçmaladınız ha! İnsan ya öyle olursa ya böyle olursa diye kara kara düşünmeye başladı mı, hayatta hiç bir şey yapamaz" (CCA, s. 34). Korku ve gerilim esnasında Bay Wonka'nın verdiği yanıt okurda da rahatlamaya bağlı gülme oluşturmuştur.

"Charlie'nin Büyük Cam Asansörü" adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna sekiz; uyumsuzluk teorisine ait mizah unsuruna on ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise altı kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.13.3.1. 'Charlie'nin Büyük Cam Asansörü' adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

4.1.14. Matilda

4.1.14.1. Eserin Künyesi ve Konusu

Roald Dahl'ın "Matilda" adlı eserinde kitap okumayı çok seven Matilda adındaki karakterlerin ailesinde ve okulunda başına gelen olaylar anlatılır.

"Matilda" adlı eserin Can Çocuk tarafından ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmıştır. Eserin sayfa sayısı ise 256'dır. Yine Can Çocuk Yayınlar'ndan 2019 çıkan son baskıya kadar eser, otuz altı

baskı yapmıştır. 2019 yılındaki son baskısı son baskısı Lale Akalın tarafından çevrilen eserin ISBN numarası:9789750707810' dır.

Eser; "Kitap Kurdu, Bay Wormwood: Büyük Otomobil Komisyoncusu, Şapka ve Süper Yapışkan, Hayalet, Aritmetik, Platin Saçı Adam, Bayan Honey, Trunchbull, Ana-Babalar, Çekiç Atmak, Bruce Bogtrotter ve Pasta, Lavender, Haftalık Sınav, İlk Mucize,İkinci Mucize, Bayan Honey'in Kulübesi, Bayan Honey'in Hikâyesi, İsimler, İdman, Üçüncü Mucize, Yeni Bir Ev" adlı bölümlerden oluşur.

4.1.14.2. Eserin Özeti

Matilda kitap okumayı çok seven küçücük yaşlarda okuma aşkıyla dolu bir kız çocuğudur. Ailesi Matilda'nın baş belası olduğunu düşünmektedir ve onun kitap okumasına durmadan karşı çıkarlar. Matilda'nın ailesi öyle kurgulu eserler yerine sadece oturup televizyon izlemesini istemektedirler. Ancak kitap okuma aşkına bir kez kapılmış olan Matilda gizliden de olsa kitap okumaktadır. Matilda henüz okula başlamadan kütüphanedeki kitapları bitirmiştir. Matilda'nın babası ise hile ile para kazanan bir adamdır. Matilda, kitapların kendisini geliştirmesinden bir yana çok zeki bir kızdır. Düzenbaz ailesini, zekice oyunlarla zaman zaman komik durumlara düşürür.

Matilda okula başladığı zaman öğretmeni Bayan Honey, ondaki cevheri fark eder. Onun daha üst bir sınıfta okumasını ister fakat Matilda'nın ailesi oralı bile olmaz. Okul müdiresi de bu duruma şiddetle karşı çıkar. Ayrıca Müdire Trunchbull, okulda terör estirmektedir. Bütün öğrenciler onun gazabında korkmaktadır. Onun yaptıklarını Matilda sık sık büyük öğrencilerden dinler.

Matilda öğretmeni Bayan Honey'i çok sever. Bir gün birlikte Bayan Honey'in evine giderler. Öğretmen sefalet içindedir. Matilda öğretmenin bütün hikayesini öğrenir. Bayan Trunchbull öğretmenin teyzesidir. Bayan Honey'in babası çelişkili bir şekilde ölmüştür. Öğretmenin bütün servetine Trunchbull konmuştur. Ayrıca Matilda'nın beyin gücü sayesinde bazı özel yetenekleri vardır. Öğretmeni bunu fark eder. Beyin gücüyle eşyaları hareket ettirebilmektedir. Matilda sık sık evde pratik yapar. Artık uygulama zamanı gelmiştir. Bir gün müdire sınıfta birini azarlarken Matilda tebeşiri hareket ettirerek tahtaya Honey'in babasının ağzında bazı şeyler yazar: "Herşeyi biliyorum kızıma aldıklarını geri ver." Herkes şaşkındır. Trunchbull kaçır bütün her şeyi Bayan Honey'e bırakır. Bu arada Matilda'nın babasının yaptıkları ortaya çıkmıştır. Onlar da ülkeyi terk etmek zorunda kalırlar. Matilda ailesiyle gitmez artık Bayan Honey ile birlikte yaşarlar.

4.1.14.3. Matilda Adlı Eserde Mizah Unsurları

Eser ana karakter matilda'nın diğer çocuklar hakkındaki düşünceleriyle başlar ve bu düşünceler üstünlük teorisine örnektir: " Eğer ben öğretmen olsaydım, çocuklarına hayran böyle

ana-babaların çocukları için yazacak dâhiyane şeyler bulurdum. ‘Oğlunuz Maxiimillian,’ diye yazardım, ‘tam bir serseri. Umarım aileniz bir iş sahibidir de, okulu bitirdikten sonra onu oraya yerleştirebilirsiniz, çünkü başka hiç bir yerde iş bulamayacağından eminim.’ Ya da kendimi şair gibi hissediyorsam, şöyle yazabilirdim: ‘Çekirgelerin işitme organlarının karın boşluğunun iki yanında olmaları ilgi çekici bir gerçektir. Bu dönem öğrendiklerine dayanarak kızınız Vanessa’yı değerlendirirsek, işitme organı dahi olmadığını söyleyebiliriz’ (MAT, s.9-10) Ayrıca Matilda’nın ağzından başka bir çocukla ilgili de kitapta şu satırlar yer almaktadır: “Tabiat bilgisi konularının altını üstüne getirebilir ve şöyle söyleyebilirdim: ‘Ağustos böceği yerin altında koza içinde altı yıl, yerin üstünde, güneş ışınlarından ve havadan yararlanan özgür bir yaratık olarak altı gün geçirir. Oğlunuz Wilfred bu okulda yerin altında altı yıl geçirdi ve hâlâ kozasından çıkmasını bekliyoruz.’ Özellikle zehirli bir küçük kız beni sokup şunları söyleyebilir: ‘Fiona tıpkı bir buzdağının güzelliğine sahip, ama buzdağından farklı olarak, yüzeyin altında hiçbir şeyi yok’” (MAT, s.11). Matilda’nın bu söylemleri diğer çocukları abartılı şekilde küçük görmesiyle mizah unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ailesinin Matilda’ya umursamaz tavırlarının yanı sıra bilinçsizlikleri küçük kızın alay konusu olur ve üstünlük teorisini akla getirir: “ Bu aydın aile çevresinde bulabildiği tek kitap, annesine ait Kolay Yemek Pişirme adlı bir şeydi”(MAT, s.13). İlgisiz aileyi küçümseyen ve bunun farkında olan Matilda’nın ailesine karşı tutumu görüldüğü gibi üstünlük teorisine bağlı mizah unsuru olarak karşımıza çıkmıştır.

Kitapta yer alan yaramaz çocukların düştükleri durum da üstünlük teorisine örnek oluşturmaktadır: “ Matilda, ‘bizim sokaktaki bir oğlanın parmağına farkında olmadan süper yapıştırıcı bulaşmış ve o da sonra parmağını burnuna sokmuş.’ Dedi. Bay Wormwood ayağa sıçradı. ‘Oğlana ne oldu?’ diye tükürür gibi konuştu. ‘Parmak burnundan çıkmadı,’ dedi Matilda. ‘Bir hafta boyunca etrafta böyle dolaşmak zorunda kaldı. Herkes, ‘Burnunu karıştırmaktan vazgeç,’ deyip duruyordu, ama elinden bir şey gelmiyordu. Tam bir şapşalı andırıyordu. ‘Oh olmuş,’ dedi Bayan Wormwood. ‘Her şeyden önce parmağını oraya sokmaması gerekirdi. Pis bir alışkanlık bu. Eğer bütün çocukların parmaklarına süper yapıştırıcı sürülmüş olsaydı, burunlarını karıştırmaktan kısa sürede vazgeçerlerdi.’ ‘Büyüklerde aynı şeyi yapıyorlar,’ dedi Matilda, ‘Dün seni mutfakta burnunu karıştırırken gördüğümü hatırlıyorum.’ ” (MAT, s.36-37). Bu alıntıda görüldüğü gibi Matilda’nın sadece zeka değil; daraniş olarak da kendini geliştirmiş olması ve diğer kötü davranışlı çocukları küçümsemesi üstünlük gülme teorisine örnek oluşturmuştur.

Kötü kalpli ve cezalandırıcı öğretmenlerini ise Dahl, Matilda’nın ağzından şu şekilde tasvirler: “ Bay Wormwood küçük, sıçan suratlı biriydi. Ön dişleri sıçan bıyığı gibi ince bir bıyığın altındandışarı fırlıyordu. Büyük, parlak renkli ekose ceketler giymekten hoşlanır ve çoğunlukla sarı ya da soluk yeşil kravat takardı” (MAT, s.25). Ayrıca kötü kalpli öğretmen ile ilgili yine şu sözler yer almaktadır: “ Başöğretmen Bayan Trunchbull, tümüyle farklı bir olaydı. O, öğrencileri olduğu gibi

öğretmenleride korkutan dev bir terör makinası, korkunç despot bir canavardı. Etrafı bir tehdit halesiyle çevriliydi ve yaklaştığı zaman kızgın bir demir çubuk gibi ısı saçıyordu. Marş marş yürüdüğü zaman (Bayan Trunchbull asla normal insanlar gibi yürümezdi, bir komando eri gibi kocaman adımlarla ve kollarını sallayarak marş marş yürürdü) koridorda ilerlerken burnundan soluduğunu duyabilirdiniz. Ve bir grup çocuk yanlışlıkla yoluna çıkarsa, bir tank gibi onların arasına dalar, küçükler sağ sola kaçışmak zorunda kalırdı. Çok şükür ki bu dünyada onun gibi insanlara fazla rastlamıyoruz. Ama bu tür insanlar var ve hepimiz hayatımızın belli bir anında bunlardan en az biriyle karşılaşabiliriz. Eğer bunlardan biriyle karşılaşırsanız, çalılıkta öfkeli bir gergedanla karşılaşmış gibi davranın en yakın ağaca tırmanın ve uzaklaşınca kadar yerinizden ayrılmayın” (MAT, s. 69-70) Öğrencilerin abartılı bir şekilde yergiye uğradığı kısım üstünlük teorisi bağlamında mizah unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır: “ ‘Seni gerizekalı, salak!’ diye haykırdı Trunchbull. ‘Seni gibi pis çıban! Seni bitli mantar! Elbette üçlü çarpım tablosu! Üç ayrı meyve kümesi ve her kümede yedi parça var. Üç kere yedi yirmi bir. Seni kokmuş lağım çukuru, bunu anlayamadın mı? Sana bir şans daha tayıcağım. Elimde sekiz tane hindistan cevizi, sekiz tane yaban fıncığı, sekiz tane de senin gibi fıncık beyinli budala var! Hepsi kaç kabuklu meyve eder? Çabuk söyle!’ ” (MAT, s.230). Öğrencilere kötü davranışlarda bulunan öğretmen ile bir öğrenci arasındaki olanları Dahl abartı söz sanatını kullanarak mizah unsuru haline getirmiştir: “Trunchbull iki adımda oğlanın yanına geldi, judo ya da karate olabilecek şaşırtıcı bir jimnastik numarasıyla Wilfred’in bacaklarının arkasına öyle bir dokundu ki, oğlan hayava fırlayıp bir takla attı. Ama daha taklanın yarısındaiken kadın onu ayak bileğinden yakalamış, kasap dükkanındaki yolunmuş bir piliç gibi tepe üstü havada sallıyordu” (MAT, s. 231-232) Bu durumlar anlatıldığı gibi üstünlük teorisi kapsamındadır.

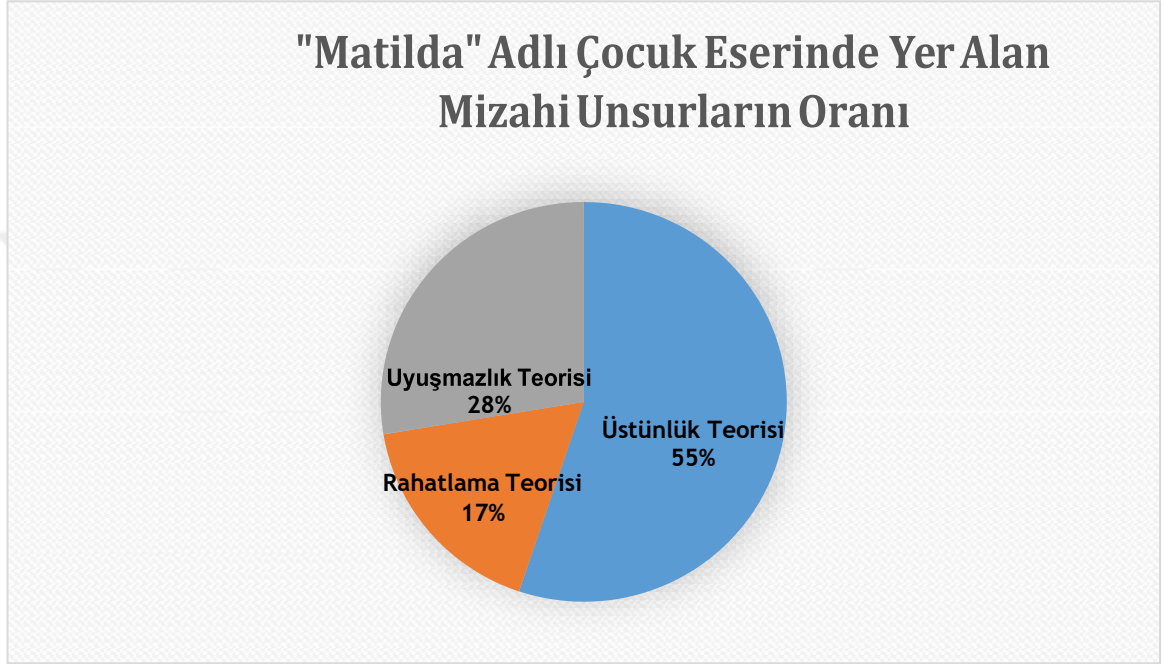
Beklenen aile ilişkisi Matilda ve ailesi arasında yoktur. Bu kötü durumu ise yazar uyuşmazlık teorisiyle mizah unsuru şeklinde okura sunmuştur: “ Matildayı bir kabuk gibi görüyorlardı, kabuk bir süre tutmanız gereken ve günü gelince koparıp attığınız bir şeydir. Bay ve Bayan Wormwoodk, küçük kızlarını koparıp mümkünse komşu kasabaya, hatta daha da uzaklara atabilecekleri günü sabırsızlıkla bekliyorlardı” (MAT, s.12).

Matilda ve ailesiyle ilgili: “ ‘Tabii boyamış!’ diye bağırdı anne. ‘ Saç dediğin şey kendi kendine renk değiştirmezki! Peki ama ne halt etmeye çalışıyordu, daha yakışıklı görünmeye mi uğraşıyordun? Yoldan çıkmış bir büyükanneye benziyorsun!’ ‘ Aman Tanrım!’ diye bağırdı baba, küçük aynaya poz verirken. ‘Bana ne oldu böyle? Korkunç görünüyorum! Asıl senin yoldan çıkmış haline benziyorum.’ ” (MAT, s.64-65) Ailesinin kötü davrandığı Matilda’ya karşı okur acıma duygusundan ziyade olumlu anlamda Matilda’yı destekleyici hisler beslemektedir. Çünkü; yazar aileyi görüldüğü gibi uyuşmazlık teorisi kapsamında mizahi bir dille anlatmıştır.

Hikaye boyunca Matilda ile beraber gerilim yaşayan okur eserin sonundaki gülümsemesini rahatlatma teorisine borçludur. Çünkü bütün kötü karakterlerden sıyrılıp Matilda, Bayan Honey ile

yaşamaya başlamıştır. Ayrıca Kötü karakterli öğretmenin başına gelenlerde rahatlamaya sebep olmaktadır: “ Gerçekten de başöğretmenin azman gövdesi oradaydı, boylu boyunca sırtüstü yere yapışmıştı. Nakavt olmuştu” (MAT, s. 235). Sürekli olarak gerilim yaratan kötü karakterin bu durumu okurda rahatlamaya sebep olmuş ve mizah unsuru olarak karşımıza çıkmıştır.

“ Matilda” adlı eserde üstünlük teorisine ait mizah unsuruna on altı; uyuşmazlık teorisine ait mizahunsuruna sekiz ve rahatlama teorisine ait mizah unsuruna ise beş kez rastlanmıştır.

Grafik 4.1.14.3.1. ‘Matilda’ adlı romanda yer alan mizahi unsurların dağılımı

5.TARTIŞMA

Bu çalışmada İngiliz Çocuk Edebiyatı yazarlarından Roald Dahl'ın çocuk kitaplarındaki mizah unsurları gülme teorileri bağlamında incelenmiştir. Bu sebeple mizah ve gülme kavramaları ile gülme teorileri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca çocuk edebiyatı çocuk ve edebiyat odağında ele alınmış ve çocuk edebiyatı eserlerinde mizahın gerekliliği ortaya konmuştur.

Yapılan araştırmalar sonucunda eslerde yer alan mizahi unsurların hiciv ve ciddiyetin karşıtı olmak üzere iki yönünün olabileceği ve eslerde bu unsurların belli söz sanatları kullanılarak oluşturulduğu görülmüştür.

Eserlerde yer alan mizah unsurları sentezlendiğinde üç gülme teorisine göre oluşturulduğu görülmüştür:

- Üstünlük
- Uyuşmazlık
- Rahatlama

Literatür taramasının ardından Dahl'ın çocuk edebiyatı alanında verdiği eserlerdeki mizah unsurları araştırmanın yöntem bölümünde söylendiği gibi tespit edilmiştir.

İncelemelerin ardından ise Dahl'ın kurgusunu oluşturmada mizahın önemli bir öge olduğu kanısına ulaşılmıştır.

Dahl eserlerinde yer alan şiddeti yer yer mizahi bir dille anlatmıştır. Bu yüzden Dahl'ın şiddette karşı verdiği tepkinin farklı olduğu söylenebilir.

Haksızlığa uğrayan çocuğun Dahl'ın eserlerinde başkaldırısı söz konusudur ve olumlu anlamdaki bu başkaldırı karakter olarak olumsuz tasvirlenen kişilere karşı yapılan bir tavidir. Ayrıca Daahl'ın mizahı kullandığı tek nokta bu değildir. Dahl, fiziki tasvirlemelerinde de mizahı kullanmıştır.

Sonuç olarak, araştırmaya konu olan kitapların kurguları tek tek incelenmiş ve olaylar mizahi temelde irdelenmiştir. Araştırmaya konu olan çocuk romanları içerisinde barındırdığı mizahi özellikler açısından incelendiğinde "üstünlük teorisinin" yer aldığı frekans değeri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5.1.

Roald Dahl'ın çocuk kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların Üstünlük Teorisine Göre Frekans Değeri ve Sayfa Numaraları

GÜLME TEORİSİ	KİTAP ADI	FREKANS (f) DEĞERİ	KİTAPLARIN SAYFA NUMARALARI
ÜSTÜNLÜK TEORİSİ	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	17	10,19, 26, 31, 34, 44, 51,52,60, 72, 77, 19, 65, 153, 179, 166, 201
	Bay ve Bayan Kıl	16	12, 17,18, 20, 23, 45, 31, 34, 44, 51,52,60,68, 70, 72, 80
	George'un Harika İlacı	7	7, 11, 25, 30, 45, 78,100
	Koca Sevimli Dev	17	10, 14, 15, 30, 55, 60, 61,87, 90,91, 98 103, 111, 179, 156, 167, 196
	Zürafa, Peli ve Ben	4	8, 14, 22, 57
	Kaplumbağa	3	10, 16, 25,
	Cadılar	13	5, 6, 11, 23, 30, 33, 42, 55, 70, 94, 102, 175, 210
	Dünya Şampiyonu Dany	8	17, 26, 30, 70, 134,189,200,236
	Dev Şeftali	8	10, 13, 17, 19, 29, 70, 98, 140
	Yaman Tilki	7	7, 12, 13, 24, 40, 51, 80
	Büyülü Parmak	5	10, 12, 13, 78, 80
	İrikıyım Timsah	8	4, 6, 7, 16, 20, 43, 45, 57
	Caharlie'nin Büyük Cam Asansörü	8	14, 16, 17, 31,50, 60, 101, 140
	Matilda	16	9, 10, 11, 13, 25, 36, 37, 40, 41, 69, 70, 99, 155, 168, 180, 230
	Toplam		137

Yukarıdaki tablo incelendiğinde üstünlük teorisine ait özelliklerin yer aldığı mizahi unsurların bütün kitaplarda tespit edildiği görülmektedir.

Üstünlük teorisinde, kurguda mizah öncesinde olayların tasviri, daha sonra söz sanatlarıyla beraber mizah ve mizah sonrasında da gülme oluşur. Üstünlük teorisinde yer alan mizah unsurlarının Roald Dahl'ın eserlerinde genel olarak kötü karakterlerin fiziki özellikleriyle sağlandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca yine karakterlerin özelliklerine bağlı olarak üstünlük teorisinin kurgularda kullanıldığı tespit edilmiştir. Son olarak en çok bu teori bağlamında mizah unsurlarını oluşturan yazarın eserlerinde mizahi bir dil kullandığı tespit edilmiştir.

Uyuşmazlık teorisi bağlamında Roald Dahl'ın çocuk edebiyatı eserlerinde tespit edilen

mizahi unsurlar, frekans değerleri ve bu mizah unsurlarının yer aldığı sayfa numaraları kitaplara göre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5.2.
Roald Dahl'ın Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların Uyuşmazlık Teorisine Göre Frekans Değeri Ve Sayfa Numaraları

GÜLME TEORİSİ	KİTAP ADI	FREKANS (f) DEĞERİ	KİTAPLARIN SAYFA NUMARALARI
UYUŞMAZLIK TEORİSİ	Charlie'nin Çikolata Fabrikası		15, 21, 38, 55, 60,61 93, 99, 163, 200
	Bay ve Bayan Kıl		5, 8, 10, 11, 14, 17, 23, 25, 38, 48, 60, 79
	George'un Harika İlacı		7, 11, 14, 15, 18, 21, 23, 28, 36, 67, 70, 90, 99
	Koca Sevimli Dev		32, 43, 55, 66, 78, 90, 100, 104, 110, 140, 180
	Zürafa, Peli ve Ben	6	15, 21, 30, 69, 77, 88
	Kaplumbağa	7	10, 24, 39, 28, 42, 59, 66
	Cadılar	10	14, 35, 36, 66, 78, 83, 96, 120, 200, 234
	Dünya Şampiyonu Danny	11	10, 24, 36, 72, 86, 93, 103,156, 177, 207, 239
	Dev Şeftali	10	20, 23, 40, 31, 50, 51, 44, 67, 88, 159
	Yaman Tilki	6	4, 10, 15, 29, 44,99
	Büyülü Parmak	6	25, 34, 48, 49, 22, 54
	İrikıyım Timsah	8	12, 22, 36, 46, 30, 37, 40, 50
	Charlie' nin Cam Asansörü	10	19, 22, 41, 43, 59, 80, 93, 122, 130, 150
	Matilda	8	12, 64, 65, 99,100, 125, 137,240
Toplam	128		

Yukarıdaki tabloda Roald Dahl'ın eserlerinde yer alan mizahi unsurların gülme teorilerinden Rahatlama teorisindeki yansımaları yer almıştır. Her kitapta bu gülme teorisinin özelliklerinin yer yer görüldüğü tespit edilmiştir. Roald Dahl'ın eserlerinde genel olarak uyumsuzluk teorisinin özelliklerine beklenmedik ve şaşkınlıkla karşılanabilecek ilişkilendirmeler sonucunda rastlanmaktadır.

Roald Dahl'ın eserlerinde baş karakterdeki çocukların sürekli olarak maceracı roman özelliğinden kaynaklı olarak sürekli gerilim içinde olması okuru da gerilime itmektir. Bu durumun sonucunda ise rahatlama teorisinin özelliği gereği enerji birikimi oluşmaktadır. Ancak bütün eserlerde gerilim bir rahatlama ile son bulmaktadır.

Roald Dahl'ın çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların rahatlama teorisine göre frekans değeri ve sayfa numaraları ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5.3.
Roald Dahl'ın Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların Rahatlama Teorisine Göre Frekans Değeri Ve Sayfa Numaraları

GÜLME TEORİSİ	KİTAP ADI	FREKANS (f) DEĞERİ	KİTAPLARIN SAYFA NUMARALARI
RAHATLAMA TEORİSİ	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	8	8,21,34,40,68,74,105,203
	Bay ve Bayan Kıl	6	20,33,26,55,80,83
	George'un Harika İlacı	4	16,70,92,107
	Koca Sevimli Dev	7	23,47,90,34,102,200,203,
	Zürafa, Peli ve Ben	2	11, 84
	Kaplumbağa	5	5, 23, 34, 51,64
	Cadılar	9	26, 61, 78, 85, 88, 103, 125, 200,203
	Dünya Şampiyonu	4	25, 98, 190, 234
	Danny		
	Dev Şeftali	7	30, 46, 47, 77, 84, 125, 156
	Yaman Tilki	7	14, 39, 45, 62, 68, 81, 93
	Büyülü Parmak	3	28, 51, 60
	İrikıyım Timsah	5	20, 37, 42, 49, 54
	Charlie'nin Büyük Cam	6	34, 43, 58, 67, 71, 78
	Asansörü		
Matilda	15	12, 64, 65, 71, 83, 99, 103, 113,124, 145, 156, 158, 190, 220, 235	
Toplam		79	

Rahatlama teorisine ait olan mizah unsurlarında, mizah öncesinde gerilimle mizaha hazırlanan okur, mizah ile rahatlar ve mizah sonrası gülme oluşur. Bu teoriye ait mizah unsurları ise yukarıdaki tablolar incelendiğinde Roald Dahl'ın çocuk edebiyatı eserlerinde en az kullandığı gülme teori olduğu tespit edilmiştir. Bu teoriye ait mizahi unsurun en az yer aldığı kitap ise Zürafa, Peli ve Ben adlı eserdir. Bu eserdeki kurguda rahatlama teorisine sebep olacak bir enerji birikimi diğer eserlere oranlara daha azdır. Bu teorinin en çok yer aldığı eser ise Matilda adlı eserdir. Matilda'nın kurgusunda ise mizah öncesindeki enerji birikimi ve mizahla birlikte rahatlama diğer eserlere oranla daha fazla yer almaktadır.

Aşağıda yer alan tabloda ise her kitapta yer alan mizah unsurlarının gülme teorilerine göre frekans durumları verilmiştir.

Tablo 5.4.
Roald Dahl'ın Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların Gülme Teorilerine Göre Frekans Değerleri

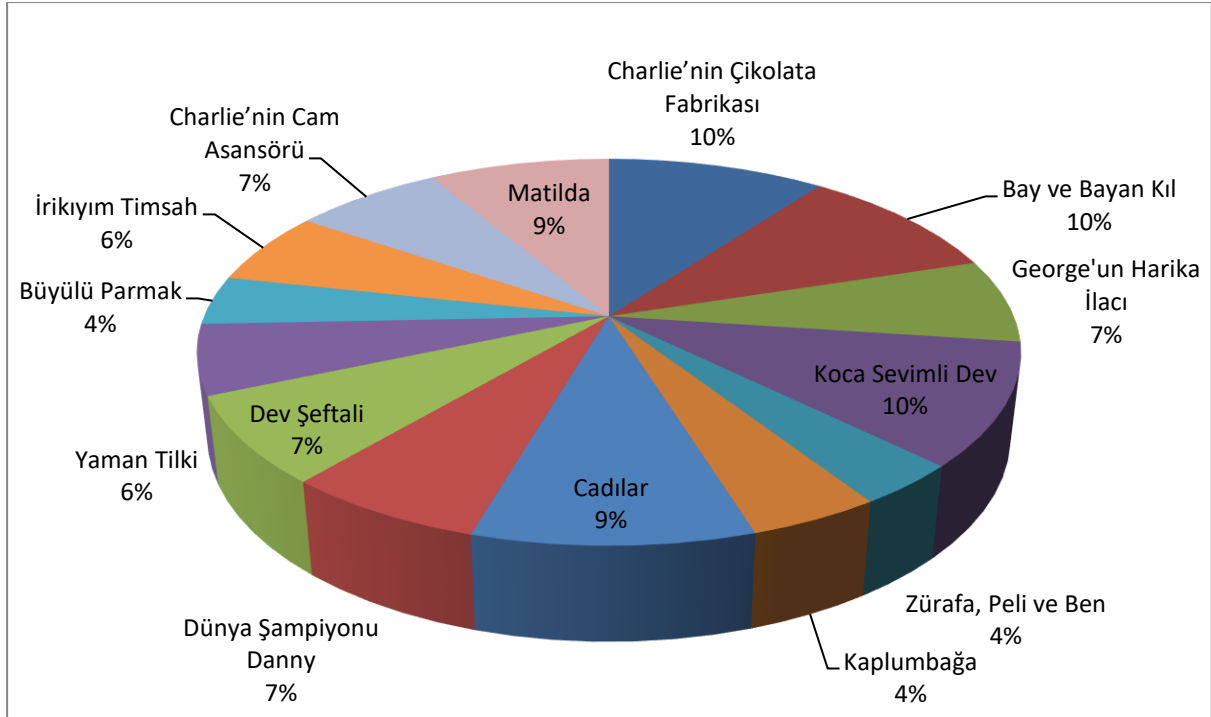
KİTAP ADI	ÜSTÜNLÜK TEORİ	UYUŞMAZLIK TEORİSİ	RAHATLAMA TEORİSİ
Charlie'nin Çikolata Fabrikası	17	10	8
Bay ve Bayan Kıl George'un Harika İlacı	16	12	6
Koca Sevimli Dev	7	13	4
Zürafa, Peli ve Ben	17	11	7
Kaplumbağa Cadılar	4	6	2
Dünya Şampiyonu Danny	3	7	5
Dev Şeftali	13	10	9
Yaman Tilki	8	11	4
Büyülü Parmak	8	10	7
İrikıyım Timsah	7	6	7
Charlie'nin Büyük Cam Asansörü	5	6	3
Matilda	8	8	5
Toplam	137	128	79

Yukarıdaki tabloda mizahi unsurların, gülme teorilerine göre Roald Dahl'ın tüm çocuk kitaplarındaki frekans değeri görülmektedir. Mizahi unsurların özelliklerine göre yer aldığı gülme teorilerinden frekans değerinin en yüksek olduğu teori üstünlük teorisidir. Üstünlük teorisini Roald Dahl'ın çocuk kitaplarında en çok kullandığı gülme teorisi olduğu söylenebilir. Roald Dahl, daha sonra uyumsuzluk en az ise kitaplarında rahatlamaya bağlı gülme teorisini kullanmıştır. Ancak Dahl bütün kitaplarında gülme teorilerinin üçünde özellikleriyle mizahi unsur geliştirip kurgusunu oluşturmuştur.

Roald Dahl'ın bütün eserlerinin sayfa sayılarına göre değerlendirildiğinde yeterli düzeyde mizah unsuru kullandığı söylenebilir. Bu araştırmanın en başında dile getirdiğimiz Dahl'ı diğer yazarlardan ayıran üslubu burada da tespit edilmiştir.

Roald Dahl mizah unsurlarını genel anlamda ise çocuk karakterlerin şiddetle başa çıkmaya çalıştığı noktalara yerleştirmiştir. Ayrıca kahramanlarının fiziki ve karakter özelliklerini anlatırken de mizah unsurlarına başvurmuştur.

Aşağıdaki grafikte ise Roald Dahl'ın çocuk romanlarında kullandığı toplam mizah unsurlarının kitaplara göre dağılımı verilmiştir.

Grafik 5.1. Roald Dahl'ın Kullandığı Toplam Mizah Unsurlarının Kitaplara Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafiği incelediğimizde on dört çocuk romanı incelenen Roald Dahl'ın kitapları içinde mizah unsurlarının yansımalarının en yüksek olduğu kitaplar "Charlie'nin Çikolata Fabrikası" ve "Koca Sevimli Dev" isimli kitaplardır. Ancak sayfa sayısına göre yoğunluk durumu gözetildiğinde en yüksek dağılımın "İrikıyım Timsah" ve "Bay ve Bayan Kıl" olduğu tespit edilmiştir.

Mizahi unsurlarının yer aldığı bu kitapların çocukta ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple çocukta okuma alışkanlığı geliştirmek adına yukarıdaki kitapların önemi büyüktür."

İncelenen "Kaplumbağa", "Zürafa, Peli ve Ben" ve "Büyülü Parmak"ta mizahi unsurların Roald Dahl'ın diğer eserlerine göre daha az yer aldığı da tespit edilmiştir. Bununla birlikte kitaplarda iyi ve kötü karakter tartışmaları üzerinden çeşitli eğitsel iletilere de yer verildiği görülmektedir.

6.SONUÇ ve ÖNERİLER

Roald Dahl, Türkçeye çevrilen çocuk edebiyatı eserlerinin her birinde mizahi unsurlara yer vermiştir. Roald Dahl'ın eserlerindeki toplam mizah unsurlarının teorilere göre dağılımına bakıldığında mizah teorilerinden en çok üstünlük teorisinin; en az ise rahatlama gülme teorisinin kullanıldığı saptanmıştır. Eserlerde toplam 137 adet üstünlük teorisi kapsamında mizah ögesi tespit edilirken; 128 adet uyuşmazlık; 79 adet ise rahatlama teorisi kapsamında gülme ögesi bulgulanmıştır.

Eserlerde kötü karaktere sahip kahramanları anlattığı bölümlerde sık sık üstünlük teorisine ait mizahi unsurlar görülmektedir. Dahl'ın Fantastik anlatımlarında ise en çok uyuşmazlık teorisine ait mizah unsuruna rastlanmıştır. Bu sebeple bu iki teoriye ait mizah unsuru rahatlama teorisine göre daha çok yer aldığı görülmüştür.

Rahatlama teorisine ise Dahl'ın eserlerinde genel olarak yaratılan gerilimlerin bir enerji birikimi oluşturması ve bu enerjinin rahatlama ile açığa çıkmasıyla gülme oluşmaktadır. Bu sebeple genel olarak rahatlama teorisinde uzun bir mizaha hazırlık süreci oluşturulmalıdır. Bu sebeple ise eserlerde en az bu teoriye ait mizahi unsura rastlanmıştır. Ayrıca Kaplumba ve Büyülü Parmak adlı eserlerin konuları gereği bu teoriye ve genel anlamda en az mizah unsuruna rastlanması beklenen bir durumdur.

“Charlie'nin Çikolata Fabrikası” adlı eserde mizahi unsurlara genel anlamda karakter olarak kusurlu denebilecek kişilerin çikolata fabrikasında başlarına gelen bölümde rastlanmıştır. “Matilda” ve “İrikıyım Timsah” adlı eserlerde yine kötü karaktere sahip kişilerin düştüğü kötü durumlarda mizahi anlatıma sıklıkla rastlanmıştır.

“Bay ve Bayan Kıl” adlı eserde mizahi unsurlara Bay ve Bayan Kıl adlı karakterlerin fiziki tasvirlerinin yapıldığı ve bu iki karakterin birbirlerine yaptıkları şakalar anlatılırken rastlanmaktadır.

“George'un Harika İlacı”, “Koca Sevimli Dev”, “Dünya Şampiyonu Danny”, “Dev Şeftali” ve “Charlie'nin Büyük Cam Asansörü” adlı eserlerde mizahi unsurların genel olarak beklenmedik olaylarla karşılaşıldığında yoğunlaştığı söylenebilir.

“Yaman Tilki” adlı eserde mizahi unsurlara Tilki Bey'in mücadelesinin anlatıldığı kısımlarda rahatlama teorisine uygun anlatımlara ve üç kötü karakterdeki çiftçinin düştüğü kötü durumlar anlatılırken üstünlük teorisine mizahi unsurlara rastlanmıştır.

“Büyülü Parmak”, “Zürafa, Peli ve Ben” ve “Kaplumbağa” adlı eserlerde mizahi unsurlara Dahl'ın diğer eserlerine göre daha az mizahi unsura rastlanmıştır. Bunun sebebi ise eserlerin konuları olduğu düşünülmektedir.

Mizahi anlatımı sağlamak adına ise Roald Dahl anlatımlarında en çok abartılı ifadeleri kullanmıştır. Ayrıca mizahi anlatımlar oluştururken Dahl, benzetme, kişileştirme sanatını kullanmış, yansıma sözcüklere yer vermiştir. Dahl'ın kendi ürettiği tekerleme ve manzum

söylemler de Dahl'ın eserlerinde yer almaktadır.

Roal Dahl'ın çocuk edebiyatı eserlerinde alay içeren kötü karakterdeki insanları, küçük düşürücü söylemler de Dahl'ın mizah öğelerini kullandığı bölümler arasında yer almaktadır. Dahl'ın asıl amacı düşündürürken güldürmek olsa da yer yer güldürü öğeleri bu kısımlarda ön plana geçmiştir.

Dahl vermek istediği eğitsel iletileri ise yine mizahi bir üslupla çocuk okura sezinletir. Bütün bunların dışında Dahl'ın çocuk okurun düş gücünü genişletmek ve çocuk okuru düşündürmeye yönelik tavrı her zaman ön plandadır.

Sonuç olarak, kuramsal kısımda belirtildiği gibi geçmişten günümüze ihmal edilen mizaha yeteri kadar hem eğitsel eserlerde hem de edebi eserlerde yer verilmemiştir. İnsana hayata olumlu bakmanın yanı sıra düşünme, öz eleştiri ve başkalarını objektif olarak değerlendirebilme; esneklik ve hoşgörü değerlerini en faydalı şekilde kazandırma olanağı sunan mizahın hem çocuk edebiyatı eserlerinde hem de Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir. İlkokul dönemi içerisinde mizahın yer aldığı kitaplarla çocukların karşılaşmasının kitap okuma alışkanlığının kazandırmada da etkin bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Yapılabilecek çalışmalar ile ilgili öneriler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Roal Dahl'ın çocuk edebiyatı eserleri eğitsel iletiler açısından incelenebilir.
- Başka çocuk kitaplarının da mizahi unsurları nasıl oluşturduğu incelenebilir.
- Dahl'ın eserlerindeki şiddet unsurunun kurgudaki yeri incelenebilir.
- Roald Dahl'ın eserlerinde yer alan dikkat çekici yetişkin karakterlerin kurgusu

araştırma konusu olabilir.

- Roal Dahl'ın çocuk edebiyatı eserleri değerler eğitimi açısından ele alınabilir.
- Ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin ne kadar mizah ögesi içerdiği

incelenebilir.

Ayrıca çocuk edebiyatı eserlerinde mizahi öğelerin kullanılmasının çocukları ne yönde etkilediği uygulamalı bir şekilde araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- [1]. Açıkgoz, Ö. ve Özdoğru, A. (2016, Eylül). Çeviride kaybolan espiri mizahın yorumlanmasında kültürel etkiler. 19. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunulan bildiri, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- [2]. Akgöl, A. (2016). Atasözlerinde Saldırgan Mizah Tarzının İşlevi. *Söylem Filoloji Dergisi*; 3 (1): 74-85.
- [3]. Akıncı, Ş. (2015). Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların İncelenmesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- [4]. Aksoy, B. (2001). Çeviride Çevirmen Seçimleri Işığında Çeviri Eleştirisi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 18 (2), 1-16
- [5]. Aydemir, A. (2014). Divanü Lügat-it Türk'te 'Ağlamak' ve 'Gülmek'. *International Journal of Language Academy*, 2 (1), 247-259.
- [6]. Baudelaire, C. (1997). Gülmenin Özü, (İrfan Yalçın, Çev.) 1. Baskı, İstanbul: İris Yayınları.
- [7]. Bergson, H. (2006). *Gülme*. (Y. Avunç, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- [8]. Bilge, E. (2008) Üstünlük Kuramı Bağlamında Cem Yılmaz Anlatıları. *Türkbilig*, 16, 16-23.
- [9]. Binyazar, A. (2010). *Toplum ve Edebiyat*. İstanbul: Can Yayınları.
- [10]. Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları: 9. Baskı, Ankara 1998
- [11]. Dahl, R. (2015). *Büyülü Parmak* (12. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [12]. Dahl, R. (2015). *Cadılar* (13. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [13]. Dahl, R. (2015). *Charlie'nin Büyük Cam Asansörü* (9. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [14]. Dahl, R. (2015). *Dünya Şampiyonu Danny* (9. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [15]. Dahl, R. (2015). *George'un Harika İlacı*. İstanbul: Can Yayınları.
- [16]. Dahl, R. (2015). *İrikiyim Timsah* (7. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [17]. Dahl, R. (2015). *Kaplumbağa* (12. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [18]. Dahl, R. (2015). *Koca Sevimli Dev*. İstanbul: Can Yayınları.
- [19]. Dahl, R. (2015). *Küçük Adam Büyürken* (12. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [20]. Dahl, R. (2015). *Matilda* (13. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [21]. Dahl, R. (2015). *Tek Başıma*. İstanbul: Can Yayınları.
- [22]. Dahl, R. (2015). *Yaman Tilki*(7. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [23]. Dahl, R. (2015). *Zürafa, Peli Ve Ben* (9. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [24]. Dahl, R. (2015). *Bay Ve Bayan Kıl* (13. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [25]. Dahl, R. (2015). *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* (7. Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- [26]. Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- [27]. Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş Çocuk Yazını-Yazın Eğitiminde İlk Adım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- [28]. Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İzmir: Morpa Kültür Yayınları.
- [29]. Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- [30]. Eroğlu, E. (2008). Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.) Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- [31]. Freud, S. (2003). *Espriler ve Biliçdışı ile ilişkileri* (E. Kapkın, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- [32]. Gander, MARY J. ve Gardiner, Harry W. (2007). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- [33]. GÖKÇE, O. (1995). *İçerik Çözümlemesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- [34]. Gül, A. ve Özen, Y. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, ss.394-422.
- [35]. Hamzadayı, E. ve Çetinkaya, G. (2013). Çocuk okurların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimlerdeki işlevleri açısından Aytül Akal'da mizah ögesinin kullanımı. *International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4),489-498.
- [36]. Jaber, M. H. (2016). The Female Avenger: Violence, Absurdity, and Black Humour in Roald Dahl's Short stories. *J. Of College Of Education For Women*. 27 (3).

- [37]. Karahisar, T. (2015). Basılı Mizahtan Paylaşımlı Mizaha Doğru Dönüşüm: İnternette Mizah. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication- TOJDAC*, 5 (1).
- [38]. Klugova J. (2007). Roald Dahl: The Author for Two Audiences: A comparison of His Writings for Children and Adults. Thesis. University of Pardubice, Çekya.
- [39]. Koçer, H.,Eskidemi, S. ve Özbek, T. (2012). 6 yaş çocuklarının mizahi tepkilerinin Paul E. McGhee'nin mizah gelişim evrelerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1),82-93.
- [40]. Manning, K. (2002). Lighten Up! An Analysis Of The Role Of Humor As An Instructional Practice In The Urban And Culturally Diverse Middle SchoolClassroom, Unpublished Doctoral Dissertation, Cleveland State University, UMI Dissertation Information Service.
- [41]. Martin, R. A. (2007). *The Psychology Of Humor: An Integrative Approach*. Amsterdam, Netherlands: Elsevier.
- [42]. Mayer, J. C. (2000). Humor As A Double-Edged Sword: Four Functions Of Humor In Communication. *Communication Theory*, Vol:10, Issue:3
- [43]. Mcghee, P. E. (1979). Humor: It's origindevelopment. New York: Freeman.
- [44]. Morreall, J. (1997). *Gülmeyi Ciddiye Almak* (K. Aysevener, Ş. Soyer, Çev.). İstanbul: İris Yayıncılık.
- [45]. Nar, A. (1999). *İslamî Edebiyat Açısından Mizah Edebiyatı*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- [46]. Nesin, A. (2001). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*. İstanbul: Adam Yayınları.
- [47]. Öğüt Eker, G. (2009). *İnsan Kültür Mizah*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- [48]. Oğuzkan, A. F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- [49]. Öngören, F. (1983). Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- [50]. Oral, T. (1997). *Yaza Çize*. İstanbul: İris Yayıncılık.
- [51]. Ötgün, C. (2009). Sanat Yapıtına Yaklaşım Şekilleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1 (2).
- [52]. Özünlü, Ü. (1999). *Gülmecenin Dilleri*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- [53]. Parvulescu, A. (2017). *Gülme Bir Tutkuya Dair Notlar*. (M. Doğan, Çev.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- [54]. Şahinalp, S. D. (2010) Türkiye'de Gülmenin Dönüşümü 1970 ve 2000'li Yıllarda Komedi Filmlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- [55]. Sartre, J. P. (2012). *Edebiyat Nedir?* (B. Onaran, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- [56]. Şentürk, R. (2016). *Gülme Teorileri*. İstanbul: Küre Yayınları.
- [57]. Serafini, F. ve Richard, C. (2015). Humor in children's Picture Books. *The Reading Teacher*, 68(8),636- 638.
- [58]. Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- [59]. Sever, S. (2010). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı* (Ed. Şener Demirel). Pegem Akademi Yayınları.
- [60]. Simpson, J.A. ve E.S.C. Weiner. (1989). Oxford English Dictionary. Oxford: Clerandon Pres.
- [61]. Şimşek, T. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları
- [62]. Susa, A. (2002). Humor Type, Orgnizational Climate And Outcomes; The Shortest Distance Between An Organizations Environment And The BottomLine is Laughter, *Unpublished Doctoral Dissertation, University of Nebraska, UMI Dissertation Information Service*.
- [63]. Tok, G. (1998) Gülmek. *Bilim ve Teknik Dergisi*, sayı:367, , s.74- 77.
- [64]. Toraman, S. Ö. (2009). Bilim sanat merkezlerine devam eden ve etmeyen ilköğretim 12 yaş çocuklarının saldırganlık, atılganlık, çekingenlik ve mizah özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [65]. Tozar, Z. (2001). Niye Gülüyoruz?. *Bilim ve Teknik Dergisi*, sayı: 408, , s. 70-73.
- [66]. Usta (2005). *Mizah Dilinin Gizemi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- [67]. Yardımcı, İ. (2010). Mizahın Sanattaki Yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 3/2 s. 1-41.

- [68]. Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [69]. Yücebaş, H. (2004). *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: L&M Yayıncılık.
- [70]. <http://ceviribilim.com/?p=228>.
- [71]. <http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=4353>.
- [72]. <http://www.cancocuk.com>.
- [73]. <http://www.tumgazeteler.com/?a=2725104>.
- [74]. www.roalddahl.com.

ESERLER (Makaleler ve Bildiriler)

Dumanlı Kadızade, E. ve Kılıç, E. C. (2016). Konuşma Becerisinin 2015 Türkçe Öğretim Programında Değişen Yönü: Sözlü İletişim Becerisi. 9. Uluslararası Türkçe'nin Eğitim ve Öğretim Kurultayı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

Dumanlı Kadızade, E. ve Kılıç, E. C. (2017). Konuşma Becerisinin 2015 Türkçe Öğretim Programında Değişen Yönü: Sözlü İletişim Becerisi. International journal of Language Academy, 2017, 5, 12-22.

Dumanlı Kadızade, E. ve Kılıç, E. C. (2016). İlköğretim Türkçe Programı İle Türkçe Çalışma Kitaplarındaki Kazanım Ve Etkinliklerin Yazma Becerisi Açısından Değerlendirilmesi. 1. Uluslararası Sosyalbilimler Kurultayı, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

